

SENIORSEC

Bezpieczeństwo seniorów
z terenów wiejskich i małomiasteczkowych

RAPORT Z BADAŃ

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Akademia WSB

Dąbrowa Górnicza, Cieszyn, Olkusz, Żywiec, Kraków

Vysoká škola
podnikání a práva

SENIORSEC

Bezpieczeństwo seniorów
z terenów wiejskich i małomiasteczkowych

RAPORT Z BADAŃ

Spis treści:

Kluczowe wnioski	s. 4
Założenia i metodologia badań	s. 4
Wyniki badań	s. 6
1. Badania literaturowe oraz aktów prawnych, dokumentów strategicznych i polityk sektorowych, dotyczące seniorów	s. 6
2. Wywiady eksperckie ze specjalistami z różnych instytucji zajmującymi się na co dzień pracą z seniorami	s. 17
3. Badanie ankietowe seniorów w zakresie ich świadomości zagrożeń, działań profilaktycznych i pomocy, jaką uzyskują w tym zakresie	s. 19
Podsumowanie	s. 39
Konkluzje	s. 39
Rekomendacje	s. 40

Kluczowe wnioski:

- Polityki senioralne, dokumenty strategiczne i akty prawne na poziomie unijnym i krajowym i lokalnym zasadniczo dostrzegają potrzebę specjalnego podejścia do bezpieczeństwa osób starszych (jeden dokument wyodrębnia nawet grupę osób spoza dużych ośrodków miejskich jako wymagającą specjalnego wsparcia), ale w większości nie wskazują jednoznacznych wskazówek, jakie działania należałoby podjąć. Bezpieczeństwo osób 60/65 plus (różne definicje wieku senioralnego, najczęściej wiążanego z wiekiem emerytalnym) widzą przede wszystkim w kontekście stanu ich zdrowia i dostępności do usług publicznych oraz kondycji finansowej. W planowanych bądź podejmowanych działaniach co do zaspokajania potrzeb seniorów brak standaryzacji zarówno na poziomie województw, jak i powiatów czy gmin, co może rodzić podejrzenie, że poszczególne jednostki samorządu terytorialnego prowadzą polityki różnicujące sytuację seniorów w kontekście całego regionu.
- Zaangażowanie w badanie eksperci są w zdecydowanej większości krytyczni wobec systemu wsparcia seniorów w zakresie ich bezpieczeństwa we wszystkich jego wymiarach. Nie najlepiej oceniają również świadomość seniorów w zakresie czyhających na nich zagrożeń. Wskazują na konieczność prowadzenia edukacji, rozwijania wolontariatu, zmian organizacyjnych i prawnych.
- Służby zapewniające bezpieczeństwo oraz przedstawiciele instytucji pracujących z seniorami wskazują na konieczność intensywnej edukacji seniorów w zakresie bezpieczeństwa fizycznego, cyfrowego, przeciwpożarowego i zdrowotnego prowadzonej tradycyjnymi kanałami, przy wykorzystaniu tzw. starych mediów (prasa, radio, telewizja). Nie są zadowolone z dotychczasowego stanu rzeczy z uwagi na ograniczony zasięg podejmowanych działań i trudności w dotarciu do odbiorców.
- Jednym z najsłabszych obszarów funkcjonowania seniorów jest bezpieczeństwo przeciwpożarowe. Na częstość występowania zatrucia gazem czy tlenkiem węgla oraz zagrożenie pożarowe wskazują eksperci z różnych dziedzin, nie tylko z obszaru pożarnictwa.
- Wolontariat, niepubliczne centra wsparcia seniorów są w opinii ekspertów jednymi

z wartościowszych działań prowadzonych na rzecz bezpieczeństwa osób starszych.

- Sami seniorzy dość wysoko oceniają poczucie własnego bezpieczeństwa w wymiarze ogólnym, ale pytani o poszczególne aspekty funkcjonowania i wymiary bezpieczeństwa deklarują niższe poziomy poczucia braku zagrożenia. Szczególnym obszarem ich zmartwień jest bezpieczeństwo finansowe i zdrowotne. Obawiają się jednak równie katastrof naturalnych, konfliktów zbrojnych, niestabilności politycznej i aktów terroru.

Założenia i metodologia badania:

Projekt zakładał diagnozę świadomości zagrożeń dla bezpieczeństwa własnego wśród osób powyżej 65 roku życia, zamieszkujących wioski bądź miejscowości do 15 tysięcy mieszkańców. Świadomość ta jest rzadko badana, a rozwiązania proponowane w przypadku wystąpienia problemów nie zawsze docierają do zainteresowanych. Starzejące się społeczeństwa będą wymagały coraz bardziej kompleksowych strategii wspierania osób starszych w zakresie zapewniania bezpieczeństwa i świadomej profilaktyki zagrożeń.

Spółeczeństwa Europy stają przed wyzwaniem zorganizowania systemowych rozwiązań z zakresu wsparcia osób starszych, których liczba wzrasta z roku na rok. W Polsce, udział ludności w wieku 60 lat i więcej w całej populacji wynosi obecnie prawie 23% (8,8 mln osób) wobec ok. 15% (5,6 mln) na początku lat 90. XX wieku. Z opracowanej w 2014 r. prognozy ludności wynika, że w perspektywie do 2050 r. ogólna liczba ludności Polski zmniejszy się o ponad 4,5 mln, natomiast będzie wzrastać zarówno liczba, jak i odsetek osób w wieku 60 lat i więcej. W ostatnim roku prognozy (2050) ich udział wzrośnie do ponad 40% (13,7 mln osób w wieku co najmniej 60 lat). (źródło: Program Wieloletni Senior + na lata 2015-2020: <https://das.mpips.gov.pl/source/wigor/Uchwala%20157%20RM%20Senior.pdf>).

Z uwagi na fakt, że coraz rzadziej mogą liczyć na pomoc młodszych bliskich wypracowanie przez instytucje publiczne i niepubliczne, w tym porządowe rozwiązań i dobrych praktyk w tym zakresie, w oparciu o wcześniejsze rozeznanie problemu wydaje się być jednym z kluczowych działań na rzecz seniorów w lokalnych społecznościach. Polityczne statystyki pokazują, że śred-

nio rocznie 42 tysiące osób powyżej 65 roku życia staje się ofiarą przestępstw i wykroczeń. (źródło: <https://www.pap.pl/centrum-prasowe/474799%2Cbezpieczni-60-seniorzy-ktorzy-padli-ofiara-przestepstwa-moga-liczyc-na-pomoc>) Wśród najpoważniejszych zagrożeń dla osób starszych policja identyfikuje:

- oszustwa metodami: „na wnuczka”, „na funkcjonariusza” i inne
- przestępstwa związane z bezpieczeństwem tzw. „wirtualnego pieniądza”, bankowość internetowa, oszustwa internetowe
- bezpieczeństwo w obszarze ruchu drogowego.

Jak pokazują wspólne działania policji w Opolu/ Polska i Czechach/Ostrawa (http://www.rynek-seniora.pl/polityka_senioralna/104/polsko_czeska_wspolpraca_policji_na_rzecz_bezpieczenstwa_seniorow,10512.html) problem pojawia się w obu krajach i ma charakter transgraniczny. Działania są jednak zazwyczaj ograniczane do wymienionych wyżej obszarów. Tymczasem należy zwrócić uwagę na cały obszar zagrożeń pomijanych w policyjnych poradnikach, a dotyczących chociażby:

- zabezpieczenia mieszkania/domu
- bezpiecznego korzystania z gazu i innych mediów
- umiejętności odcięcia mediów w sytuacji zagrożenia
- zachowań ewakuacyjnych, umiejętności znalezienia drogi wyjścia w sytuacjach zagrożenia w najczęściej odwiedzanych miejscach
- znajomości numerów alarmowych
- dostosowania zachowań do pory roku (zachowania w okresie fali upałów, fal chorobowych w sezonie zimowym)
- bezpiecznych zakupów (prawa konsumenckie)
- udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej
- ochrony przed przemocą ze strony rodziny i bliskich
- zaginięć osób starszych

Z uwagi na fakt, że powyższy katalog nie jest zamknięty, celowe było zaplanowanie badań pozwalających zdiagnozować zagrożenia dla seniorów, będących podstawą do rekomendowania działań profilaktycznych w zakresie poprawy ich bezpieczeństwa.

CELEM ZREALIZOWANYCH BADAŃ BYŁY:

1. Kompleksowa, wielowymiarowa identyfikacja kluczowych czynników kształtujących bezpieczeństwo osób starszych zamieszkujących tereny pozawielkomiejskie
2. Poznanie świadomości seniorów w zakresie zagrożeń ich bezpieczeństwa personalnego oraz sposobów, z jakich dotychczas korzystają do celów prewencyjnych
3. Stworzenie katalogu dotychczas podjętych działań po stronie polskiej i czeskiej w zakresie zapewniania bezpieczeństwa osobom starszym (programy pomocowe rządowe i lokalne stałe) polityki senioralnej, akcje okazjonalne, działania organów publicznych i podmiotów niepublicznych)
4. Zaproponowanie rozwiązań wpływających na poprawę wybranych aspektów bezpieczeństwa osób starszych z małych miast i terenów wiejskich

BY JE ZREALIZOWAĆ PRZEPROWADZONO:

1. Badania literaturowe oraz aktów prawnych w Polsce i Czechach, strategii krajowych i lokalnych w zakresie polityk senioralnych oraz polityki bezpieczeństwa, w odniesieniu do dokumentów unijnych obejmujących tę tematykę;
2. Wywiady eksperckie ze specjalistami z różnych instytucji zajmującymi się na co dzień pracą z seniorami
3. Badanie ankietowe seniorów w zakresie ich świadomości zagrożeń, działań profilaktycznych i pomocy, jaką uzyskują w tym zakresie od rodziny, bliskich, instytucji publicznych i organizacji pozarządowych

Badania zrealizowano w okresie październik 2020-listopad 2021 na terenie Euroregionu Beskidy w Polsce i Czechach. 6-osobowy zespół wykonał desk research, przeprowadził wywiady z ekspertami oraz badanie ankietowe wśród seniorów.

Wyniki badań:

1. Badania literaturowe oraz aktów prawnych, dokumentów strategicznych i polityk sektorowych, dotyczące seniorów

Metodologia poniższego opracowania opiera się na kwerendzie i analizie, aktów prawnych, dokumentów strategicznych na poziomie unijnym, krajowym oraz powiatowym i gminnym ze szczególnym uwzględnieniem dwóch najniższych poziomów. Kwerenda dokumentów unijnych i krajowych ma za zadanie zapoznanie się z wyznaczonymi standardami polityki senioralnej co umożliwi weryfikację ich przeszczepienia i realizacji na niższych poziomach administracyjnych. Analiza skupia się na zagadnieniach szeroko rozumianego bezpieczeństwa osób starszych. Brane pod uwagę były aspekty nietykalności cielesnej, zabezpieczenie finansowego, opieki zdrowotnej, swobodnego dostępu do dóbr kultury oraz wykluczenia społecznego. Analizą treści zostało objętych 11 dokumentów poziomu unijnego, 12 dokumentów na szczeblu krajowym (Republika Polska i Republika Czeska), 9 na poziomie wojewódzkim z województw małopolskiego i śląskiego oraz krajów: Morawskosleszský, Olomoucký, Pardubický, Královéhradecký, Liberecký, 5 dokumentów strategicznych powiatowych oraz 26 gminnych.

DOKUMENTY STRATEGICZNE UNII EUROPEJSKIEJ

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat Unia Europejska wydała szereg dokumentów i podjęła wdrożeniu licznych programów mających na celu właśnie zapewnienie godności, bezpieczeństwa osobistego, mobilności w świecie cyfrowym, funkcjonowania na rynku pracy¹. Kluczowym dla omawianego zagadnienia dokumentem jest *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej* z 2000 roku, która jako całość stanowi deklarację poszanowania praw każdego człowieka, natomiast w Tytule III artykule 21. ustępie 1. poświęconym niedyskryminacji wymienia pośród wielu innych zakaz wszelkiej dyskryminacji w tym ze względu na wiek². W zakresie bezpieczeństwa finansowego seniorów zamieszkujących UE istotnym dokumentem jest Rozporządzenie w spra-

wie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego z 2004 roku z późniejszymi zmianami. Reguluje on zasady funkcjonowania świadczeń z tytułu starości na terenie UE i zabezpiecza jego wypłatę, kiedy osoba pracowała w różnych krajach członkowskich³.

W podstawowym dokumencie strategicznym Unii Europejskiej na lata 2010-2020, Europa 2020; starzenie się społeczeństw państw Unii zostało zdiagnozowane jako jeden z najważniejszych problemów przyszłości. Za szczególnie ważne uznano zwiększenie zatrudnienia i samodzielności osób starszych. W momencie publikacji strategii zatrudnienie osób w wieku 55 – 64 lata wynosiło w UE 46 %. Dla porównania w USA i Japonii ten wskaźnik wynosił 62 %.

Strategia zakłada postawienie kwestii zatrudnienia w spektrum zainteresowania europejskiej przestrzeni badawczej celem uzyskania wiedzy o stanie problemu i stworzenia bazy badawczej. Kolejnym krokiem ma być powołanie partnerstw innowacyjnych między podmiotami UE, które miały by umożliwiać osobom starszym dostęp do technologii wspomagających samodzielne życie i aktywne funkcjonowanie w społeczeństwie. Na poziomie krajowym strategia zaleca możliwie najintensywniejsze wsparcie dla rozwoju osób starszych i walka z ich wykluczeniem ze społeczeństwa⁴. Istotnym dokumentem jest również *Projekt Europa 2030 wyzwania i szanse*. Jest to sprawozdanie przygotowane przez Grupę Refleksji w 2010 roku dla Rady Europejskiej.

Wnioski w zakresie polityki senioralnej są praktycznie identyczne w obu ostatnich dokumentach. Projekt Europa 2030 również widzi w starzeniu się społeczeństwa wyzwania zwłaszcza w obliczu malejącej dzietności, wraz z powyższym idzie obciążenie systemów emerytalnych w UE. Aby zapobiec kryzysowi w systemach emerytalnych Projekt proponuje zwiększenie zatrudnienia wśród kobiet, zwiększenie imigracji oraz jak najdłuższe funkcjonowanie osób starszych na rynku pracy. Dokumenty sugerują, by tworzyć jak najbardziej korzystne i atrakcyjne warunki pracy dla osób pomiędzy 50 a 70 rokiem życia. W długofalowym założeniu samo przejście na emeryturę ma stać się w świadomości osób starszych

1 Jak Unia Europejska dba o seniorów, Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Poznań, Biuletyn 4/16, ss. 1-6.

2 Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (2016/C 202/02), Tytuł III, Art. 21, ust. 1

3 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r., w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Tekst mający znaczenie dla EOG i dla Szwajcarii), (Dz. U. L 166 z 30.4.2004, s.1), s. 5.

4 Komunikat Komisji, Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela 3.3.2010, ss. 5,9, 14, 22

tylko opcją, a nie koniecznością⁵.

Odpowiedzią na cele wyznaczone w strategii Europa 2020 są dwa dokumenty: *Zielona Księga* i *Biała Księga* stanowiące plan mający zapewnić bezpieczny i stabilny system emerytalny w UE. Obie Księgi zakładają wprowadzenie zintegrowanego podejścia do polityki gospodarczej, społecznej i finansowej, eliminowanie różnic w wysokości emerytur w różnych państwach Unii co ma również być przyczynkiem do walki z wykluczeniem i ubóstwem oraz zwiększenie bezpieczeństwa rynków wewnętrznych przy jednoczesnym zwiększeniem mobilności pracowników⁶.

Poza bezpieczeństwem ekonomicznym równie ważne jest działanie zmierzające do zabezpieczenia zdrowia osób starszych. Działaniem Komisji Europejskiej na tym polu jest powołanie w 2011 roku *Programu europejskiego partnerstwa na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się (EIP on AHA)*. Partnerstwo to ma skupić podmioty UE na poziomie Wspólnoty, krajowym i regionalnym z różnych obszarów polityki i zaangażować w działania mające doprowadzić do wydłużenia średniej długości życia obywateli Unii Europejskiej w jak najlepszym zdrowiu o dwa lata do 2020 roku. Partnerstwo zakłada poprawę stanu zdrowia i jakości życia w szczególności osób starszych, wspieranie długoterminowej stabilności systemów opieki zdrowotnej i społecznej, a także zwiększenie konkurencyjności przemysłu UE poprzez lepsze otoczenie biznesowe⁷.

Rozwinięcie działań EIP on AHA stanowi dokument strategiczny *European Scaling-up. Strategy in Active and Healthy Ageing*. Dokument ten zakłada kontynuowanie restrukturyzacji systemu opieki zdrowotnej i społecznej zapoczątkowanego w 2011 roku w obliczu potrzeb starzejącego się społeczeństwa, innowacji oraz wprowadzania dobrych praktyk testowanych na terenie Unii Europejskiej. Nowum stanowi tu zwiększenie skali działania, uświadomienia społeczeństw państw członkowskich poprzez budowanie bazy dobrych praktyk, ocenę ich wykonalności w zmienionej skali, klasyfikację dobrych praktyk pod kątem ich replikacji, ułatwianie możliwości partnerstwa dla

zwiększenia skali działania i wdrażanie kluczowych czynników sukcesu. Ostatni aspekt ma być realizowany poprzez planowanie konkretnej innowacyjnej usługi i ustalanie systemu zmian, organizację i wybór odpowiednich projektów oraz monitorowania, oceniania i rozpowszechniania danej innowacji⁸.

Rok 2012 został ustanowiony decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 września 2011 roku; jako *Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej*⁹. Nowe spojrzenie na sytuację osób starszych w Unii Europejskiej jako całości jak i w jej krajach członkowskich z osobna, zaowocowało wytworzeniem nowego paradygmatu polityki senioralnej, co było naturalną koniecznością w obliczu starzenia się społeczeństwa wspólnoty europejskiej. Wspomniany paradygmat nazywany „Aktywnym starzeniem się” zakłada zmianę podejścia do starości, uczynienie z niej kapitału w postaci doświadczenia. Jak najdłuższe funkcjonowanie osób starszych na rynku pracy, ich ustawiczne kształcenie, poszerzanie kompetencji, troskę o ich bezpieczeństwo i czynny udział w życiu społecznym, politycznym i kulturalnym¹⁰. Poziom tak rozumianej aktywności osób starszych mierzony jest za pomocą wskaźnika AAI (*ang. Active Ageing Index*). W jego skład wchodzi 22 wskaźniki szczegółowe podzielone na 4 obszary: zatrudnienie, uczestnictwo w życiu społecznym, niezależne zdrowe i bezpieczne życie oraz możliwości i warunki sprzyjające aktywnemu starzeniu się¹¹. Wskaźnik AAI przygotowany został pod kątem porównywania ze sobą jakość życia osób starszych pomiędzy państwami UE, ale może być również po modyfikacjach przydatnym narzędziem do mierzenia tych samych zjawisk w aspekcie regionalnym.

Dla bezpieczeństwa cyfrowego starszych obywateli Unii Europejskiej spore znaczenie ma opinia Komitetu Regionów (dalej KR) *Komfortowe funkcjonowanie osób starszych w społeczeństwie informacyjnym* z 2007 roku, a opublikowana rok później. W tym dokumencie KR w odróżnieniu od wcześniejszych dokumentów o sporym stopniu ogólności bardzo konkretnie wzywa właśnie struktury regionalne i lokalne do wykorzystywa-

5 Projekt Europa 2030, Wyzwania i szanse. Sprawozdanie dla Rady Europejskiej sporządzone przez Grupę Refleksji dotyczące przyszłości UE do roku 2030, Luksemburg 2010, ss. 5, 8, 12, 21.

6 Zielona Księga na rzecz adekwatnych, stabilnych i bezpiecznych systemów emerytalnych w Europie, SEK(2010)830, Bruksela 7.7.2010, s. 3; Biała Księga Plan na rzecz adekwatnych, bezpiecznych i stabilnych emerytur (Tekst mający znaczenie dla EOG) {SWD(2012) 7 final}, {SWD(2012) 8 final}, Bruksela 16.2.2012 r., s. 3.

7 Strategic Implementation Plan For The European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing. Steering Group Working Document. Final text adopted by the Steering Group on 7/11/11. Strategic Plan, Bruksela 17.11.2011, s. 8.

8 European scaling-up, Strategy in Active & Healthy Ageing, European Union 2015, s. 6.

9 Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012 w Polsce, Raport ewaluacyjny, Warszawa, luty 2013, s. 5.

10 Ł. Jurek, Indeks Aktywnego Starzenia się jako narzędzie ewaluacji polityki senioralnej, [w:] Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Oeconomica 4(315), 2015, ss. 43-4.

11 Ibidem., s. 45-6.

nia w służbie osób starszych Technologii Informatycznych-Komunikacyjnych (dalej TIK). Komitet jasno wskazuje, że zjawisko starzenia się społeczeństwa najdotkliwiej odczuwalne jest właśnie na szczeblu regionalnym, dlatego wzywa do działania za pomocą partnerstw lokalnych w wykorzystywaniu TIK, zwiększaniu wiedzy seniorów na ten temat i praktycznego wykorzystywania ich dla potrzeb właśnie seniorów. KR wyraźnie jednak akcentuje, że telemedycyna, czy jakkolwiek inna technologia nie może doprowadzić do swoistej dehumanizacji leczenia. Starsze osoby nie mogą czuć się wyobcowane czy zaniedbane. W świetle tej opinii TIK stanowi szansę na integrację społeczną na poziomie międzypokoleniowym i możliwość rozwoju dzięki wymianie doświadczeń i umiejętności¹².

W odniesieniu do zagrożenia nietykalności cielesnej osób starszych ważne są działania unijnego programu DAPHNE, który ukierunkowany jest jako całość na pomoc osobom potrzebującym ochrony przed przemocą zwłaszcza kobietom i dzieciom. Częścią drugiej edycji projektu była broszura *Breaking the Taboo. Przemoc wobec starszych kobiet w rodzinach: rozpoznawanie i działanie*. Projekt koordynowany był przez austriacki Czerwony Krzyż, a jego partnerami są: Austria, Finlandia, Włochy oraz Polska przy współpracy z Belgią, Francją i Portugalią. *Breaking the Taboo*, zwraca uwagę na konieczność kształcenia personelu medycznego, opiekunów socjalnych i członków rodzin, którzy z reguły najczęściej sprawują nieformalną opiekę nad osobami starszymi, a jednocześnie są najczęstszymi sprawcami przemocy wobec tych osób, ale również kładzie nacisk na świadomość zagrożenia u samych ofiar i ma na celu ich edukację. Program zakłada procedurę reagowania na przemoc poprzez rozpoznawanie sygnałów, koncentrowanie się na jej oznakach, prowadzeniu rozmów z osobami z otoczenia ofiary, weryfikację podejrzeń, omówienie możliwych sposobów działania z instytucjami mogącymi pomóc, propozycję rozwiązania problemu i jego realne niwelowanie poprzez koordynację działań zaangażowanych stron, obserwację i bieżące modyfikacje¹³.

Dyskusja na temat polityki senioralnej w UE jest wciąż żywa i nie może się zatrzymać na etapie dotychczasowych ustaleń. Zapowiedzią kolejnych prac ze strony Wspólnoty na tej niwie jest odpowiedź wiceprzewodniczącej Dubravki Šuic udzielona w imieniu Komisji Europejskiej na interpelację eurodeputowanego Bartosza Arłukowicza zawierającej pytanie czy KE planuje jakiegokolwiek inicjatywy legislacyjne dotyczące sposobów wsparcia seniorów oraz jakie wsparcie obecnie uzyskują państwa członkowskie na pomoc seniorom, w tym na aktywizację zawodową, oraz budowy centrów opieki senioralnej¹⁴:

Wpływ zmian demograficznych na różne grupy społeczne jest priorytetem dla Komisji, w skład której po raz pierwszy powołano wiceprzewodniczącą do spraw demokracji i demografii. W 2021 r. Komisja zamierza przyjąć Zieloną księgę na temat starzenia się, która zapoczątkuje konsultacje (przede wszystkim na temat opieki, emerytur i aktywnego starzenia się). Pozwoli to — podobnie jak ostatnie sprawozdanie na temat skutków zmian demograficznych w Europie — zebrać opinie zainteresowanych podmiotów na temat przyszłych działań Komisji w tej dziedzinie. Zasady 15 i 18 Europejskiego filaru praw socjalnych („Filaru”) uwypuklają wagę zapewnienia osobom starszym środków umożliwiających godne życie i dostępu do przystępnych cenowo i dobrej jakości usług opieki długoterminowej. Plan działania w celu wdrożenia Filaru, w tym ww. zasad, zostanie przedstawiony w 2021 r. Komisja wspiera wysiłki podejmowane na szczeblu krajowym w drodze finansowania i wytycznych dotyczących polityki. Europejski semestr zapewnia ocenę polityki i zalecenia dotyczące adekwatności i stabilności systemów zdrowotnych, emerytalnych oraz opieki długoterminowej. Komitet Ochrony Socjalnej wydaje wytyczne i organizuje działania na rzecz wymiany wiedzy o skutecznych środkach politycznych, a UE wspiera publiczne służby zatrudnienia, aby lepiej obsługiwały starszych bezrobotnych. Unijne fundusze strukturalne oraz Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności pozwalają inwestować w opiekę długoterminową¹⁵.

12 Opinia Komitetu Regionów „Komfortowe funkcjonowanie osób starszych w społeczeństwie informacyjnym” Dz. U. UE. (2008/c 53/07) 26.2.2008, ss. 1-4.

13 B. Woźniak, B. Tobiasz-Adamczyk, M. Brzyska, Omówienie wyników projektu *Breaking the Taboo. Empowering health and social service Professional to combat Violence against older women within families. Polska na tle wybranych krajów europejskich. Część 2, Omówienie broszury „Przemoc wobec starszych kobiet w rodzinach: rozpoznanie i działanie”, [w:] Gerontologia Polska, tom 18, nr 4, ss. 215-221; D. Rynkowska, Przemoc wobec osób starszych – sposoby przeciwdziałania, [w:] *Polityka i Społeczeństwo* 1 (17)/2019, s. 79.*

14 Pytanie wymagające odpowiedzi na piśmie E-004613/2020 do Komisji, Art. 138 Regulaminu, Bartosz Arłukowicz (PPE), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-004613_PL.html, dostęp z dnia 11-12-2020.

15 E-004613/2020, Odpowiedź udzielona przez wiceprzewodniczącą Dubravkę Šuic w imieniu Komisji Europejskiej (16.10.2020), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-004613-ASW_PL.html, dostęp z 11-12-2020 r.

DOKUMENTY STRATEGICZNE NA POZIOMIE KRAJOWYM

REPUBLIKA POLSKA

Podstawowym aktem prawnym określającym politykę senioralną w Polsce jest *ustawa o osobach starszych* z dnia 11 września 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. Poz. 1705). W artykule pierwszym określa ona zakres monitorowania i przedstawiania informacji o sytuacji osób starszych, podmioty uczestniczące w realizacji tego zadania oraz źródła jego finansowania.

Dokumentem wyznaczającym ogólnokrajowe standardy polityki senioralnej w ostatnich latach była *Długofalowa Polityka Senioralna w Polsce na lata 2014-2020* (dalej DPS). Wytyczne w nim zawarte oparte są na założeniach polityki aktywnego starzenia się. W aspekcie bezpieczeństwa DPS zwraca szczególną uwagę na **rosnące ryzyko przemocy wobec osób starszych grożącą ze strony najbliższych osób, które niejednokrotnie są zależne finansowo lub mieszkaniowo od seniorów**. Źródłem tej przemocy jest najczęściej przeciążenie fizyczne i psychiczne niewykwalifikowanego opiekuna, niebędącego w stanie wykonać wszystkich obowiązków wynikających z zajmowania się osobą starszą. Jako osobne zagrożenie DPS uznaje przemoc instytucjonalną, a dokładnie nieuczciwe praktyki handlowe. Osoby starsze często padają ofiarami tego rodzaju zagrożeń w szczególności na tle finansowym.

DPS wyznacza jako cel zapewnienie bezpieczeństwa seniorom poprzez przeciwdziałanie powyższym nadużyciom na drodze szkoleń dla opiekunów osób starszych, zwiększanie świadomości osób starszych na temat zagrożeń oraz na temat instytucji mogących im pomóc, uwrażliwienie społeczeństwa na problemy osób starszych, piętnowanie nieuczciwych praktyk handlowych i przeciwdziałanie przemocy ekonomicznej wobec osób starszych. DPS wykazuje również konieczność stworzenia procedur na wypadek wystąpienia przypadku przemocy i sprawnej możliwości zgłaszania ich przez pokrzywdzonych seniorów¹⁶.

Kolejnym istotnym dokumentem programowym odnoszącym się do polityki senioralnej jest *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* [dalej

SOR]. Strategia ta jasno informuje o problemach demograficznych w Polsce i konieczności wyjścia naprzeciw realizującej się wizji społeczeństwa starzejącego się. Jako najbardziej wyraźny problem diagnozuje **brak odpowiednich dla osób starszych usług publicznych i prywatnych**, których w społeczeństwie starzejącym się będą oni głównymi odbiorcami. SOR zauważa podobnie jak inne dokumenty strategiczne potencjał w osobach starszych jako niejako twórców srebrnej gospodarki i towarzyszącej jej białej gospodarki. Strategia przedstawia również konieczność zwiększenia elastyczności rynku pracy tak by mogli na nim odnaleźć się również seniorzy co wpisuje się w politykę aktywnego starzenia się oraz ustawicznego kształcenia¹⁷.

SOR zauważa, że największe wyzwania dla osób starszych będą występować w średnich i małych miastach oraz na wsiach. Ze względu na monofunkcyjność mniejszych ośrodków i ograniczone możliwości zmian w przestrzeni urbanistycznej osoby starsze mają utrudniony dostęp do części usług i zasobów¹⁸. SOR wyznacza w działaniach do 2030 roku projekt strategiczny *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo - Uczestnictwo - Solidarność*, który stanowi reformę opieki nad seniorami oraz innymi osobami niesamodzielnymi¹⁹. Dokument ten został przyjęty uchwałą rady Ministrów z 26 października 2018 r. i zastąpiła dotychczasowo obowiązujący dokument strategiczny Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020²⁰.

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo - Uczestnictwo - Solidarność (dalej BUS) w zakresie bezpieczeństwa osób starszych porusza wcześniej dostrzeżone problemy i zagrożenia jak **przejawy dyskryminacji ze względu na wiek** – ageizm, **rosnąca liczba przestępstw, wyłudzeń i nadużyć zwłaszcza na polu finansowym**. BUS zwraca uwagę na rosnącą ilość oszustw metodą tzw. „na wnuczka” i „na policjanta”. Dokument wyznacza jako konieczne uświadamianie osobom straszy ich praw, reagowanie na dziejącą się przemoc, udzielanie seniorom informacji, gdzie mogą otrzymać pomoc²¹. W dalszej części BUS porusza w niemal identycz-

17 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa 2017, ss. 13-4, 76, 159, 269, 271-73.

18 Ibidem., ss. 153, 163, 179.

19 Ibidem., s. 164.

20 Uchwała Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r., par. 4., (M.P. z 2018 r. poz. 1169).

21 Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO - UCZESTNICTWO - SOLIDARNOŚĆ, Warszawa 2018, ss. 23, 48.

16 Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020 Projekt, Warszawa, 29 października 2013 r., ss.20-1; Długofalowa Polityka Senioralna w Polsce na lata 2014-2020 w zarysie, Warszawa 2013, s. 26.

ny sposób co jej poprzedniczka znaczenie osób starszych dla społeczeństwa, niepodważalny kapitał doświadczenia, konieczność zapewnienia seniorom bezpieczeństwa w życiu codziennym oraz na rynku pracy. Strategia widzi w osobach starszych potencjał, który należy wykorzystać i udoskonalać poprzez ustawiczne kształcenie jak również podkreśla konieczność wykształcenia kadry opiekuńczej dla seniorów²².

Niemal identyczne konkluzje odnośnie polityki senioralnej w Polsce prezentuje przygotowana jeszcze w 2013 roku przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji strategia *Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju* (dalej TFN). Mówi ona o **potencjale srebrnej gospodarki**, koniecznych zmianach w infrastrukturze publicznej i takim wydatkowaniu publicznych pieniędzy by uwzględnić w nich konieczne potrzeby seniorów. Kładzie nacisk na ustawiczne kształcenie osób starszych celem jak najdłuższego funkcjonowania na rynku pracy, zapewnienie ich aktywności oraz pilne kształcenie pracowników opiekuńczych²³.

Roczne podsumowanie działań na niwie polityki senioralnej stanowi raport Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce. Ukazuje się on od 2015 roku i zawiera opis aktualnej sytuacji demograficznej, ekonomicznej i społecznej osób starszych w kraju; stan i działania polityki społecznej wobec seniorów prowadzony w poszczególnych resortach oraz prezentuje powyższe realia w ujęciu regionalnym wraz z końcową oceną sytuacji osób starszych w Polsce i rekomendacjami na przyszłe lata.

Pierwsze opracowanie z 2015 roku w zakresie bezpieczeństwa osób starszych wskazuje działania profilaktyczne jako ważny aspekt działań Policji na szczeblu lokalnym i ogólnopolskim. W działaniach mających wesprzeć Policję w celu uświadomienia osób starszych w temacie zagrożeń życia i zdrowia rekomendowana przez MSWiA jest współpraca z samorządami, urzędami pocztowymi, religijnymi, środkami masowego przekazu. Osoby starsze szczególnie narażone są na ataki ze strony oszustów finansowych tzw. „na wnuczka” lub „na policjanta”. Liczba takich wyłudzeń w latach 2006-2015 wzrosła jednak z 500 do 2500²⁴.

22 Ibidem., s. 55.

23 Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności, Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Warszawa, 11 stycznia 2013 r., ss. 27, 75, 87, 96-102.

24 Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2015, Warszawa 2016, ss. 150-2.

Część dokumentów poziomu krajowego praktycznie nie porusza szerzej problematyki osób starszych. Strategia Polski Południowej do 2020 roku wzmiankuje jedynie, iż starzenie się społeczeństwa będzie postępować wraz ze zmniejszającą się liczbą ludności²⁵.

REPUBLIKA CZESKA

Na poziomie krajowym wytyczne dla wszystkich szczebli administracji w zakresie polityki senioralnej zawarte są w strategicznym dokumencie „Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019-2025” (w tłum. „Strategia przygotowania się na starzenie się społeczeństwa 2019-2025” opracowanym przez Ministerstwo Pracy i Spraw Socjalnych w 2018 roku. **Dokument w 7 częściach (B-H) analizuje poszczególne grupy zagrożeń dla seniorów. Chodzi o: aspekty finansowe, problemy mieszkaniowe, zdrowotne, wsparcia i opieki, edukacji, zapobieganie izolacji społecznej, dyskryminację i przemoc.** Równocześnie dokument opracowuje 10 podstawowych strategii, które pomogą w przygotowaniu się na starzenie populacji, konkretnie sprawiedliwe emerytury, lepsza dostępność oraz jakość usług socjalnych oraz zdrowotnych, lepsza dostępność mieszkaniowa oraz możliwość bezbarierowego mieszkania, wsparcie nieformalnej opieki rodzinnej, przygotowanie państwa oraz poszczególnych gmin, wsparcie rodziny i stosunków międzyludzkich, walka z przemocą oraz ulepszanie poziomu bezpieczeństwa seniorów, edukacja (np. w ramach UTW), bezbarierowy dostęp do potrzebnych urzędów i placówek kulturalnych, oświata.

DOKUMENTY STRATEGICZNE NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM/REGIONALNYM

REPUBLIKA POLSKA

Wojewódzkie założenia polityki w stosunku do osób starszych nie odbiegają znacznie od założeń poziomu krajowego. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” zakłada **pomoc medyczną dla osób starszych, organizowanie bazy infrastrukturalnej dla seniorów zapewniającą im rozwój osobisty i możliwość spędzania wolnego czasu.** Zakłada również współpracę z instytucjami pozarządowymi i związkami wyznaniowymi, aby zapewnić senio-

25 Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020, [w:] Monitor Polski, Poz. 152, Warszawa 2014, s. 9.

rom należytą opiekę²⁶. Rzeczywistość przerosła prognozy ze strategii województwa śląskiego do 2020 roku. W roku 2018 w województwie śląskim mieszkało 1,2 mln osób powyżej 60 roku życia. Sytuacja od powstania pierwszego z omawianych dokumentów nie uległa wyraźnie dużej poprawie. Problemy oraz wyzwania stojące przed województwem śląskim w aspekcie polityki senioralnej to ciągle walka z wykluczeniem osób starszych, rozwój infrastruktury dla możliwości spędzania wolnego czasu, rozwój działania UTW. Strategia widzi seniorów jako wartościowych i niedocenianych członków społeczeństwa, którzy stanowią cenny kapitał społeczny²⁷.

Nieco szersze ujęcie problemu osób starszych prezentuje *Strategia rozwoju subregionu południowego województwa śląskiego*. Wskazuje dwa pola, na których istotnie można wykorzystać do zwiększenia bezpieczeństwa osób starszych, a mianowicie naukę języków obcych oraz wdrażanie w postępującą cyfryzację. Właśnie w tych aspektach konieczne jest dokończenie osób 50+. Wyraźnie wskazuje na postępujące starzenie się społeczeństwa w powiatach żywieckim i bielskim. Za tym zjawiskiem idzie kolejne bardzo negatywne i niebezpieczne dla osób starszych szczególnie zagrożonych **wykluczeniem**, a mianowicie brak chęci pomocy w rodzinie²⁸.

Temat polityki senioralnej w województwie śląskim najszerzej podejmuje *Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020* (dalej SPSWŚ) przygotowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego. W kontekście bezpieczeństwa osób starszych w województwie śląskim SPSWŚ wskazuje pomoc rodziny jako pierwszą linię wsparcia (wymianę wsparcia). Młodzi członkowie rodziny zapewniają seniorom opiekę, a oni pomoc finansową, wsparcie moralne czy pomoc w opiece nad dziećmi. Wedle przedstawionych wyników w SPSWŚ osoby starsze w województwie śląskim są czynnymi beneficjentami pomocy społecznej. Najczęściej pomoc ta polega na wsparciu finansowym, dostępie do bezpłatnej opieki medycznej, opału i innych dóbr materialnych bądź nieodpłatnej żywności²⁹. Jeśli chodzi o ich potrzeby kulturowe, SPSWŚ przedstawia osoby starsze

jako świadome możliwości uczestniczenia w tej sferze, lecz przede wszystkim nakierowane na czytelnictwo lub rozwój w grupie wyznaniowej.

Kontynuacją powyższej strategii jest *Projekt Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030* (dalej PSPSWŚ). Zawiera on w sobie podsumowanie działań założonych we wcześniejszym planie strategicznym, wymienia działające projekty jak: „Program Wieloletni Senior + na lata 2014-2020”, „Program opieki 75+”, „Śląskie dla Seniora – Śląska Karta Seniora”; jak również zawiera ogólne zalecenia dla prowadzenia polityki senioralnej jak **monitorowanie sytuacji demograficznej i ekonomicznej osób starszych, stałe dostosowywanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji seniorów, upowszechnianie wizerunku seniora jako odbiorcy wsparcia, ale i kogoś kto tego wsparcia udziela** np. poprzez opiekę nad dziećmi czy życiowe doświadczenie, troskę o rozwój seniorów ich stałą edukację i udział w życiu kulturalnym i społecznym³⁰.

Dokument *Śląskie. Wyzwania demograficzne. Koncepcja polityki przeciwdziałania zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa w województwie śląskim*; powiela powyższe informacje. Diagnostyka starzenia się społeczeństwa jako jeden z głównych problemów, zwraca uwagę na konieczność powstania rozbudowanej opieki nad seniorami. Osoby starsze są przedstawione jako grupa docelowa wsparcia w postaci dostępu do usług społecznych, w tym teleopieki. Dokument zakłada też promocję zatrudniania osób starszych i ustawiczne ich kształcenie³¹.

Najnowszy dokument strategiczny dla województwa śląskiego, *Kierunek Śląskie 3.0.*, stanowi kontynuację myśli wcześniejszych w polityce senioralnej. **Zakłada zwiększenie podaży i dostępności usług zdrowotnych i opiekuńczych, popularyzację aktywnego starzenia się, wprowadzenie bądź utrzymanie ulg dla osób starszych**³².

Praktycznie identycznie treści, co w dokumentach z województwa śląskiego znajdujemy w dokumentacji strategicznej z województwa ma-

26 Ibidem, ss. 48, 62, 85,90.

27 Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie, Katowice, Październik 2020, ss. 14-5, 16, 128.

28 Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Południowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, Bielsko-Biała, wrzesień 2015 r., ss. 37, 55, 71, 76, 210, 216.

29 Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015, Katowice 2015, ss. 55-60.

30 Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030, Projekt z dnia 07.08.2020 r., Katowice, sierpień 2020, ss. 13-4, 67-75.

31 Śląskie. Wyzwania demograficzne. Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa w województwie śląskim, Katowice 2016, ss. 20-5.

32 Kierunek Śląskie 3.0 Program Rozwoju Wewnętrznego Województwa Śląskiego do 2030 Inicjatywa strategiczna, Katowice 25 listopada 2015, ss. 20-1.

łopolskiego. Starsze osoby przedstawiane są jako cenni członkowie społeczeństwa, których należy otoczyć szczególną troską i opieką. Wspomniane są plany aktywizacji pracowniczej seniorów oraz wykazuje się ich jako dawców specyficznego rynku usług opiekuńczych. Strategia rozwoju województwa małopolskiego uwydatnia rolę UTW w codziennym życiu seniorów oraz wskazuje na solidarność międzypokoleniową jako czynnik budujący bezpieczeństwo społeczne ³³.

Powyższe informacje pokrywają się z danymi wykazanymi w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020*, gdzie czytamy również o niepokoju związanym ze starzeniem się społeczeństwa i idącymi za tym ryzykiem wykluczenia, koniecznością zapobiegania wykluczeniu, problemami osób starszych na polu zawodowym i trosce o ich wykształcenie poprzez podnoszenie kwalifikacji zawodowych ³⁴.

Można zauważyć, że dostrzeganie problemu starzenia się społeczeństwa i troska o ustawiczne kształcenie seniorów np. w UTW, staje się myślą przewodnią małopolskich dokumentów strategicznych. Takie bowiem powielone wnioski znajdują się również w *Planie zarządzania strategią rozwoju na lata 2011-2020*³⁵.

REPUBLIKA CZESKA

Polityki i strategie na polu opieki i bezpieczeństwa seniorów zawarte są w dokumentach strategicznych poszczególnych Mikroregionów zrzeszających gminy, opracowywanych w ramach strategii rozwoju regionu, zazwyczaj w czasowym przedziale od 5 do 6 lat.

Mikroregion Žermanické a Těrlické přehrad w ramach planu strategicznego do roku 2020 (od 2014) skupił się na utrzymaniu stałej liczby placówek zdrowotnych (205) oraz wzroście liczby domów seniora. Plan strategiczny na kolejne lata jeszcze jest opracowywany. Sdružení měst a obcí Region Slezská brána w ramach planu strategicznego skupia się na współpracy w ramach placówek szkolnych kulturalnych i edukacyjnych, organizując konkursy wiedzy dla seniorów. Ważnym punktem jest również zaprowadzenie we wszystkich zainteresowanych gminach usługi SENIOR-TAXI.

Zájmové sdružení Frýdlantsko – Beskydy: w ramach planu strategicznego już funkcjonuje organizacja Podané ruce, o. s., czyli pomoc osobista osobom starszym i niepełnosprawnym w ich gospodarstwach domowych 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Podstawą strategii jest również system wolontariatu. Celem strategicznym w latach 2015 - 2024 jest realizacja „Akademii Seniora” (Seniorská akademie), której celem jest dostarczenie seniorom wystarczających informacji o usługach socjalnych, Jej działalność obejmować będzie również bezpieczeństwo (w ramach działań prewencyjnych). Planowane tematy to m. in.: Policja RC, Czeski Czerwony Krzyż, Stowarzyszenie Ochrony Konsumentów czy Straż Miejska.

Dobrovolný svazek obcí Olešná – tutaj strategia do roku 2020 skupiała się na uzyskaniu Zamku w Paškově (przekazanie do majątku gminy) i stworzenie tam Domu Seniora, który ponadto oferował by edukację w ramach U3W czy pobyty lecznicze. Plan strategiczny na kolejne lata na razie nie jest dostępny.

Sdružení měst a obcí povodí Ondřejnice – nie ma strategicznego planu.

Sdružení povodí Morávky – w ramach planu strategicznego do roku 2022 wspierane będą działania umożliwiające seniorom aktywne uczestnictwo w życiu społecznym, zgodnie z ich możliwościami oraz zdrowe i godne życie. Uwaga skupiona będzie również na otwieraniu nowych Domów Seniora.

Mikroregion sdružení obcí povodí Stonávky – obecna strategia (bez podania roku końcowego) skupia się na działaniach mających na celu budowę lub przebudowę obiektów dla osób starszych, zajęciach ukierunkowanych na programy rekreacyjne i sportowe (dla seniorów).

Gminy znajdujące się w województwie morawsko-śląskim mogą kierować się dokumentem strategicznym województwa Strategie Rozwoje Moravskoslezského kraje 2019-2027 gdzie w sposób ogólny zwraca się uwagę na problematykę starzejącego się społeczeństwa i wyzwań związanych z tym zjawiskiem.

³³ Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011 - 2020, Kraków 2011, ss. 84-9, 129.

³⁴ Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Kraków, wrzesień 2020 r., ss. 13-5, 38,41.

³⁵ Plan Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, Kraków, maj 2018, ss. 12-34.

DOKUMENTY SZCZEBLA POWIATOWEGO

REPUBLIKA POLSKA

Strategie rozwoju powiatów z Euroregionu Beskidy po stronie polskiej nie stanowią szczegółowych opracowań na temat stanu bezpieczeństwa osób starszych. Najwięcej danych w tym temacie odnosi się do zamiarów realizacji standardów płynących od szczebla unijnego poprzez krajowy i wojewódzki.

W Strategii rozwoju powiatu bielskiego w analizie SWOT pojawia się w kolumnie słabych stron w punkcie 14 informacja o starzeniu się społeczeństwa i pogarszającej się sytuacji osób w starszym wieku³⁶. Podobnie sytuację opisuje Strategia rozwoju powiatu oświęcimskiego³⁷.

Więcej informacji odnośnie polityki senioralnej podaje Strategia rozwoju powiatu żywieckiego, lecz nie są to bezpośrednio założenia mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa seniorom w nowoczesnej rzeczywistości. Mowa tu np. o rewitalizacji szpitala i stworzeniu kompleksu geriatrycznego z poradniami dla osób starszych, oddziałem opieki długoterminowej i kompleksem domów spokojnej starości. Dokument wspomina również o konieczności międzypokoleniowej solidaryzacji w obliczu zmierzającego do eskalacji zjawiska starzenia się społeczeństwa, tak aby osoby starsze miały zapewnione bezpieczeństwo i zostały uchronione od marginalizacji³⁸. W zaktualizowanej wersji z 2020 roku strategia wymienia działania angażowania osób starszych do różnorodnych form aktywności.

Seniorzy korzystają z nich dzięki Rządowemu programowi na rzecz Aktywności Osób Starszych (ASOS) przy finansowaniu z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Jako ważny element aktywizacji seniorów w regionie żywieckim strategia przedstawia działania Uniwersytetów Trzeciego Wieku, ale choć te spisują się na niwie edukacyjnej i kulturowo-społecznej to nie zapewniają seniorom możliwości rozszerzania wiedzy na temat bezpieczeństwa we współczesnym świecie³⁹.

Strategia rozwoju powiatu suskiego wymienia wzrost popytu na usługi zdrowotne, pomoc spo-

łeczną i szkolenia ze strony osób starszych jako jedno z nowych uwarunkowań rozwoju⁴⁰. W zakresie bezpieczeństwa powiat suski zakłada również wsparcie dla placówek świadczących pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym zarówno na polu ułatwienia transportu do odpowiednich miejsc, gdzie mogą znaleźć wsparcie, ale również poprzez modernizację infrastrukturalną. Strategia rozwoju powiatu pszczyńskiego nie wymienia działań z zakresu polityki prosenioralnej. Nowelizacja ustawy o samorządzie gminnym w listopadzie 2013 r. zezwoliła na powoływanie rad seniorów przy samorządach gminnych i powiatowych. Zadaniem rad seniorów jest określaniem priorytetów, potrzeb, problemów osób starszych. Troska o ich integrację, profilaktykę zdrowotną, aktywizację zawodową. Rady mogą stanowić przy sprzyjających warunkach ze strony władarzy samorządu organ doradczy⁴¹.

Na obszarze Euroregionu Beskidy rada seniorów działa w powiecie żywieckim, jako Rada Seniorów przy Staroście Żywieckim. Została ona powołana na podstawie uchwały starosty 25 kwietnia 2016 roku na czteroletnią kadencję. W jej skład wchodziło wówczas sześć osób⁴².

REPUBLIKA CZESKA

Realizowane przez gminy działania z zakresu opieki i zapewniania bezpieczeństwa seniorom oparte są na wytycznych i analizach wskazanych w strategicznych dokumentach w większości przygotowanych na poziomie powiatu. Mają one różny charakter i różny poziom szczegółowości, w zależności od jednostki, która je przygotowuje.

W dokumencie przygotowanym dla powiatu Haviřov (Strategie území správního obvodu ORP Haviřov 2015-2024), w skład którego wchodzi gminy Albrechtice, Haviřov, Horní Bludovice czy Těrlicko stwierdzono, że zwiększona w okresie poprzedzającym obowiązywanie strategii oferta dla seniorów w zakresie usług mieszkaniowych, terenowych i ambulatoryjnych w pełni pokrywa potrzeby mieszkańców powiatu. W kolejnych zdaniach dokument wskazuje jednak, że istotnym filarem usług dla seniorów jest wolontariat ochotników wspierających domy opieki. Wybudowanie dziennego centrum wszechstronnej opieki dla seniorów, którego nie ma terenie po-

36 Strategia rozwoju powiatu bielskiego do 2020 r., Bielsko 2014, s. 42.

37 Strategia rozwoju powiatu oświęcimskiego na lata 2007-2013, s. 99.

38 Strategia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu żywieckiego na lata 2006-2020, Aktualizacja 2013, s. 47, 49

39 Ibidem, s. 75

40 Program rozwoju powiatu Suskiego na lata 2016-2020, Powiat łączy dla dobrej przyszłości!, Sucha Beskidzka 2013 r., s. 3.

41 Rady seniorów w województwie śląskim Kondycja i perspektywy rozwoju, Katowice 2017, ss. 12-18.

42 Ibidem, ss. 3, 8, 49.

wiatu określone zostało jako cel strategiczny na kolejne lata.

Jako kolejny cel strategiczny wskazano konieczność rozwiązania problemu wzrastającego zapotrzebowania na małe mieszkania dla seniorów, w szczególności stworzenie w Albrechticích 12 miejsc w domach specjalnego przeznaczenia, zamieszkałych przez seniorów o podobnych potrzebach i kondycji zdrowotnej. Następnym celem strategicznym jest stworzenie dostępnej sieci usług terenowych w oparciu o planowany do powołania międzypowiatowy ośrodek odpowiedzialny za koordynację działań (polityki senior-skiej). Na terenie miasta Hawierzów już udało się stworzyć (w ramach usług Ratusza) profesjonalne doradztwo społeczne dla seniorów, które świadczy bezpłatne fachowe doradztwo dla seniorów i ich opiekunów znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Chodzi o udzielanie informacji, porady lub pomocy i wsparcia w radzeniu sobie w trudnej sytuacji, pomoc w negocjacjach z instytucjami, czy towarzyszenie w tych negocjacjach. Miasto wspiera też projekty wyjazdów (zdrowotnych) do sąsiednich krajów w sytuacji, gdy mogą tam uzyskać dostęp do lepszej bądź szybszej terapii.

Dokument o podobnym charakterze opracował również powiat Frýdlant nad Ostravicí (gminy: Bílá, Čeladná, Frýdlant nad Ostravicí, Kunčice pod Ondřejníkem, Pržno, Malenovice, Metylovice, Pstruží, Staré Hamry, Ostravice, Janovice - Strategie území správního obvodu ORP Frýdlant nad Ostravicí). W tej strategii powiatowej za najważniejsze usługi, które powinny być rozwijane w kontekście potrzeb seniorów uznano szeroko rozumianą opiekę społeczną, w tym profilaktykę.

Strategiczny dokument tego typu można znaleźć również w przypadku powiatu Frýdek-Místek (Frýdek-Místek, Staré Město, Sviadnov, Dobruška, Horní Tošanovice, Nižní Lhoty, Bruzovice, Dolní Domaslovice, Horní Domaslovice, Lučina, Pazderna, Soběšovice, Kaňovice, Paskov, Řepiště, Vyšní Lhoty, Hukvaldy, Kozlovice, - dokument Strategie území správního obvodu ORP Frýdek-Místek). Oprócz problemów i działań wskazywanych w omawianych wyżej dokumentach z innych powiatów, w dokumencie podkreślono również znaczenie klubów seniora jako miejsc integracji i rozwoju oraz potrzebę stworzenia usługi koordynującej działania samych seniorów.

DOKUMENTY STRATEGICZNE NA POZIOMIE GMIN

REPUBLIKA POLSKA

Dokumenty strategiczne poszczególnych gmin przedstawiają bardzo podobny obraz stanu i potrzeb w zakresie polityki senioralnej na najniższym stopniu administracyjnym.

W gminie Brzeźnica problemem jest stale zwiększająca się ilość osób starszych. Ujemne saldo migracji. Widoczna potrzeba przystosowania usług społecznych⁴³. Strategia rozwoju gminy Buczkowice również przedstawia problem związany z brakiem miejsc umożliwiającym seniorom spędzanie wolnego czasu. Jako jedno z działań mających wypełnić cel rozwoju potencjału ludzkiego, stawia sobie współpracę i wspieranie organizacji pozarządowych i inicjatyw społecznych podejmowanych przez seniorów⁴⁴. Gmina Czernichów zakłada w swojej strategii rozwoju jak najdłuższe utrzymywanie przez seniorów dobrogo stanu zdrowia i samodzielności poprzez kontynuacji aktywności zawodowej i społeczne zaangażowanie⁴⁵.

Strategia rozwoju gminy Gilowice prezentuje jedynie lakoniczną informację zapowiadającą zbudowanie dobrej współpracy pomiędzy sektorem publicznym, a organizacjami zrzeszającymi seniorów⁴⁶. Podobnie sytuacja wygląda w strategicznym dokumencie gminy Lipowa, w którym mowa jedynie o kierunkach działań mających zapewnić rozwój publicznych i rynkowych usług wspierających funkcjonowanie osób starszych⁴⁷. Równie skąpe informacje prezentuje Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ujsoły. W tym dokumencie mowa jest o budowie infrastruktury zapewniającej funkcjonowanie klubu seniora⁴⁸. Uzupełnia je Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych o organizowanie kursów obsługi komputera dla seniorów, aktywizację zawodową tychże oraz organizowanie kursów dla opiekunów osób starszych⁴⁹. W strategii rozwoju

43 Strategia Rozwoju Gminy Brzeźnica na lata 2016 – 2026, Brzeźnica 2016, s. 24.

44 Strategia Rozwoju Gminy Buczkowice na lata 2015-2030, Buczkowice 2016, s. 36,54.

45 Strategia Rozwoju Gminy Czernichów na lata 2015 – 2020 +, Kraków luty 2015, s. 51.

46 Strategia Rozwoju Gminy Gilowice na lata 2015-2022, Gilowice listopad 2015, s. 67.

47 Strategia Rozwoju Gminy Lipowa do 2020 roku, Lipowa 2015, s. 73.

48 Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ujsoły na lata 2017-2023, Ujsoły, dn. 25.04.2017 r., s. 34.

49 Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ujsoły na lata 2014-2020, Ujsoły grudzień 2013, ss. 23, 32, 56.

gminy Polanka Wielka wyraźnie jest zaznaczona problematyczna kwestia starzenia się ludności, nie ma jednak wykazanej żadnej konkretnej wytycznej, aby problemowi temu zaradzić⁵⁰.

Ciekawy projekt wpisujący się w politykę senioralną realizuje gmina Jordanów. Senior-WIGOR to rządowy projekt mający na celu pomoc i aktywizację osób starszych. Zakłada on powołanie dziennego domu Seniora stanowiącego połączenie uniwersytetu trzeciego wieku, klubu seniora oraz biblioteki i gabinetu rehabilitacyjnego. Dodatkowo strategia rozwoju gminy Jordanów zakłada opracowanie i promowanie Karty Seniora obejmującej zniżki dla osób po 65 roku życia. Plan wsparcia seniorów w gminie Jordanów zakłada również możliwość korzystania przez seniorów z tańszej komunikacji, dostępu do szkoleń oraz ofert wakacyjnych⁵¹. Zaangażowanie w politykę senioralną w Jordanowie wyraża się również w dokumencie Strategia Polityki Senioralnej Miasta Jordanowa na lata 2019-2024. Dokument ten przygotowany jest w oparciu o wymienione wcześniej dobre praktyki wyższych szczebli i prezentuje model polityki senioralnej oparty na bogatym uczestnictwie w życiu społecznym, aktywności w instytucjach systemu politycznego, bogatym uczestnictwie społecznym, budowaniu pozytywnych relacji w rodzinach i szeroko pojętym pozytywnym przygotowaniu do starości⁵².

Problem polityki senioralnej został również wykazany już na etapie konsultacji społecznych w gminie Łodygowice. Wskazano podczas nich na konieczność skonstruowania infrastruktury dla osób starszych, organizowania zajęć z nauki obsługi komputera oraz utworzenie Rady Seniorów przy Radzie Sołeckiej w Łodygowicach⁵³. Strategia rozwoju nie przedkłada jednak konkretnych planów rozwiązania powyżej wymienionych kwestii.

W gminie Milówka bardzo wysoko oceniana jest specjalistyczna pomoc i opieka nad osobami starszymi. W strategii rozwoju gminy, do 2025 roku planowana jest budowa ośrodka oferującego doraźną i specjalistyczną pomoc dla

osób starszych⁵⁴. Raport o stanie gminy za rok 2018 potwierdza realizację wcześniej wyznaczonych celów, mówi on o szczególnej trosce jaką władze gminy otoczyli najbardziej potrzebujących mieszkańców w tym osoby starsze oraz wymienia, jako dobrze oceniane przez mieszkańców dobry dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej dla starszych⁵⁵. Strategia Rozwoju Gminy Pcim informuje o dostosowaniu budynku Urzędu Gminy do możliwości fizycznych osób starszych oraz niepełnosprawnych. Jako jeden z celów strategicznych wyznacza budowę placówki pełniącej funkcję klubu seniora⁵⁶.

Problem starzenia się ludności wykazuje również gmina Radziechowy-Wieprz. W strategii rozwoju przedstawione jest powyższe zagadnienie jednak brak wyraźnych planów jego załagodzenia lub wykorzystania potencjału osób starszych⁵⁷. W strategii rozwoju gminy Rajcza widnieje pozycja powstania ośrodka dla osób starszych. Propozycja ta została zaproponowana przez prywatnego inwestora i planowana była na lata 2017-2020⁵⁸. W dokumencie strategicznym gminy Łękawica jest wyraźnie opisany problem braku odpowiedniej infrastruktury dla osób starszych problemem jest choćby brak windy w urzędzie gminy. Za cel strategiczny postawiona została poprawa dotychczasowej sytuacji i poprawa możliwości korzystania osobom starszym funkcjonowanie w sektorze usług⁵⁹.

Gmina Bystra-Sidzina widzi szansę w rozwoju kapitału ludzkiego dzięki zaangażowaniu w życie społeczne osób młodych wraz z osobami starszymi stawiając na wymianę doświadczeń i współpracę międzypokoleniową. Zauważona również została potrzeba powstania infrastruktury kulturalnej dla osób starszych jak np. uniwersytet III wieku⁶⁰. Późniejszy Raport o Stanie Gminy Bystra – Sidzina za rok 2019 wspomina jedynie o pomocy żywnościowej dla najuboższych osób starszych⁶¹. Strategia rozwoju gmi-

50 Strategia Rozwoju Gminy Polanka Wielka na lata 2015 – 2020, Polanka Wielka 2015, ss. 18-33.

51 Strategia rozwoju miasta Jordanowa na lata 2015-2022 z horyzontem długoterminowym do 2030 roku, Jordanów 2015, s. 111.

52 Strategia Polityki Senioralnej Miasta Jordanowa na lata 2019-2024, Jordanów 2018, s. 2.

53 Strategia Rozwoju Gminy Łodygowice na lata 2014-2020, Łodygowice, luty 2014 r., ss. 78-82.

54 Strategia Rozwoju Gminy Milówka na lata 2015-2025, Milówka 2015, ss. 54,59.

55 Raport o stanie gminy za rok 2018, Milówka 27 maja 2019 r., ss. 26, 60, 64.

56 Strategia Rozwoju Gminy Pcim – aktualizacja 2007 - , Pcim, maj 2007, ss. 8, 26.

57 Program rozwoju Gminy Radziechowy –Wieprz na lata 2016-2027, Radziechowy-Wieprz Kwiecień 2015, ss. 17,74

58 Strategia Rozwoju Gminy Rajcza na lata 2014-2025, Rajcza 2015, s. 70,77.

59 Strategia Rozwoju Gminy Łękawica na lata 2014-2025, Łękawica, grudzień 2014, ss. 60-1.

60 Strategia Rozwoju Gminy Bystra-Sidzina na lata 2014-2020, Bystra-Sidzina 2014, ss. 65, 68.

61 s. 58.

ny Spytkowice w celu zapewnienia pomocy starszym osobom zakłada promocję i rozwój usług opiekuńczych oraz budowę domu spokojnej starości⁶². W strategii rozwoju gminy Zator zwrócono uwagę na problem biedy jaka dotyka osób starszych z powodu problemów w sektorze rolnictwa. Dokument zakłada ułatwienia dla seniorów w zakresie poruszania się na drogach poprzez usprawnienie i dostosowanie infrastruktury miasta tak by była wygodna dla seniorów. Analogiczne udoskonalenia zakłada w architekturze miejskiej oraz w budynkach użyteczności publicznej⁶³.

Bardzo krótką wzmiankę odnośnie osób starszych zawiera strategia rozwoju miasta Szczyrk, mówiąca jedynie o aktywnym i zdrowym starzeniu się⁶⁴. W gminie Ślemień już na etapie konsultacji społecznych opieka nad osobami starszymi została oceniona na poziomie przeciętnym. Strategia rozwoju zakłada walkę z wykluczeniem osób starszych na rynku pracy i w życiu codziennym, budowę dziennych domów opieki społecznej dla osób starszych oraz wspieranie wolontariatu ukierunkowanego na pomoc seniorom⁶⁵.

Klasyczne ujęcie problemu osób starszych w gminie przedstawia strategia rozwoju gminy Świnna. Mowa jest w niej o koniecznej trosce o profilaktykę zdrowotną osób starszych i wsparciu seniorów jako najbardziej potrzebujących⁶⁶. Podobnie co w Świnnej wyglądają założenia strategiczne gminy Tomice. Strategia rozwoju zakłada opiekę nad osobami starszymi, wypłatę świadczeń pielęgnacyjnych, integrację seniorów z osobami młodymi, budowę infrastruktury umożliwiającej spędzanie wolnego czasu, walkę z wykluczeniem osób starszych⁶⁷. Założenia te w niemal identycznym brzmieniu powiela Gminny Program Rewitalizacyjny Gminy Tomice⁶⁸. W strategii rozwoju gminy Zawoja pojawia się zagadnienie opieki medycznej dla osób starszych⁶⁹.

62 Strategia Rozwoju Gminy Spytkowice na lata 2016-2020, Spytkowice 2016, ss. 24, 36, 38.

63 Strategia Rozwoju Gminy Zator 2005 – 2013, Zator 2005, ss. 89-90, 94.

64 Strategia Rozwoju Miasta Szczyrk na lata 2014-2022, Szczyrk 2013, s. 98.

65 Strategia rozwoju Gminy Ślemień na lata 2014-2020, Ślemień 2014, ss. 10, 14, 25.

66 Strategia Rozwoju Gminy Świnna na lata 2015-2022, Świnna 2015 r., ss.49,52,60.

67 Strategia Rozwoju Gminy Tomice na lata 2016-2025, Cieszyn 2016 r., ss. 49, 57, 60, 100, 102.

68 Gminny Program Rewitalizacyjny Gminy Tomice na lata 2017-2023, Tomice 2016, ss. 43-3.

69 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Zawoja na lata 2005 – 2025., Zawoja 2004, s. 163-4.

Są również gminy, które nie odniosły się wcale do tematu osób starszych jak na przykład gmina Stryszawa.

REPUBLIKA CZESKA

Poszczególne gminy z terenu Euroregionu Beskidy z liczbą mieszkańców do 15 tys. nie mają własnych, samodzielnych strategii dotyczących polityki seniorskiej, kierują się wspólnymi dokumentami strategicznymi o charakterze regionalnym.

PODSUMOWANIE

Lektura dokumentów strategicznych od poziomu unijskiego po szczebel gmin i powiatów pozwala zauważyć, że temat bezpieczeństwa osób starszych jest uznawany za kwestię istotną. Bezpieczeństwo rozumiane jest szeroko: zarówno jako wolność od zagrożeń fizycznych, jak i możliwość korzystania ze służby zdrowia w zakresie, jakim senior tego potrzebuje, dostęp do opieki społecznej, przeciwdziałanie wykluczeniu ze społeczeństwa (poprzez niższą mobilność czy kłopoty z korzystaniem z wirtualnego świata), zapewnienie godnych warunków bytowych (mieszkanie, status ekonomiczny). W kontekście seniorów pojawia się również coraz częściej postulat zapewnienie im ogólnego well-beingu, rozumianego nie tylko jako zabezpieczenie zdrowotne i społeczne, ale również jako dostęp do kultury, rozrywek, cyfrowego świata. Zarówno w Polsce, jak i w Czechach podkreśla się tu rolę Uniwersytetów Trzeciego Wieku i organizacji im podobnych.

Zauważyć jednak należy, że powiaty o gminy po obu stronach granicy różnie podchodzą do problematyki bezpieczeństwa seniorów. W jednych dokumentach i raportach zawarte są szczegółowe diagnozy i realizowane działania, inne mają charakter ogólnych deklaracji bądź nie poruszają problemu seniorów w ogóle. Istotne wydaje się skonkretyzowanie poszczególnych punktów z dokumentów, aby nie pozostały jedynie w formie zapisu w administracyjnym arkuszu. Konieczne jest szersze i bardziej kompleksowe podejście władz lokalnych do problemów demograficznych, tak aby nie wybrane, ale każdy powiat i gmina miały przygotowane konkretne plany w wieloletniej perspektywie, które byłyby istotnie realizowane. Przydałaby się również pewna standaryzacja dokumentów na najniższych szczeblach, z uwzględnieniem specyfiki jednostki samorządu, przy jednoczesnej gwarancji, że seniorzy z tej lokalizacji nie będą funkcjonować w istotnie gorszych warunkach w porównaniu ze swoimi sąsiadami.

2. Wywiady eksperckie ze specjalistami z różnych instytucji zajmującymi się na co dzień pracą z seniorami

Do wywiadów eksperckich mających dać odpowiedź na pytanie, jak wygląda kwestia bezpieczeństwa seniorów, z jakimi zagrożeniami się stykają i w jakich obszarach wymagane są działania naprawcze wytypowano takie instytucje jak: lokalne komendy Policji, straże gminnych, straże pożarnej oraz instytucji niepublicznych wspierających seniorów (koordynator UTW).

REPUBLIKA POLSKA

Wymienione powyżej jednostki zgłosiły następujące problemy dotyczące bezpieczeństwa osób powyżej 65 roku życia, zamieszkujących wioski bądź miejscowości do 15 tysięcy mieszkańców:

- OSP zgłosiły potrzebę pogłębionej edukacji wśród seniorów z zakresu zagrożeń związanych z tlenkiem węgla, prewencji pożarowej, poruszania się pieszo i rowerem po zmroku bez odblasków, pierwszej pomocy. W tym celu zaproponowano organizowanie spotkań z przedstawicielami służb mundurowych oraz zaangażowanie mediów. Podkreślano również samotność jako zagrożenie dla seniorów.
- Policja podkreśla potrzebę podniesienia świadomości osób starszych na temat aktualnych zagrożeń (np. prowadzenie spotkań edukacyjnych) oraz wskazanie sposobów odpowiedniego postępowania, zwłaszcza przy próbach oszustwa na wnuczka lub policjanta. Zwracana jest tutaj uwaga na dużą rolę mediów, plakatów informacyjnych w miejscach publicznych oraz rodzinny w procesie uświadamiania seniorów. Podkreślono również rolę dzielnicowych, ze wskazaniem, iż należy dbać o ten system w przyszłości i rozbudowywać go.
- Straż miejska również podkreśliła potrzebę prowadzenia dalszych spotkań edukacyjnych dla seniorów i młodzieży - w przypadku tej drugiej kategorii chodzi o wykorzystanie łącznika pokoleniowego, dzięki czemu wnuki będą uczyć dziadków.
- Uniwersytet Trzeciego Wieku Akademii WSB zwrócił uwagę na problemy dojazdowe niektórych seniorów do miejscowości, gdzie znajdują się lokalne filie UTW, przez co omijają ich niektóre zajęcia np. z bezpieczeństwa. Rozwiązaniem byłoby zafundowanie przez samorząd specjalnego busa dla nich,

ułatwiającego dotarcie nie tylko na spotkania, ale również do lekarza czy urzędu.

Wszystkie instytucje wskazały, że istnieje zapotrzebowanie na większą liczbę spotkań edukacyjnych z seniorami, w ramach których będą przekazywane informacje odnośnie oszustw na wnuczka lub policjanta, zasad bezpiecznego poruszania się, prewencji pożarowej oraz wdrożone zostaną szkolenia i prezentacje pierwszej pomocy. Wystosowano też uwagę, iż media powinny zostać włączone w proces uświadamiania seniorów odnośnie zagrażających im niebezpieczeństw np. oszustw. Obecnie pandemia blokuje możliwość takich działań. Służby mundurowe deklarują też pełną współpracę w realizacji takich zadań pomiędzy policją, strażą miejską, strażą pożarną i OSP.

REPUBLIKA CZESKA

Wymienione powyżej jednostki zgłosiły następujące problemy dotyczące bezpieczeństwa osób powyżej 65 roku życia, zamieszkujących wioski bądź miejscowości do 15 tysięcy mieszkańców:

- Policja: generalnie bezpieczeństwo seniorów ocenić można na 4 w 5 stopniowej skali, seniorzy dość chętnie współpracują z policją i są bardzo świadomi zagrożeń, które mogą ich spotkać. Najniebezpieczniejsze miejsca dla nich to ulica i bankomaty (moment wypłacania pieniędzy), rejestrowane są również zdarzenia drogowe z udziałem seniorów (jako pieszy i kierowca pojazdu). Najczęściej rejestrowane zdarzenia niebezpieczne dla seniorów to kradzieże, oszustwa (np. na wnuczka, w dalszej kolejności oszustwa przy sprzedaży, pożary, wyciek gazu, zatrucie tlenkiem węgla i zdarzenia będące pochodną problemów zdrowotnych). Policja wysoko ocenia poziom działań profilaktycznych prowadzonych w regionie i dobrze ocenia działania zabezpieczające seniorów. W ocenie eksperta największe znaczenie w działaniach dla bezpieczeństwa seniorów mają: działania wolontariuszy, działania punktów wsparcia seniorów, centra kryzysowe i opieka w nagłych przypadkach. W dalszej kolejności: edukacja, profesjonalizm zabezpieczenia społecznego, dostępność mechanicznych zabezpieczeń mieszkań. Ekspert ocenia dobrze poziom prawnego zabezpieczenia seniorów i bardzo dobrze poziom zabezpieczenia organizacyjnego, uznając system za kompleksowy.

- Policja (poziom powiatu): generalnie bezpieczeństwo seniorów ocenić można na 2 w 5 stopniowej skali, podobnie jak świadomość seniorów w zakresie zagrożeń. Lepiej, w opinii eksperta, wygląda komunikacja z seniorami (4 na 5). Największe zagrożenia czyhają na seniorów w sklepach i w ich domach oraz w samochodzie (na drodze). Najczęściej odnotowywanym w niebezpiecznym zdarzeniem z udziałem seniorów jest zatrucie tlenkiem węgla. Ekspert ocenia na poziomie średnim działania profilaktyczne prowadzone w regionie i na poziomie słabym działania zabezpieczające seniorów. Za najistotniejsze narzędzia profilaktyki indywidualnej uznaje: edukację, profesjonalizm usług socjalnych, wolontariat, działalność punktów seniora i opiekę w nagłych wypadkach. Ekspert ocenia średnio poziom prawnego zabezpieczenia seniorów i poziom zabezpieczenia organizacyjnego, uznając system za kompleksowy (3 punkty na 5). Uznaje jednak, że system wsparcia seniorów w zakresie bezpieczeństwa ma charakter kompleksowy.
- Straż pożarna: generalnie bezpieczeństwo seniorów ocenić można na 2 w 5 stopniowej skali, a świadomość seniorów w zakresie zagrożeń na poziomie średnim, podobnie jak komunikację z nimi w kwestiach bezpieczeństwa. Zdaniem eksperta największe zagrożenia czyhają na seniorów w domach, w dalszej kolejności pod bankomatami, w samochodzie i sklepach. Najczęściej odnotowywane zdarzenia niebezpieczne dotyczą: pożaru, wycieku gazu, zatrucia tlenkiem węgla, przemocy w rodzinie. Ich nasilenie jest jednak średnie. Ekspert ocenia na poziomie średnim działania profilaktyczne prowadzone w regionie i działania zabezpieczające seniorów. Za najistotniejsze narzędzia profilaktyki indywidualnej uznaje: wolontariat i działanie opieki w sytuacjach nagłych. Ekspert ocenia słabo poziom prawnego zabezpieczenia seniorów i poziom zabezpieczenia organizacyjnego, uznając system za kompleksowy (2 punkty na 5). Nie uznaje, że system wsparcia seniorów w zakresie bezpieczeństwa ma charakter kompleksowy.
- Zakład pomocy społecznej: generalnie bezpieczeństwo seniorów ocenić można na 3 w 5 stopniowej skali, natomiast świadomość seniorów w zakresie zagrożeń na słabym poziomie. Niewiele lepiej, w opinii eksperta, wygląda komunikacja z seniorami (3 na 5). Największe zagrożenia czyhają na seniorów w sklepach i w ich domach, w dalszej kolejności – w samochodzie (na drodze). Najczęściej odnotowywane zdarzenia niebezpieczne dotyczą: pożaru, wycieku gazu, zatrucia tlenkiem węgla. Ich nasilenie jest jednak średnie. Ekspert ocenia na poziomie słabym działania profilaktyczne prowadzone w regionie i na poziomie średnim działania zabezpieczające seniorów. Za najistotniejsze narzędzia profilaktyki indywidualnej uznaje: profesjonalizm usług socjalnych, wolontariat, działalność punktów seniora i opiekę w nagłych wypadkach. Ekspert ocenia średnio poziom prawnego zabezpieczenia seniorów i poziom zabezpieczenia organizacyjnego, uznając system za kompleksowy (3 punkty na 5). Uznaje jednak, że system wsparcia seniorów w zakresie bezpieczeństwa ma charakter kompleksowy.
- Przedstawiciel organizacji pozarządowej pracującej z seniorami: generalnie bezpieczeństwo seniorów ocenić można na 2 w 5 stopniowej skali, natomiast świadomość seniorów w zakresie zagrożeń na bardzo niskim poziomie. Lepiej, w opinii eksperta, wygląda komunikacja z seniorami (4 na 5). Największe zagrożenia czyhają na seniorów w sklepach i w ich domach oraz w samochodzie (na drodze). Najczęściej odnotowywanym w niebezpiecznym zdarzeniem z udziałem seniorów jest zatrucie tlenkiem węgla. Ekspert ocenia na poziomie słabym działania profilaktyczne prowadzone w regionie i na poziomie średnim działania zabezpieczające seniorów. Za najistotniejsze narzędzia profilaktyki indywidualnej uznaje: edukację, profesjonalizm usług socjalnych, działalność punktów seniora i opiekę w nagłych wypadkach. Ekspert ocenia średnio poziom prawnego zabezpieczenia seniorów i poziom zabezpieczenia organizacyjnego, uznając system za kompleksowy (3 punkty na 5). Uznaje jednak, że system wsparcia seniorów w zakresie bezpieczeństwa ma charakter kompleksowy.

PODSUMOWANIE

Eksperci są w zdecydowanej większości krytyczni wobec systemu wsparcia seniorów w zakresie ich bezpieczeństwa we wszystkich jego wymiarach. Nie najlepiej oceniają również świadomość seniorów w zakresie czyhających na nich zagrożeń. Wskazują na konieczność prowadzenia edukacji, rozwijania wolontariatu, zmian organizacyjnych i prawnych.

3. Badanie ankietowe seniorów w zakresie ich świadomości zagrożeń, działań profilaktycznych i pomocy, jaką uzyskują w tym zakresie

Badanie przeprowadzono w okresie 1 grudnia 2020 – 31 stycznia 2021 na terenie Euroregionu Beskidy, po stronie polskiej i czeskiej. Zgodnie z założeniem projektu przebadano po 30 osób w obu krajach. Ankietujący (metoda mieszana – bezpośrednia i zdalna, ale z wykorzystaniem telefonów) weryfikowali, czy senior zamieszkuje (istotne było faktyczne przebywanie, a nie miejsce formalnego zameldowania) na terenach miejscowości poniżej 15 tys. mieszkańców. W przypadku miejscowości po stronie polskiej były to: Stryżawa, Ujsoły, Spytkowice, Ślemień, Kęty, Rajcza, Osiek, Świnna, Brzeźnica, Tomice, Chrzanów, Stróża, Pcim, Koszarawa, Łodygowice, Łękawica, Gilowice. W przypadku miejscowości po stronie czeskiej były to: Hnojník, Palkovice, Hukvaldy.

Większość z respondentów wymagała wsparcia przy wypełnianiu ankiety: przeczytania pytania i zaznaczenia wskazanej odpowiedzi. Sporadycznie osoby wypełniały ją same w formularzu w Internecie, co wskazuje, że wykluczenie cyfrowe w tej grupie może być istotnym problemem. Respondenci chętnie udzielali odpowiedzi i byli zainteresowani poznaniem wyników po ich zebraniu i analizie. Wskazywali, że problem jest istotny i wyrażali zadowolenie z podjętych badań.

Jeśli chodzi o charakterystykę badanej grupy, to w przypadku obu krajów przeważały kobiety, co jest zgodne z trendem demograficznym obserwowanym w krajach Europy. W obu krajach przeważały osoby w wieku 65-70 lat (zgodność jak w przypadku płci) oraz osoby ze średnim wykształceniem (jw.).

PŁEĆ	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
kobieta	24	75	17	56,7	41	66,1
mężczyzna	8	25	13	43,3	21	33,9

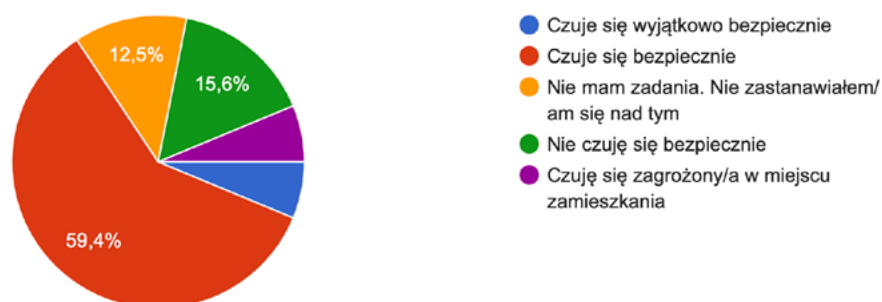
WIEK	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
65-70	22	68,8	12	40,0	34	54,8
71-75	8	25	5	16,7	13	20,9
76-80	0	0	5	16,7	5	8,1
81-85	2	6,3	6	20,0	8	12,9
86-90	0	0	2	6,6	2	3,2
>90	0	0	0	0	0	0

WYKSZTAŁCENIE	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
podstawowe	5	15,6	2	6,6	7	11,3
średnie	22	68,8	20	66,6	42	67,7
wyższe	5	15,6	8	26,8	13	21,0

PREZENTACJA WYNIKÓW BADAN WRAZ Z KOMENTARZEM

1. Jak Pan/i ocenia stopień bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania (np. w kwestii ochrony przed włamaniami, bezpieczeństwa przeciwpożarowego, wypadków losowych itp.)?

32 odpowiedzi

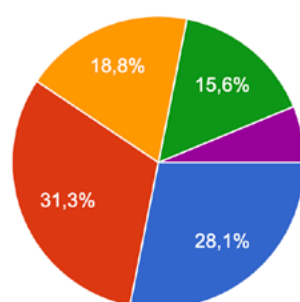

JAK PAN/I OCENIA STOPIEŃ BEZPIECZEŃSTWA W MIEJSCU ZAMIESZKANIA (NP. W KWESTII OCHRONY PRZED WŁAMANIAMI, BEZPIECZEŃSTWA PRZECIWOPOŻAROWEGO, WYPADKÓW LOSOWYCH ITP.)	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Czuje się wyjątkowo bezpiecznie	2	6,3	4	13,3	6	9,7
Czuje się bezpiecznie	19	59,4	16	53,3	35	56,4
Nie mam zadania. Nie zastanawiałem/am się nad tym	4	12,5	4	13,3	8	12,9
Nie czuję się bezpiecznie	5	15,6	6	20,0	11	17,7
Czuję się zagrożony/a w miejscu zamieszkania	2	6,3	0	0	2	3,2

Ponad 60 proc. seniorów czuje się bezpiecznie (w tym: wyjątkowo bezpiecznie) w swoich miejscach zamieszkania. Nie widać tu istotnych różnic między respondentami z Polski i Czech.

2. Czy miejsce zamieszkania jest dostosowane do Pana/i potrzeb (uchwyty w łazience, łatwy dostęp do przedmiotów codziennego użytku itp.)?

32 odpowiedzi

- Jestem w pełni zadowolony/a z posiadanych udogodnień w miejscu z...
- Jestem raczej zadowolony/a z posiadanych udogodnień w miejscu z...
- Nie mam zadania. Nie zastanawiałem/am się nad tym
- Jestem raczej niezadowolony/a z posiadanych udogodnień w miejscu z...
- Nie posiadam odpowiednich udogodnień w miejscu zamieszkania

CZY MIEJSCE ZAMIESZKANIA JEST DOSTOSOWANE DO PANA/I POTRZEB (UCHWYTY W ŁAZIENCIE, ŁATWY DOSTĘP DO PRZEDMIOTÓW CODZIENNEGO UŻYTKU ITP.)?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Jestem w pełni zadowolony/a z posiadanych udogodnień w miejscu zamieszkania	9	28,1	9	30,0	18	29,0
Jestem raczej zadowolony/a z posiadanych udogodnień w miejscu zamieszkania	10	31,3	16	53,3	26	42,0
Nie mam zadania. Nie zastanawiałem/am się nad tym	6	18,8	0	0	6	9,7
Jestem raczej niezadowolony/a z posiadanych udogodnień w miejscu zamieszkania	5	15,6	5	16,7	10	16,1
Nie posiadam odpowiednich udogodnień w miejscu zamieszkania	2	6,3	0	0	2	3,2

Ponad połowa respondentów deklaruje zadowolenie z udogodnień posiadanych w miejscu zamieszkania. W Polsce jest to ok. 60. proc., w Czechach – 83, a więc widoczna jest istotna różnica w odpowiedziach respondentów po obu stronach granicy.

3. Czy zdarzają się Panu/i regularne problemy w miejscu zamieszkania (np. upadek, awaria sprzętu domowego, zatrzaśnięte drzwi itp.)?

32 odpowiedzi

CZY ZDARZAJĄ SIĘ PANU/I REGULARNE PROBLEMY W MIEJSCU ZAMIESZKANIA (NP. UPADEK, AWARIA SPRZĘTU DOMOWEGO, ZATRZAŚNIĘTE DRZWI ITP.)?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Tak, zdarza mi się to regularnie	0	0	1	3,3	1	1,6
Tak, zdarza mi się to sporadycznie	6	18,8	7	23,3	13	21,0
Zdarzają mi się pojedyncze incydenty, ale nie są one regularne	18	56,3	12	40,0	30	48,4
Nie zdarzają mi się takie problemy	8	25	10	33,3	18	29,0
Nie posiadam odpowiednich udogodnień w miejscu zamieszkania	2	6,3	0	0	2	3,2

Respondenci w obu krajach przyznają, że zdarzają im się pojedyncze sytuacje, w których zmagają się z problemami awarii sprzętu domowego czy innymi tego typu zdarzeniami, przy czym w Polsce sytuacje takie miało ponad 56 proc. respondentów, a w Czechach – ponad 48. proc.

4. Czy może Pan/i liczyć na pomoc najbliższych (np. rodzina, znajomi, opiekun itp.) podczas wykonywania codziennych czynności (np. zakupy, wyjście do lekarza itp.)?

32 odpowiedzi

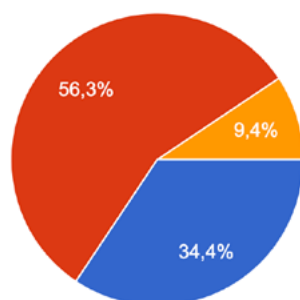

CZY MOŻE PAN/I LICZYĆ NA POMOC NAJBLIŻSZYCH (NP. RODZINA, ZNAJOMI, OPIEKUN ITP.) PODCZAS WYKONYWANIA CODZIENNYCH CZYNNOŚCI (NP. ZAKUPY, WYJŚCIE DO LEKARZA ITP.)?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Tak, zawsze mogę liczyć na pomoc	7	21,9	10	33,3	17	27,4
Zazwyczaj mogę liczyć na pomoc	14	43,8	12	40,0	26	42,0
Sporadycznie mogę liczyć na pomoc	5	15,6	5	16,7	10	16,1
Nie potrzebuję pomocy, chociaż mam do niej dostęp	4	12,5	3	10,0	7	11,3
Nie mogę liczyć na żadną pomoc	2	6,3	0	0	2	3,2

Tylko 21 proc. starszych Polaków może zawsze liczyć na pomoc bliskich (w Czechach - 33 proc.) Gdy porównamy łączne odpowiedzi „zawsze” i „zazwyczaj”, w Polsce otrzymamy niemal 66 proc. odpowiedzi, a w Czechach – ponad 69. W takim wymiarze nie widać istotnych różnic między sytuacją seniorów w obu krajach.

5. Czy zna Pan/i numery alarmowe (numer na policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe) oraz procedury bezpieczeństwa stosowane w sytuacjach alarmowych (np. pożar, bycie świadkiem wypadku itp.)?

32 odpowiedzi

- Znam procedury bezpieczeństwa. Mam zapisane telefony alarmowe i mogę szybko z nich skorzystać.
- Znam numer alarmowy uniwersalny (112)
- Znam numery alarmowe, ale nie noszę przy sobie telefonu komórkowego lub innego urządzenia pozwalającego wezwać pomoc
- Nie znam numerów alarmowych

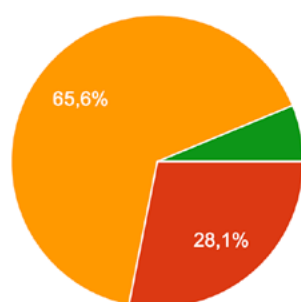
CZY ZNA PAN/I NUMERY ALARMOWE (NUMER NA POLICJĘ, STRAŻ POŻARNĄ, POGOTOWIE RATUNKOWE) ORAZ PROCEDURY BEZPIECZEŃSTWA STOSOWANE W SYTUACJACH ALARMOWYCH (NP. POŻAR, BYCIE ŚWIADKIEM WYPADKU ITP.)?

	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Znam procedury bezpieczeństwa. Mam zapisane telefony alarmowe i mogę szybko z nich skorzystać.	11	34,3	14	46,7	25	40,3
Znam numer alarmowy uniwersalny (112)	18	56,3	11	36,7	29	46,8
Znam numery alarmowe, ale nie noszę przy sobie telefonu komórkowego lub innego urządzenia pozwalającego wezwać pomoc	3	9,4	4	13,3	7	11,3
Nie znam numerów alarmowych	0	0	1	3,3	1	1,6
Nie posiadam odpowiednich udogodnień w miejscu zamieszkania	2	6,3	0	0	2	3,2

Według deklaracji, 90 proc. seniorów w Polsce i 83 proc. w Czechach potrafiłoby w razie potrzeby wezwać pomoc profesjonalnych służb, przy czym w Polsce znacząca większość tej grupy posługiwałaby się uniwersalnym numerem 112, podczas gdy w Czechach więcej respondentów deklaruje znajomość wszystkich numerów alarmowych (poszczególnych służb).

6. Czy był Pan/i świadkiem wypadku bądź jego uczestnikiem przez ostatni rok (np. wypadek samochodowy, pożar, włamanie itp.)?

32 odpowiedzi

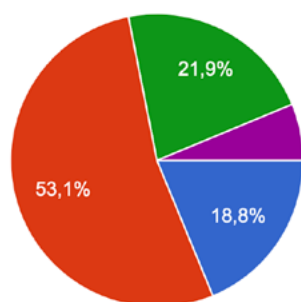
- Tak, byłem/am świadkiem bądź uczestnikiem kilku takich wydarzeń
- Tak, byłem/am świadkiem bądź uczestnikiem pojedynczego takiego wydarzenia
- Nie, nie byłem/am świadkiem bądź uczestnikiem takiego wydarzenia
- Nie, nie byłem/am świadkiem bądź uczestnikiem takiego wydarzenia, ponieważ nie opuszczam miejsca zamieszkania

CZY BYŁ PAN/I ŚWIADKIEM WYPADKU BĄDŹ JEGO UCZESTNIKIEM PRZEZ OSTATNI ROK (NP. WYPADEK SAMOCHODOWY, POŻAR, WŁAMANIE ITP.)?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Tak, byłem/am świadkiem bądź uczestnikiem kilku takich wydarzeń.	0	0	7	23,3	7	11,3
Tak, byłem/am świadkiem bądź uczestnikiem takiego pojedynczego wydarzenia	9	28,1	11	36,7	20	32,2
Nie, nie byłem/am świadkiem bądź uczestnikiem takiego wydarzenia	21	65,6	10	33,3	31	50,0
Nie, nie byłem/am świadkiem bądź uczestnikiem takiego wydarzenia, ponieważ nie opuszczam miejsca zamieszkania	2	6,3	2	6,7	4	6,5

Połowa ankietowanych nie była w ostatnim roku ani świadkiem ani uczestnikiem wypadku czy innego nie-szczęśliwego zdarzenia, ale jedna trzecia respondentów przynajmniej raz znalazła się w takiej sytuacji.

7. Czy czuje się Pan/i bezpiecznie w swojej miejscowości (dostępność chodników, obecność dobrze oznaczonych i oświetlonych przejść dla pieszych, monitoring itp.)?

32 odpowiedzi

- Tak, czuje się bardzo bezpiecznie nawet po zmroku
- Tak, czuje się bardzo bezpiecznie, ale staram się nie wychodzić po zmroku ze względu na osobiste preferencje
- Nie mam zdania na ten temat
- Nie, nie czuje się bezpiecznie w swojej miejscowości, z tego powodu wychod...
- Nie, nie czuje się bezpiecznie w swojej miejscowości, zarówno w dzień, jak i...

CZY CZUJE SIĘ PAN/I BEZPIECZNIE W SWOJEJ MIEJSCOWOŚCI (DOSTĘPNOŚĆ CHODNIKÓW, OBECNOŚĆ DOBRZE OZNACZONYCH I OŚWIETLONYCH PRZEJŚĆ DLA PIESZYCH, MONITORING ITP.)?

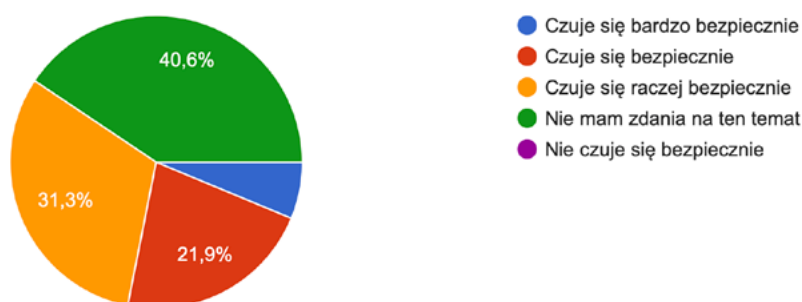
	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Tak, czuje się bardzo bezpiecznie nawet po zmroku	6	18,8	9	30,0	15	24,2
Tak, czuje się bardzo bezpiecznie, ale staram się nie wychodzić po zmroku ze względu na osobiste preferencje	17	53,1	13	43,3	30	48,5
Nie mam zdania na ten temat	0	0	2	6,7	2	3,2
Nie, nie czuje się bezpiecznie w swojej miejscowości, z tego powodu wychodzę tylko za dnia	7	21,9	5	16,7	12	19,3
Nie, nie czuje się bezpiecznie w swojej miejscowości, zarówno w dzień, jak i w nocy	2	6,3	1	3,3	3	4,8

Tylko jedna czwarta ankietowanych czuje się w swojej miejscowości bezpiecznie po zmroku (w Czechach – 30 proc., w Polsce – niecałe 19 proc.) Większość (prawie połowa ankietowanych, 53 proc. w Polsce, 43 proc. w Czechach) deklaruje, że nie obawia się zagrożeń, ale stara się nie wychodzić po zmroku, co może świadczyć, że brak lęku nie jest stuprocentowy. Widać tu różnice po obu stronach granicy: Czesi czują się u siebie bardziej bezpieczni po zmroku niż polscy seniorzy.

8. Jakie jest Pani/Pan poczucie bezpieczeństwa na imprezach kulturalnych (np. koncerty, pokazy, spotkania plenarowe itp.)?

32 odpowiedzi

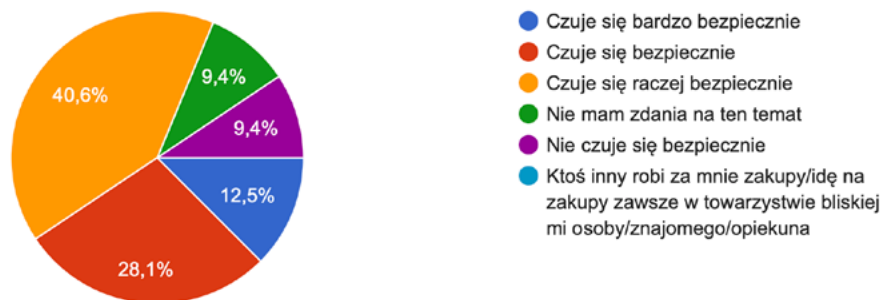

JAKIE JEST PANI/PAN POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA NA IMPREZACH KULTURALNYCH (NP. KONCERTY, POKAZY, SPOTKANIA PLENEROWE ITP.)?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Czuję się bardzo bezpiecznie	2	6,3	6	20,0	8	12,9
Czuję się bezpiecznie	7	21,9	13	44,3	20	32,3
Czuję się raczej bezpiecznie	10	31,3	6	20,0	16	25,8
Nie mam zdania na ten temat	13	40,6	4	13,3	17	27,4
Nie czuję się bezpiecznie	0	0	1	3,33	1	1,6

Nieco ok 60 proc. respondentów z Polski (trzy odpowiedzi razem) deklaruje, że czuje się bezpiecznie na masowych imprezach kulturalnych, ale najwięcej respondentów wskazało odpowiedź „nie mam zdania”, co może sugerować, że w takich imprezach nie bierze udziału. W Czechach aż 84 proc. respondentów zadeklarowało poczucie bezpieczeństwa, przy minimalnych wskazaniach na pozostałe odpowiedzi.

9. Czy czuje się Pan/i bezpiecznie podczas samodzielnych zakupów w swojej miejscowości?

32 odpowiedzi

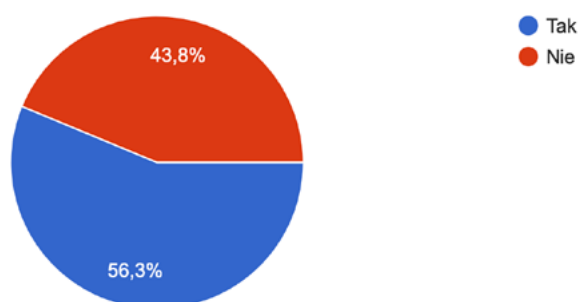

CZY CZUJE SIĘ PAN/I BEZPIECZNIE PODCZAS SAMODZIELNYCH ZAKUPÓW W SWOJEJ MIEJSCOWOŚCI?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Czuję się bardzo bezpiecznie	4	12,5	6	20,0	10	16,1
Czuję się bezpiecznie	9	28,1	15	50,0	24	38,7
Czuję się raczej bezpiecznie	13	40,6	6	20,0	19	30,6
Nie mam zdania na ten temat	3	9,4	0	0	3	4,8
Nie czuję się bezpiecznie	3	9,4	0	0	3	4,8
Ktoś inny robi za mnie zakupy/idę na zakupy w towarzystwie bliskiej mi osoby/znajomego/opiekuna	0	0	3	10,0	3	4,8

Zakupy to zajęcie bezpieczne dla seniorów – tak deklaruje ponad 85 proc. respondentów (80 proc. w Polsce i 90 proc. w Czechach)

10. Czy przemieszcza się Pan/i do sąsiedniej miejscowości w celu zrobienia zakupów (np. w galerii handlowej, na targu itp.)?

32 odpowiedzi

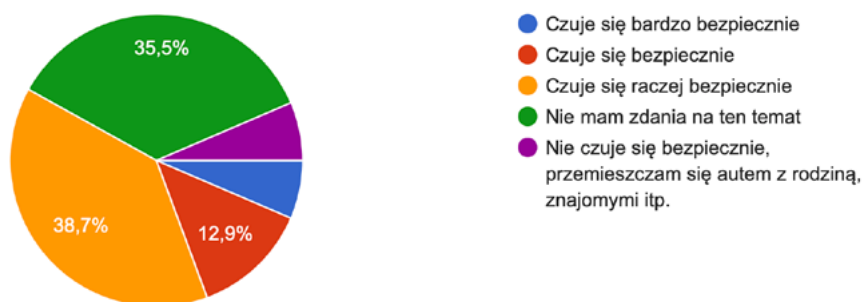

CZY PRZEMIESZCZA SIĘ PAN/I DO SĄSIEDNIEJ MIEJSCOWOŚCI W CELU ZROBIENIA ZAKUPÓW (NP. W GALERII HANDLOWEJ, NA TARGU ITP.)?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
tak	14	43,7	21	70,0	35	56,4
nie	18	56,3	9	30,0	27	43,6

W Polsce większość seniorów robi zakupy blisko domu, bez konieczności przemieszczania się (niemal 44 proc. respondentów), podczas gdy w Czechach aż 70 proc. ankietowanych deklaruje wyjeżdżanie na zakupy do sąsiedniej miejscowości.

11. Czy czuje się Pan/i bezpiecznie korzystając z komunikacji zbiorowej (pociągi, autobusy, busy itp.)?

31 odpowiedzi

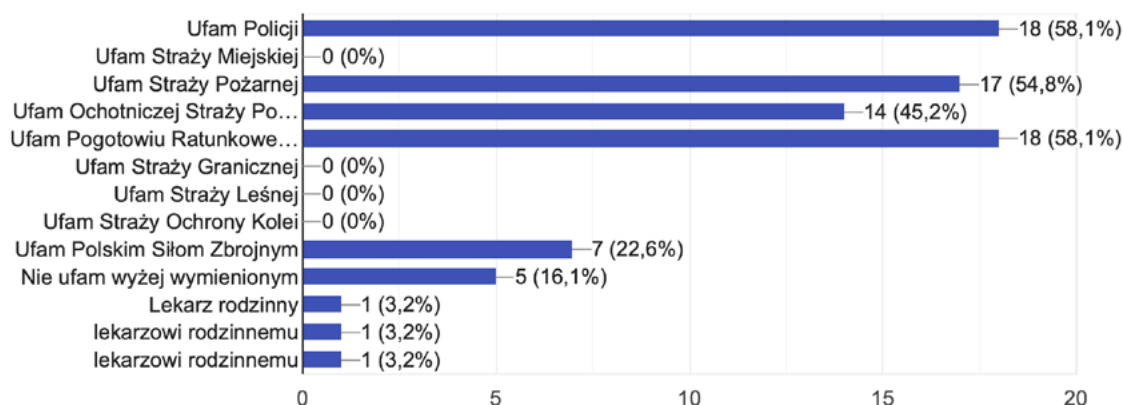
CZY CZUJE SIĘ PAN/I BEZPIECZNIE KORZYSTAJĄC Z KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ (POCIĄGI, AUTOBUSY, BUSY ITP.)?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Czuję się bardzo bezpiecznie	2	6,5	5	16,7	7	11,3
Czuję się bezpiecznie	4	12,9	11	36,6	15	24,2
Czuję się raczej bezpiecznie	12	38,7	7	23,3	19	31,0
Nie mam zdania na ten temat	11	35,5	2	6,7	13	20,9
Nie czuję się bezpiecznie, przemieszczam się autem z rodziną, znajomymi itp	2	6,5	5	16,7	7	11,2
Ktoś inny robi za mnie zakupy/idę na zakupy w towarzystwie bliskiej mi osoby/znajomego/opiekuna	0	0	3	10,0	3	4,8

Ogólne bezpieczeństwo seniorów w komunikacji kształtuje się na wysokim poziomie (ponad 66 proc.), ale w Polsce mniej osób niż w Czechach deklaruje, że czuje się bardzo bezpiecznie i bezpiecznie (ponad 19 proc. przy prawie 39 proc. wskazań na „raczej bezpiecznie”, w Czechach: 53 proc. do 23 proc.)

12. Czy ufa Pan/i służbom mundurowym i medycznym w swojej miejscowości oraz okolicy?
Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

31 odpowiedzi

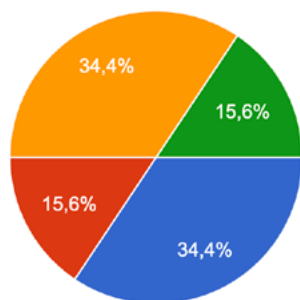

CZY UFA PAN/I SŁUŻBOM MUNDUROWYM I MEDYCZNYM W SWOJEJ MIEJSCOWOŚCI ORAZ OKOLICY? MOŻNA ZAZNACZYĆ KILKA ODPOWIEDZI.	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Ufam Policji	18	58,1	26	86,7	44	70,9
Ufam Straży Miejskiej	0	0	14	46,6	14	22,6
Ufam Straży Pożarnej	17	54,8	26	86,7	43	69,3
Ufam Ochotniczej Straży Pożarnej	14	45,2	13	43,3	27	43,5
Ufam Pogotowiu Ratunkowemu	18	58,1	25	83,3	43	69,3
Ufam Straży Granicznej	0	0	10	33,3	10	16,1
Ufam Straży Leśnej	0	0	13	43,3	13	20,9
Ufam Straży Ochrony Kolei	0	0	9	14,5	9	14,5
Ufam Polskim Siłom Zbrojnym	7	22,6	16	25,8	23	37,1
Nie ufam wyżej wymienionym	5	16,1	0	0	5	8,1
Inne (lekarz rodzinny)	3		1	3,3	4	6,4

Policja, straż pożarna i pogotowie ratunkowe to trzy instytucje darzone przez seniorów największym zaufaniem w obu krajach

13. Czy odczuwa Pan/i komfort w związku ze swoją sytuacją finansową?

32 odpowiedzi

- Tak, posiadam stały dopływ gotówki, który wystarcza na pokrycie moich pot...
- Tak, moimi potrzebami zajmuje się rodzina – nie przeszkadza mi fakt, że...
- Nie, posiadam stały dopływ gotówki, ale nie pokrywa on wszystkich moich potr...
- Nie, posiadam stały dopływ gotówki, ale nie pokrywa on nawet podstawowych...
- Nie, moimi potrzebami zajmuje się rodzina – przeszkadza mi fakt, że nie...

CZY ODCZUWA PAN/I KOMFORT W ZWIĄZKU ZE SWOJĄ SYTUACJĄ FINANSOWĄ?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Tak, posiadam stały dopływ gotówki, który wystarcza na pokrycie moich potrzeb	11	34,4	19	63,3	30	48,4
Tak, moimi potrzebami zajmuje się rodzina – nie przeszkadza mi fakt, że nie zarządzam swoimi finansami samodzielnie	5	15,6	3	10,0	8	12,9
Nie, posiadam stały dopływ gotówki, ale nie pokrywa on wszystkich moich potrzeb	11	34,4	8	26,7	19	30,6
Nie, posiadam stały dopływ gotówki, ale nie pokrywa on nawet podstawowych potrzeb (leki, opłaty, jedzenie)	5	15,6	0	0	5	8,1
Nie, moimi potrzebami zajmuje się rodzina – przeszkadza mi fakt, że nie zarządzam swoimi finansami samodzielnie	0	0	0	0	0	0

Jedna trzecia polskich seniorów i niemal dwie trzecie czeskich uważa, że pieniądze, do których ma dostęp pokrywają ich potrzeby. Jednocześnie jedna trzecia w Polsce i jedna czwarta w Czechach wskazuje, że pieniądze, którymi dysponuje, nie pokrywają ich wszystkich potrzeb.

14. Czy boi się Pan/i kryzysu gospodarczego?

32 odpowiedzi

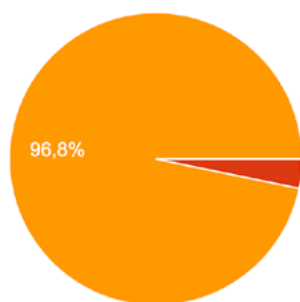

CZY BOI SIĘ PAN/I KRYZYSU GOSPODARCZEGO?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Nie, nie uważam, żeby takie wydarzenie miało na mnie wpływ	1	3,1	16	53,3	17	27,4
Nie interesuję się tego typu wydarzeniami	7	21,9	6	20,0	13	21,0
Tak, uważam takie zjawiska za realne zagrożenie dla mnie	24	75	8	26,7	32	51,6

W Polsce kryzysu gospodarczego obawia się 75 proc. respondentów, w Czechach – nieco ponad jedna czwarta. 53 proc. czeskich respondentów nie uważa, by wydarzenia tego typu miały na niego wpływ.

15. Czy boi się Pan/i katastrof naturalnych (powódź, trąba powietrzna, ekstremalne opady śniegu, bardzo wysokie lub niskie temperatury itp.)?

31 odpowiedzi

- Nie, nie uważam, żeby takie wydarzenie miało na mnie wpływ
- Nie interesuję się tego typu wydarzeniami
- Tak, uważam takie zjawiska za realne zagrożenie dla mnie

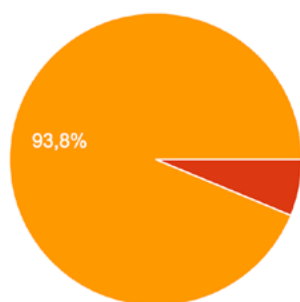
CZY BOI SIĘ PAN/I KATASTROF NATURALNYCH (POWÓDŹ, TRĄBA POWIETRZNA, EKSTREMALNE OPADY ŚNIEGU, BARDZO WYSOKIE LUB NISKIE TEMPERATURY ITP.)?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Nie, nie uważam, żeby takie wydarzenie miało na mnie wpływ	0	0	5	16,7	5	80,6
Nie interesuję się tego typu wydarzeniami	1	3,2	3	10,0	4	6,5
Tak, uważam takie zjawiska za realne zagrożenie dla mnie	30	96,8	22	73,3	52	83,9

Prawie 97 proc. polskich seniorów i ponad 73 proc. seniorów z Czech uważa katastrofy naturalne za realne zagrożenie dla nich samych.

16. Czy boi się Pan/i takich wydarzeń jak wojna, stan wojenny, niepokoje polityczne i społeczne?

32 odpowiedzi

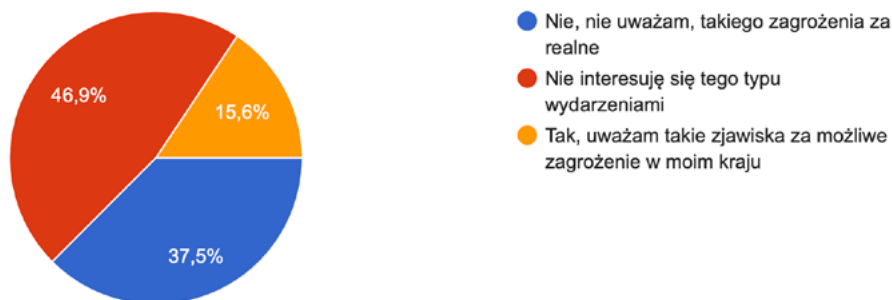
- Nie, nie uważam, żeby takie wydarzenie miało na mnie wpływ
- Nie interesuję się tego typu wydarzeniami
- Tak, uważam takie zjawiska za realne zagrożenie dla mnie

CZY BOI SIĘ PAN/I TAKICH WYDARZEŃ JAK WOJNA, STAN WOJENNY, NIEPOKOJE POLITYCZNE I SPOŁECZNE?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Nie, nie uważam, żeby takie wydarzenie miało na mnie wpływ	0	0	8	26,7	8	12,9
Nie interesuję się tego typu wydarzeniami	2	6,3	7	23,3	9	14,5
Tak, uważam takie zjawiska za realne zagrożenie dla mnie	30	93,8	15	50,0	45	72,6

Prawie 94 proc. polskich seniorów i 50 proc. ankietyowanych seniorów z Czech uważa wojnę, niepokoje społeczne i polityczne za realne zagrożenie dla nich samych

17. Czy czuje się Pan/i zagrożony/a atakiem terrorystycznym?

32 odpowiedzi

CZY CZUJE SIĘ PAN/I ZAGROŻONY/A ATAKIEM TERRORYSTYCZNYM?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Nie, nie uważam, żeby takie wydarzenie miało na mnie wpływ	12	37,5	16	53,3	28	45,2
Nie interesuję się tego typu wydarzeniami	15	46,9	2	6,7	17	27,4
Tak, uważam takie zjawiska za realne zagrożenie dla mnie	5	15,6	12	40,0	17	27,4

Ponad 27 proc. respondentów uważa zagrożenie atakiem terrorystycznym za realne w ich przypadku, przy czym w Polsce jest to niecałe 16 proc., a w Czechach – 40 proc. Trudno wnioskować, z czego wynika tak duża różnica w odpowiedziach, bo oba kraje wykazują podobny poziom zagrożenia terrorystycznego.

18. Czy uważa Pan/i, że aktualna sytuacja epidemiologiczna, związana z wirusem COVID-19 stanowi realne zagrożenie?

32 odpowiedzi

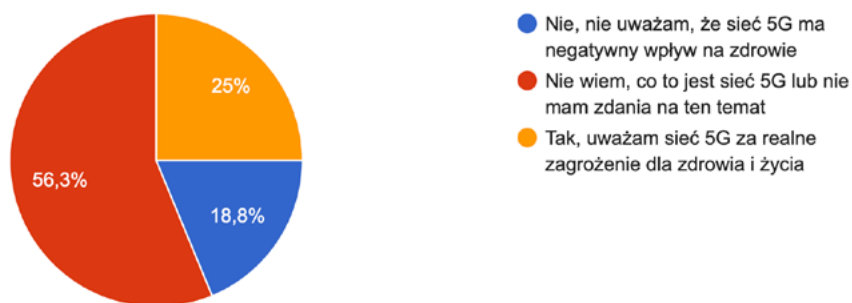

CZY UWAŻA PAN/I, ŻE AKTUALNA SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA, ZWIĄZANA Z WIRUSEM COVID-19 STANOWI REALNE ZAGROŻENIE?	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Nie, nie uważam, żeby takie wydarzenie miało na mnie wpływ	4	12,5	1	3,3	5	8,1
Nie, ale śledzę informacje na temat pandemii ze względu na zmiany w zakazach i obowiązujących normach	4	12,5	6	20,0	10	16,1
Tak, uważam takie zjawiska za realne zagrożenie dla mnie	24	75	23	76,7	47	75,8

75 proc. ankieterów (porównywalny wynik w Polsce i Czechach) uważa pandemię koronawirusa za realne zagrożenie dla nich samych.

19. Czy uznaje Pan/i sieć 5G za czynnik zagrażający życiu lub zdrowiu?

32 odpowiedzi

CZY UZNAJE PAN/I SIEĆ 5G ZA CZYNNIK ZAGRAŻAJĄCY ŻYCIU LUB ZDROWIU?

	POLSKA		CZECHY		ŁĄCZNIE	
	N	%	N	%	N	%
Nie, nie uważam, że sieć 5G ma negatywny wpływ na zdrowie	6	18,8	16	53,3	22	35,5
Nie wiem, co to jest sieć 5G lub nie mam zdania na ten temat	18	56,3	12	40,0	30	48,4
Tak, uważam sieć 5G za realne zagrożenie dla zdrowia i życia	8	25,0	2	6,7	10	16,1

5 G jest tematem seniorom słabo znanym (prawie połowa ankietowanych, więcej w Polsce niż w Czechach). Gdy jednak termin jest rozumiany, respondenci wskazują w Polsce na zagrożenie z jego strony płynące (25 proc. wszystkich odpowiedzi) bądź na brak zagrożenia (Czechy, 53 proc. odpowiedzi). Można wnioskować, że informacja i edukacja w tym zakresie przebiega odmiennie w gminach Euroregionu Beskidy po dwóch stronach granicy polsko-czeskiej.

Podsumowanie

Ponad 60 proc. seniorów czuje się bezpiecznie (w tym: wyjątkowo bezpiecznie) w swoich miejscach zamieszkania (porównywalny procent w obu krajach) i to jest jedna z nielicznych tak zgodnych odpowiedzi w przypadku obu grup narodowościowych. Wspólne jest również to, że połowa ankietowanych nie była w ostatnim roku ani świadkiem ani uczestnikiem wypadku czy innego nieszczęśliwego zdarzenia oraz największe zaufanie, jakie seniorzy w obu krajach pokładają w policji, straży pożarnej i pogotowiu ratunkowym. Łączy ich również wspólne uznanie koronawirusa za istotne zagrożenie dla nich samych.

Ogólne deklaracje wysokiego poczucia bezpieczeństwa w swoich miejscowościach zderzają się ze wskazaniami, że choć jest bezpiecznie, to generalnie seniorzy starają się nie wychodzić po zmroku, przy czym polscy respondenci czują się w takich sytuacjach mniej bezpiecznie niż czeszy. Stąd też być może w Polsce większa tendencja do nieprzemieszczania się do sąsiednich miejscowości (W Polsce większość seniorów robi zakupy blisko domu, bez konieczności przemieszczania się - niemal 44 proc. respondentów) podczas gdy w Czechach aż 70 proc. ankietowanych deklaruje wyjeżdżanie na zakupy do sąsiedniej miejscowości.) Jeśli chodzi o poczucie bezpieczeństwa w komunikacji publicznej i na imprezach masowych, to jest ono umiarkowane.

Ponad połowa respondentów deklaruje zadowolenie z udogodnień posiadanych w miejscu zamieszkania. W Polsce jest to ok. 60. proc., w Czechach – 83, a więc widoczna jest istotna różnica w odpowiedziach respondentów po obu stronach granicy. Respondenci w obu krajach przyznają, że zdarzają im się pojedyncze sytuacje, w których zmagają się z problemami awarii sprzętu domowego czy innymi tego typu zdarzeniami, przy czym w Polsce sytuacje takie miało ponad 56 proc. respondentów, a w Czechach – ponad 48. proc. W takich sytuacjach kluczowe jest wsparcie bliskich, z tym jednak bywa problem. Biorąc pod uwagę fakt, że tylko 21 proc. starszych Polaków może zawsze liczyć na pomoc bliskich (w Czechach - 33 proc.) instytucje publiczne powinny mieć na uwadze, że przynajmniej częściowo ciężar udzielenia takiego wsparcia będzie spoczywał właśnie na nich.

Jak już wspomniano, policja, straż pożarna i pogotowie ratunkowe cieszą się dużym zaufaniem dojrzałych respondentów. Według deklaracji, 90

proc. seniorów w Polsce i 83 proc. w Czechach potrafiłoby w razie potrzeby wezwać pomoc profesjonalnych służb, przy czym w Polsce znacząca większość tej grupy postąpiłaby się uniwersalnym numerem 112, podczas gdy w Czechach więcej respondentów deklaruje znajomość wszystkich numerów alarmowych (poszczególnych służb).

Jedna trzecia polskich seniorów i niemal dwie trzecie czeskich uważa, że pieniądze, do których ma dostęp pokrywają ich potrzeby. Jednocześnie jedna trzecia w Polsce i jedna czwarta w Czechach wskazuje, że pieniądze, którymi dysponuje, nie pokrywają ich wszystkich potrzeb. W Polsce kryzysu gospodarczego obawia się 75 proc. respondentów, w Czechach – nieco ponad jedna czwarta. 53 proc. czeskich respondentów nie uważa, by wydarzenia tego typu miały na nich wpływ.

Polscy i czescy seniorzy podobnie podchodzą do terroryzmu, katastrof naturalnych, wojen i niepokojów społecznych, choć wśród polskich respondentów panuje większy pesymizm co do skali zagrożenia.

Konkluzje

Dokumenty „senioralne” dostrzegają wagę potrzeb tej grupy społecznej i mają świadomość, że z czasem będą one ulegały zwiększeniu. Bezpieczeństwo jest przez nie rozumiane szeroko: zarówno jako wolność od zagrożeń fizycznych, jak i możliwość korzystania ze służby zdrowia w zakresie, jakim senior tego potrzebuje, dostęp do opieki społecznej, przeciwdziałanie wykluczeniu ze społeczeństwa (poprzez niższą mobilność czy kłopoty z korzystaniem z wirtualnego świata), zapewnienie godnych warunków bytowych (mieszkanie, status ekonomiczny). W kontekście seniorów pojawia się również coraz częściej postulat zapewnienia im ogólnego well-beingu, rozumianego nie tylko jako zabezpieczenie zdrowotne i społeczne, ale również jako dostęp do kultury, rozrywek, cyfrowego świata. Zarówno w Polsce, jak i w Czechach podkreśla się tu rolę Uniwersytetów Trzeciego Wieku i organizacji im podobnych.

Zauważyć jednak należy, że powiaty i gminy po obu stronach granicy różnie podchodzą do problematyki bezpieczeństwa seniorów. W jednych dokumentach i raportach zawarte są szczegółowe diagnozy i realizowane działania, inne mają charakter ogólnych deklaracji bądź nie porusza-

ją problemu seniorów w ogóle. Istotne wydaje się skonkretyzowanie poszczególnych punktów z dokumentów, aby nie pozostały jedynie w formie zapisu w administracyjnym arkuszu oraz ujednolicenie polityk na poziomie całych regionów. Warte rozważenia jest również jednoznaczne określenie wieku senioralnego (60 bądź 65 lat).

Formacje zajmujące się zapewnianiem bezpieczeństwa oraz przedstawiciele instytucji pracujących z seniorami wskazują na konieczność pogłębionej, wielowymiarowej edukacji wśród seniorów (b. fizyczne, b. przeciwpożarowe, zabezpieczenie mieszkania, cyberbezpieczeństwo). Proponuje się większe zaangażowanie tradycyjnych mediów do tego procesu jako wciąż chętniej wybierane przez seniorów w porównaniu z nowymi mediami.

Eksperti w zróżnicowany sposób oceniają poziom bezpieczeństwa seniorów (w tym kompleksowość systemu wsparcia), ich świadomość i formy pomocy, z których mogą korzystać. Szczególnie źle wypada problematyka bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Eksperti wskazują na konieczność zwiększenia edukacji (zwłaszcza w tym zakresie) i skuteczności docierania z nią do zainteresowanych oraz wsparcia w tym zakresie wolontariuszy na co dzień pracujących z seniorami.

Chociaż seniorzy wysoko oceniają swoje ogólne poczucie bezpieczeństwa, jednocześnie identyfikują kilka sfer, w których uważają, że zagrożenie jest istotne. Należy do nich możliwość zachorowania, kłopoty finansowe, a nawet wojna czy niepokoje społeczne. Pod tym względem seniorzy z Polski są o wiele bardziej pesymistyczni od swoich czeskich kolegów. Rodzina i bliscy są istotnym systemem wsparcia dla seniorów, ale duża część z nich przyznaje, że nie może na to wsparcie liczyć w każdej sytuacji. Dokładając problemy finansowe (ilość deklaracji, że posiadane finanse nie wystarczają na pokrycie potrzeb) można wnioskować. Seniorzy zwracają uwagę na fizyczne bezpieczeństwo w swoich miejscowościach i choć generalnie uważają je za bezpieczne, to np. profilaktycznie unikają przebywania na zewnątrz po zmroku, co może świadczyć o tym, że rzeczywisty poziom poczucia bezpieczeństwa jest niższy od deklarowanego.

Niepokojące jest, że wiele działań wspierających seniorów w zakresie bezpieczeństwa (i to tych ocenianych przez ekspertów jako najskuteczniejsze) opiera się na wolontariacie, który ma ograniczone możliwości działania i niestabilne finansowanie, co grozi utrudnieniami w dostępie do

usług bądź przerwami w możliwości korzystania z nich, zwłaszcza w takich okresach jak trwająca pandemia.

Rekomendacje

- Jedna definicja seniora i wieku senioralnego, nie powiązana z momentem przechodzenia na emeryturę
- Wspólna diagnoza i jednolite standardy zaspokajania potrzeb seniorów, w tym potrzeby bezpieczeństwa na poziomie regionalnym
- Szczegółowa diagnoza powiatu jako kluczowy w przygotowaniu i realizacji strategii senioralnych (gminy są za małymi jednostkami, zwłaszcza w zakresie możliwości finansowych), poziom województwa jest zbyt wysoki, z uwagi na duże zróżnicowanie jednostki
- Jednolite systemy wsparcia dla seniorów w zakresie b. ekonomicznego, zdrowotnego i społecznego na poziomie regionów
- Walka z wykluczeniem cyfrowym jako środek do cyberbezpieczeństwa seniorów
- Przyjęcie, że well-being seniorów to ich istotna potrzeba, której zaspokojenie daje poczucie bezpieczeństwa
- Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami
- Wsparcie bezpiecznej mobilności seniorów (po zmroku, komunikacja publiczna)
- Systemy specjalistycznych szkoleń z zakresy bezpieczeństwa fizycznego, b. finansów, b. przeciwpożarowego
- System wsparcia między senioralnego ułatwiający nawiązywanie relacji z seniorami z różnych miejscowości przy niskiej własnej mobilności seniorów
- System wsparcia wolontariatu pracującego z seniorami celem zwiększenia dostępności i profesjonalizacji

© Akademia WSB
Dąbrowa Górnicza

ZESPÓŁ REALIZUJĄCY BADANIA TERENOWE:

po stronie polskiej:

- dr Malwina Wojtala
- mgr Damian Domżański
- mgr Grzegorz Wielgus

po stronie czeskiej:

- dr inż. Hana Štverková
- dr inż. Blanka Poczatkova
- inż. Katarzyna Czerna

Kierownik projektu:

- dr Paulina Polko

STRONA WWW PROJEKTU:

- <https://wsb.edu.pl/seniorsec-bezpieczenstwo-seniorow-z-terenowwiejskich-i-malomiasteczkowych/cele-i-zalozenia-projektu>

ŹRÓDŁO FOTOGRAFII:

- www.pixabay.com

AUTOR RAPORTU:

- dr Paulina Polko

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

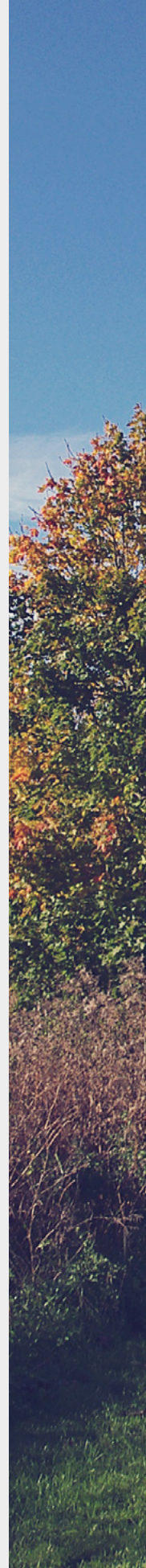

Akademia WSB

Dąbrowa Górnicza, Cieszyn, Olkusz, Żywiec, Kraków

Vysoká škola
podnikání a práva

SENIORSEC

Bezpečnost seniorů
z území venkova a malých měst

ZPRÁVA O VÝZKUMU

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Akademia WSB

Dąbrowa Górnicza, Cieszyn, Olkusz, Żywiec, Kraków

Vysoká škola
podnikání a práva

SENIORSEC

Bezpečnost seniorů
z území venkova a malých měst

ZPRÁVA O VÝZKUMU

Obsah:

Klíčové závěry	s. 4
Předpoklady a metodika průzkumu	s. 4
Výsledky výzkumu	s. 6
1. Výzkum literatury, právních aktů, strategických dokumentů a sektorové politiky týkající se seniorů	s. 6
2. Odborné rozhovory se specialisty z různých institucí, které se denně zabývají prací se seniory	s. 15
3. Anketní zjišťování seniorů týkající se jejich povědomí o hrozbách, preventivních akcích a pomoci, kterou v tomto ohledu dostávají	s. 17
Závěr	s. 38
Úsudky	s. 38
Předběžná doporučení	s. 39

Klíčové závěry:

- Politiky zaměřené na seniory, strategické dokumenty a legislativní předpisy na evropské, národní a lokální úrovni ve významné míře poukazují na potřebu zvláštního přístupu k bezpečnosti starších osob (jeden dokument dokonce skupinu osob žijících mimo velká městská střediska definuje jako skupinu, která vyžaduje zvláštní podporu), ale ve většině případů neobsahují jednoznačná doporučení, jaké aktivity by bylo vhodné vyvíjet. Bezpečnost či bezpečí osob 60/65 plus (jsou různé definice seniorského věku, nejčastěji spojeného s důchodovým věkem) spatřují především v jejich zdravotním stavu, přístupu k veřejným službám a finanční situaci. V plánovaných nebo vyvíjených aktivitách zaměřených na uspokojování potřeb seniorů chybí standardizace, a to jak na úrovni vojvodství/krajů, tak i okresů a obcí, což může vést k závěru, že jednotlivé územní samosprávné celky vedou politiku, která odlišuje situaci seniorů v rámci celého regionu.
- Experti podílející se na průzkumu jsou v drtivé většině kritičtí k systému podpory seniorů v rozsahu jejich bezpečnosti ve všech jejich oblastech. Nepříliš pozitivně hodnotí i povědomí seniorů co se týče rizik, které je ohrožují. Poukazují na nutnost vzdělávání, rozvíjení dobrovolnické služby, organizačních a legislativních změn.
- Služby zajišťující bezpečnost a zástupci institucí pracujících se seniory poukazují na nutné intenzivní vzdělávání seniorů v oblasti fyzické, digitální, požární a zdravotní bezpečnosti, zajišťované tradičními způsoby, s využitím tzv. starých médií (tisk, rozhlas, televize). Nejsou spokojeni s dosavadní situací s ohledem na omezený dosah vyvíjených aktivit a obtížné oslovování příjemců.
- Jednou z nejslabších oblastí fungování seniorů je požární bezpečnost. Na čteně se vyskytující případy otravy plynem nebo oxidem uhelnatým a požární riziko poukazují odborníci z různých oblastí, nejen z oblasti požární ochrany.
- Dobrovolníci, neveřejná střediska pro podporu seniorů patří, dle expertů, k těm hodnotnějším aktivitám vyvíjeným s cílem zajištění bezpečnosti starším občanům.

- Samotní senioři poměrně vysoce hodnotí obecný pocit vlastní bezpečí, ale na otázku na jednotlivé aspekty fungování a dimenze bezpečnosti odpovídají, že mají menší pocit, že je nic neohrožuje. Zvláštní oblastí jejich starostí je zdravotní a finanční bezpečí. Stejně tak se obávají přírodních katastrof, válečných konfliktů, politické nestabilita teroristických útoků.

Předpoklady a metodika průzkumu:

Projekt předpokládal zjištění povědomí o rizicích pro vlastní bezpečnost u osob starších 65 let, kteří žijí na vesnicích nebo v obcích do 15 tisíc obyvatel. Toto povědomí se zkoumá zřídka a řešení navrhovaná v případě výskytu problémů se ne vždy k zájemcům dostanou. Stárnoucí společnosti budou vyžadovat stále více komplexní strategie pro podporu starších osob v oblasti zajišťování bezpečnosti a vědomé prevence rizik.

Evropské společnosti stojí před výzvou organizovat systémová řešení na podporu starších lidí, jejichž počet se každým rokem zvyšuje. V Polsku je podíl lidí ve věku 60 a více let na celkové populaci v současné době téměř 23% (8,8 milionu lidí) ve srovnání s přibližně 15% (5,6 milionu) na začátku 90. let. dvacátého století. Prognóza obyvatelstva zpracovaná v roce 2014 ukazuje, že do roku 2050 se celkový počet obyvatel Polska sníží o více než 4,5 milionu, přičemž se zvýší počet i procento lidí ve věku 60 let a více. V posledním roce prognózy (2050) se jejich podíl zvýší na více než 40% (13,7 milionu lidí ve věku 60 a více let). (zdroj: Víceletý program Senior+ na léta 2015-2020: <https://das.mpips.gov.pl/source/wigor/Uchwala%20157%20RM%20Senior.pdf>).

Vzhledem k tomu, že mohou stále méně počítat s pomocí svých mladších příbuzných, vývoj řešení a osvědčených postupů v této oblasti ze strany veřejných a neveřejných institucí, včetně nevládních organizací, založeno na předchozím porozumění problému se zdá být jednou z klíčových aktivit týkající se seniorů v místních komunitách. Policejní statistiky ukazují, že každoročně v průměru 42 000 lidí starších 65 let se stane obětí zločinů a přestupků. (zdroj: <https://www.pap.pl/centrum-prasowe/474799%2Cbezpieczni-60-seniorzy-ktorzy-padli-ofiara-przestepstwa-mogali-czyc-na-pomoc>) Mezi nejzávažnější ohrožení pro seniory policie uvádí:

- podvody metodami: „na vnouče“, „na policiistu“ a další,
- zločiny související s bezpečností tzv. „virtuální peníze“, internetové bankovníctví, internetové podvody,
- bezpečnost v oblasti silničního provozu.

Jak ukazují společné akce policie v Opole/Polsku a České republice/Ostrava (http://www.rynekse-niora.pl/polityka_senioralna/104/polsko_czeska_wspolpraca_policii_na_rzecz_bezpieczenstwa_seniorow,10512.html) problém se vyskytuje v obou zemích a má přeshraniční povahu. Činnosti jsou však obvykle omezeny na výše uvedené oblasti. Mezitím by měla být věnována pozornost celé oblasti hrozeb vynechaných v policejních průvodcích jako je například:

- zabezpečení bytu / domu;
- bezpečné používání plynu a jiných médií;
- schopnost odpojit média v nebezpečné situaci;
- evakuační chování, schopnost najít východisko v nouzových situacích na nejvíce navštěvovaných místech;
- znalost nouzových čísel;
- přizpůsobení chování ročnímu období (chování při vlnách veder, vlny nemocí v zimním období);
- bezpečné nakupování (práva spotřebitele);
- poskytování první pomoci;
- ochrana před násilím ze strany rodiny a příbuzných;
- pohřešování starších lidí.

Vzhledem k tomu, že výše uvedený katalog není uzavřen, bylo účelné naplánovat výzkum, který by umožnil diagnostikovat ohrožení seniorů, což by bylo základem pro doporučení preventivních opatření ke zlepšení jejich bezpečnosti. .

CÍLE PROVEDENÉHO VÝZKUMU TO:

1. Komplexní, vícerozměrná identifikace klíčových faktorů ovlivňujících bezpečnost starších lidí žijících v mimoměstských oblastech;
2. Poznání vědomostí seniorů v oblasti ohrožení jejich osobní bezpečnosti a způsobů, kterých dosud využívali k preventivním účelům;
3. Vytvoření katalogu dosud prováděných činností na polské a české straně v oblasti zajištění bezpečnosti starších osob (pomoci programy vládní a místní trvalé), politiky pro seniory, příležitostných akcí, činnosti orgánů veřejné správy a neveřejných subjektů)
4. Návrh řešení ovlivňujících zlepšení vybraných aspektů bezpečnosti starších lidí z malých měst a venkovských oblastí.

ABY JE REALIZOVAT BYLY PROVEDENY:

1. Výzkumy literatury a právních aktů v Polsku a České republice, národních a místních strategií v oblasti politiky pro seniory a bezpečnostní politiky ve vztahu k dokumentům EU pokrývajícím toto téma;
2. Odborné rozhovory se specialisty z různých institucí, které se denně zabývají prací se seniory
3. Anketní zjišťování seniorů týkající se jejich povědomí o hrozbách, preventivních akcích a pomoci, kterou v tomto ohledu dostávají od své rodiny, příbuzných, veřejných institucí a nevládních organizací.

Výzkum byl proveden v období říjen 2020-listopad 2021 v Euroregionu Beskidy v Polsku a České republice. Tým 6 osob provedl desk research, provedl rozhovory s odborníky a provedl anketní zjišťování mezi seniory.

Výsledky výzkumu:

1. (1) Výzkum literatury, právních aktů, strategických dokumentů a sektorové politiky týkající se seniorů

Metodika následující studie je založena na dotazu a analýze, právních aktů, strategických dokumentů na úrovni EU, na národní, okresní a obecní úrovni, se zvláštním důrazem na dvě nejnižší úrovně. Vyhledávání dokumentů EU a národních dokumentů má za cíl seznámit se se stanovenými standardy seniorské politiky, které umožní ověření jejich převod a implementaci na nižších administrativních úrovních. Analýza se zaměřuje na otázky široce chápané bezpečnosti starších osob. Byly zohledněny aspekty tělesné nedotknutelnosti, finanční zabezpečení, zdravotní péče, volného přístupu ke kulturním akcím a sociálního vyloučení.

Analýza obsahu zahrnovala 11 dokumentů na úrovni EU, 12 dokumentů na národní úrovni (Polská republika a Česká republika), 9 na úrovni vojvodství z vojvodství Malopolského a Slezského a krajů: Moravskoslezský, Olomoucký, Pardubický, Královéhradecký, Liberecký, 5 strategických dokumentů okresních a 26 obecních.

STRATEGICKÉ DOKUMENTY EVROPSKÉ UNIE

Za posledních deset let vydala Evropská unie řadu dokumentů a zavázala se k provádění řady programů zaměřených právě na zajištění důstojnosti, osobní bezpečnosti, mobility v digitálním světě, fungování na trhu práce¹. Klíčovým dokumentem k diskutované záležitosti je Listina základních práv Evropské unie z roku 2000, která jako celek představuje deklaraci dodržování práv každé lidské bytosti, zatímco v hlavě III článek 21 odstavec 1 věnované nediskriminace, včetně diskriminace na základě věku². Pokud jde o finanční zabezpečení seniorů žijících v EU, důležitým dokumentem je nařízení o koordinaci systémů sociálního zabezpečení z roku 2004, ve znění pozdějších předpisů. Upravuje pravidla pro fungování starobních dávek v EU a zajišťuje její vyplacení, pokud osoba pracovala v různých

členských státech³.

V základním strategickém dokumentu Evropské unie na období 2010–2020 Evropa 2020; stárnutí populace zemí EU bylo diagnostikováno jako jeden z nejdůležitějších problémů budoucnosti. Za obzvláště důležité bylo považováno zvýšení zaměstnanosti a nezávislosti starších lidí. V době zveřejnění strategie byla zaměstnanost lidí ve věku 55–64 let v EU 46%. Pro srovnání, v USA a Japonsku byl tento poměr 62%.

Strategie si klade za cíl umístit zaměstnání do spektra zájmu Evropského výzkumného prostoru s cílem získat znalosti o stavu problému a vybudovat výzkumnou základnu. Dalším krokem je vytvoření inovativních partnerství mezi subjekty EU, která by starším lidem umožnila přístup k technologiím podporujícím nezávislý život a aktivní fungování ve společnosti. Na národní úrovni strategie doporučuje nejintenzivnější podporu rozvoje starších lidí a boj proti jejich vyloučení ze společnosti⁴. Důležitým dokumentem je také Projekt Evropa 2030 - výzvy a příležitosti. Toto je zpráva, kterou v roce 2010 připravila Reflexní skupina pro Evropskou radu.

Závěry týkající se seniorské politiky jsou v posledních dvou dokumentech prakticky totožné. Projekt Evropa 2030 rovněž považuje stárnutí populace za výzvu, zejména pokud je to spojené s klesající mírou porodnosti a zátěží důchodových systémů EU. Aby se předešlo krizi v důchodových systémech, projekt navrhuje zvýšení zaměstnanosti žen, zvýšení imigrace a co nejdříve aktivitu starších lidí na trhu práce. Dokumenty navrhuje vytvoření nejpríznivějších a nejatraktivnějších pracovních podmínek pro lidi ve věku 50 až 70 let. V dlouhodobém předpokladu se pouhý odchod do důchodu stane v myslích starších lidí pouze možností, nikoli nutností⁵.

Na cíle stanovené ve strategii Evropa 2020 reagují dva dokumenty: Zelená kniha a bílá kniha jsou plámem k zajištění bezpečného a udržitelného důchodového systému v EU. Obě knihy předpokládají zavedení integrovaného přístupu k hospodářské, sociální a finanční politice, který odstraní rozdíly ve výši důchodů v různých zemích EU, což má rovněž přispět k boji proti vy-

1 Jak Unia Europejska dba o seniorów, Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Poznań, Biuletyn 4/16, ss. 1-6.

2 Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (2016/C 202/02), Tytuł III, Art. 21, ust. 1

3 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r., w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Tekst mający znaczenia dla EOG i dla Szwajcarii), (Dz. U. L 166 z 30.4.2004, s.1), s. 5.

4 Komunikat Komisji, Evropa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela 3.3.2010, ss. 5,9, 14, 22

5 Projekt Evropa 2030, Wyzwania i szanse. Sprawozdanie dla Rady Europejskiej sporządzone przez Grupę Refleksji dotyczące przyszłości UE do roku 2030, Luksemburg 2010, ss. 5, 8, 12, 21.

loučení a chudobě a zvýšit bezpečnost vnitřních trhů a zároveň zvyšuje mobilitu zaměstnanců⁶.

Kromě ekonomického zabezpečení je stejně důležité jednat o ochraně zdraví starších osob. Činností Evropské komise v této oblasti je zřízení v roce 2011 evropského programu partnerství pro aktivní a zdravé stárnutí (EIP on AHA). Toto partnerství si klade za cíl spojit aktéry EU na úrovni Společenství, národní a regionální úrovni z různých oblastí politiky a zapojit se do činností zaměřených na prodloužení délky života občanů Evropské unie v nejlepším možném zdraví do dvou let do roku 2020. Cílem partnerství je zlepšit zdraví a kvalitu života zejména starších osob, podpořit dlouhodobou udržitelnost systémů zdravotní a sociální péče a zvýšit konkurenceschopnost průmyslu EU prostřednictvím lepšího podnikatelského prostředí⁷.

Rozvoj EIP na činnosti AHA je strategickým dokumentem evropského rozšiřování. *Strategy in Active and Healthy Ageing*. Tento dokument předpokládá pokračování restrukturalizace systému zdravotní a sociální péče, zahájené v roce 2011, s ohledem na potřeby stárnuocí společnosti, inovací a zavádění osvědčených postupů testovaných v Evropské unii. Novum je zvýšení rozsahu působnosti, informování společností členských států vybudováním databáze osvědčených postupů, zhodnocením jejich proveditelnosti ve změněném měřítku, klasifikací osvědčených postupů z hlediska jejich replikace, usnadněním možnosti partnerství za účelem zvýšení rozsah operací a implementace klíčových faktorů úspěchu. Poslední aspekt je třeba implementovat plánováním konkrétní inovativní služby a zavedením systému změn, organizováním a výběrem vhodných projektů a monitorováním, hodnocením a šířením dané inovace⁸.

Rok 2012 byl stanoven rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady ze dne 14. září 2011; jako Evropský rok aktivního stárnutí a solidarity mezi generacemi⁹. Nový pohled na situaci starších lidí v Evropské unii jako celku a v

jejích členských státech odděleně vyústil ve vytvoření nového paradigmatu seniorské politiky, která byla přirozenou nutností tváří v tvář stárnutí evropské společnosti. Zmíněné paradigma nazvané „Aktivní stárnutí“ předpokládá změnu v přístupu ke stáří, což z něj činí kapitál ve formě zkušeností. Nejdlejší fungování starších lidí na trhu práce, jejich celoživotní učení, rozšiřování jejich kompetencí, péče o jejich bezpečnost a aktivní účast na sociálním, politickém a kulturním životě¹⁰. Takto chápaná úroveň aktivity starších osob se měří pomocí AAI (Active Ageing Index). Skládá se z 22 konkrétních ukazatelů rozdělených do 4 oblastí: zaměstnanost, účast na společenském životě, nezávislý zdravý a bezpečný život a také příležitosti a podmínky vedoucí k aktivnímu stárnutí¹¹. Indikátor AAI byl připraven s cílem porovnat kvalitu života starších lidí mezi zeměmi EU, ale může být také užitečným nástrojem po úpravách k měření stejných jevů v regionálním aspektu.

Pro digitální bezpečnost starších občanů Evropské unie má velký význam stanovisko Výboru regionů (dále jen VR), *Pohodlí starších lidí v informační společnosti z roku 2007*, zveřejněné o rok později. V tomto dokumentu VR na rozdíl od předchozích dokumentů s vysokou mírou obecnosti velmi konkrétně vyzývá regionální a místní struktury, aby ve službách seniorů využívaly informační a komunikační technologie (dále jen IKT). Výbor jasně uvádí, že stárnutí populace je nejzávažněji pocítováno na regionální úrovni, a proto vyzývá k akci prostřednictvím místních partnerství při využívání IKT, ke zvýšení znalostí seniorů o tomto tématu a jejich praktického využití zejména pro potřeby seniorů. VR však jasně zdůrazňuje, že telemedicína nebo jakákoli jiná technologie nemůže vést ke specifické dehumanizaci léčby. Starší lidé se nesmí cítit odcizeni nebo opomíjeni. Ve světle tohoto stanoviska jsou IKT příležitostí pro sociální integraci na mezigenerační úrovni a příležitostí pro rozvoj prostřednictvím výměny zkušeností a dovedností¹².

S ohledem na riziko tělesné integrity starších osob jsou činnosti programu EU DAPHNE důležité, protože jsou jako celek zaměřeny na pomoc lidem, kteří potřebují ochranu před násilím, zejména ženám a dětem. Součástí druhé edice projektu byla brožura *Breaking the*

6 Zielona Księga na rzecz adekwatnych, stabilnych i bezpiecznych systemów emerytalnych w Europie, SEK(2010)830, Bruksela 7.7.2010, s. 3; Biała Księga Plan na rzecz adekwatnych, bezpiecznych i stabilnych emerytur (Tekst mający znaczenie dla EOG) {SWD(2012) 7 final}, {SWD(2012) 8 final}, Bruksela 16.2.2012 r., s. 3.

7 Strategic Implementation Plan For The European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing. Steering Group Working Document. Final text adopted by the Steering Group on 7/11/11. Strategic Plan, Bruksela 17.11.2011, s. 8.

8 European scaling-up, Strategy in Active & Healthy Ageing, European Union 2015, s. 6.

9 Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012 w Polsce, Raport ewaluacyjny, Warszawa, luty 2013, s. 5.

10 Ł. Jurek, Indeks Aktywnego Starzenia się jako narzędzie ewaluacji polityki senioralnej, [w:] Acta Universitatis Lodzianis, Folia Oeconomica 4(315), 2015, ss. 43-4.

11 Ibidem., s. 45-6.

12 Opinia Komitetu Regionów „Komfortowe funkcjonowanie osób starszych w społeczeństwie informacyjnym” Dz. U. UE. (2008/c 53/07) 26.2.2008, ss. 1-4.

Taboo. Násilí na starších ženách v rodinách: poznání a jednání. Projekt byl koordinován rakouským červeným křížem a jeho partnery jsou: Rakousko, Finsko, Itálie a Polsko ve spolupráci s Belgií, Francií a Portugalskem. Breaking the Taboo, upozorňuje na potřebu vzdělávání zdravotnického personálu, pracovníků sociální péče a rodinných příslušníků, kteří obvykle poskytují neformální péči o seniory, a zároveň jsou nejčastějšími pachateli násilí na těchto lidech, ale také klade důraz na povědomí o hrozbě mezi samotnými oběťmi a má za cíl je vzdělávat. Program předpokládá postup reakce na násilí rozpoznáním signálů, zaměřením se na jejich příznaky, konverzací s lidmi z prostředí oběti, ověřením podezření, diskusí o možných způsobech jednání s institucemi, které mohou pomoci, návrhem řešení problému a jeho skutečné eliminaci pomocí koordinace činností zúčastněných stran, pozorování a průběžných úprav¹³.

Diskuse o seniorské politice v EU je stále živá a nemůže se zastavit ve fázi toho, co bylo dosud dohodnuto. Oznámení další práce Společenství v této oblasti je odpovědí místopředsedkyně Dubravky Šuic jménem Evropské komise na otázku europoslance Bartosze Arłukowicze, který se ptá, zda Evropská komise plánuje nějaké legislativní iniciativy, jak na podporu seniorů a jakou podporu v současné době získávají členské státy na pomoc seniorům, včetně profesionální aktivity a výstavby center péče o seniory¹⁴:

Dopad demografických změn na různé sociální skupiny je prioritou Komise, která poprvé jmenovala viceprezidenta pro demokracii a demografii. V roce 2021 hodlá Komise přijmout Zelenou knihu o stárnutí, která zahájí konzultace (zejména o péči, důchodech a aktivním stárnutí). To umožní - stejně jako poslední zpráva o účincích demografických změn v Evropě - získat názory zúčastněných stran na budoucí opatření Komise v této oblasti. Zásady 15 a 18 Evropského pilíře sociálních práv („Pilíř“) zdůrazňují důležitost zajištění důstojného způsobu života starších lidí a přístupu k cenově dostupným a kvalitním službám dlouhodobé péče. Akční plán pro implementaci Pilíře, včetně výše uvedených zásad bude představeny v roce 2021 Komise podpo-

13 B. Woźniak, B. Tobiasz-Adamczyk, M. Brzyska, Omówienie wyników projektu Breaking the Taboo. Empowering health and social service Professional to combat Violence against older women within families. Polska na tle wybranych krajów europejskich. Część 2, Omówienie broszury "Przemoc wobec starszych kobiet w rodzinach: rozpoznanie i działanie", [w:] Gerontologia Polska, tom 18, nr 4, ss. 215-221; D. Rynkowska, Przemoc wobec osób starszych – sposoby przeciwdziałania, [w:] Polityka i Społeczeństwo 1 (17)/2019, s. 79.

14 Pytanie wymagające odpowiedzi na piśmie E-004613/2020 do Komisji, Art. 138 Regulaminu, Bartosz Arłukowicz (PPE), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-004613_PL.html, dostęp z dnia 11-12-2020.

ruje vnitrostátní úsilí prostřednictvím financování a politických pokynů. Evropský semestr poskytuje hodnocení politik a doporučení týkající se přiměřenosti a udržitelnosti systémů zdravotní, důchodového systému a dlouhodobé péče. Výbor pro sociální ochranu vydává pokyny a organizuje činnosti sdílení znalostí o účinných politických opatřeních a EU podporuje veřejné služby zaměstnanosti, aby lépe sloužily starším nezaměstnaným. Strukturální fondy EU a nástroj pro obnovu a odolnost umožňují investovat do dlouhodobé péče¹⁵.

STRATEGICKÉ DOKUMENTY NA NÁRODNÍ ÚROVNI

POLSKÁ REPUBLIKA

Základním právním aktem definujícím seniorskou politiku v Polsku je zákon o starších osobách ze dne 11. září 2015 (Dz.U. z 2015 r. Poloha 1705). V prvním článku definuje rozsah monitorování a prezentace informací o situaci starších lidí, subjekty podílející se na plnění tohoto úkolu a zdroje jeho financování.

Dokumentem stanovujícím národní standardy seniorské politiky v posledních letech byla Dlouhodobá seniorská politika v Polsku na období 2014–2020 (dále jen DPS). Pokyny v nich obsažené vycházejí z předpokladů politiky aktivního stárnutí. Pokud jde o bezpečnost, DPS věnuje zvláštní pozornost rostoucímu riziku násilí na starších osobách, které představují příbuzní, kteří jsou často finančně nebo na bydlení závislí na seniorech. Zdrojem tohoto násilí je nejčastěji fyzické a duševní přetížení nekvalifikovaného pečovatele, který není schopný plnit všechny povinnosti vyplývající z péče o seniora. DPS uznává institucionální násilí, konkrétně nekalé obchodní praktiky, za samostatnou hrozbu. Starší lidé jsou často oběťmi tohoto druhu ohrožení, zejména z finančního hlediska.

DPS si klade za cíl zajistit bezpečnost seniorů tím, že bude čelit výše uvedenému zneužívání prostřednictvím školení pro pečovatele o seniory, zvyšování povědomí starších lidí o rizicích a institucích, které jim mohou pomoci, senzibilizace společnosti na problémy seniorů, stigmatizace nekalých obchodních praktik a boj proti ekonomickému násilí vůči starším lidem. DPS také ukazuje, že je třeba vytvořit postupy pro případ násilného incidentu a efektivní mož-

15 E-004613/2020, Odpowiedź udzielona przez wiceprzewodniczącą Dubravkę Šuicę w imieniu Komisji Europejskiej (16.10.2020), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-004613-ASW_PL.html, dostęp z 11-12-2020 r.

nost jejich nahlášení poškozenými seniory¹⁶.

Dalším důležitým programovým dokumentem souvisejícím s seniorskou politikou je Strategie odpovědného rozvoje do roku 2020 (s perspektivou do roku 2030) [dále jen SOR]. Tato strategie jasně informuje o demografických problémech v Polsku a potřebě vycházet vstříc realizující se vizi stárnoucí společnosti. Jako nejzjevnější problém diagnostikuje nedostatek veřejných a soukromých služeb vhodných pro starší lidi, pro které budou hlavními příjemci ve stárnoucí společnosti. SOR si, stejně jako další strategické dokumenty, všímá potenciálu starších osob jako tvůrců stříbrné ekonomiky a doprovodné bílé ekonomiky. Strategie také představuje potřebu zvýšit flexibilitu trhu práce, aby si tam našli cestu i senioři, což je v souladu s politikou aktivního stárnutí a celoživotního učení¹⁷.

SOR konstatuje, že největší výzvy pro seniory nastanou ve středních a malých městech a vesnicích. Vzhledem k monofunkčnosti menších center a omezeným možnostem změn v městském prostoru mají starší lidé obtížný přístup k některým službám a zdrojům¹⁸. SOR ve své činnosti do roku 2030 stanoví strategický projekt Sociální politika vůči seniorům do roku 2030. Bezpečnost - Účast - Solidarita, což je reforma péče o seniory a další závislé osoby¹⁹. Tento dokument byl přijat usnesením Rady ministrů ze dne 26. října 2018 a nahradil současný strategický dokument Předpoklady dlouhodobé seniorské politiky v Polsku na období 2014–2020²⁰.

Sociální politika vůči starším lidem 2030. Bezpečnost - Účast - Solidarita (dále jen BUS) v oblasti bezpečnosti seniorů řeší dříve zaznamenané problémy a hrozby jako jsou projevy diskriminace na základě věku - ageism, rostoucí počet zločinů, vydírání a zneužívání, zejména v oblasti financí. BUS upozorňuje na rostoucí počet podvodných metod tzv „na vnučku“ a „na policistu“. Dokument naznačuje, že je nutné lidi informovat o jejich právech, reagovat na probíhající násilí a poskytno-

ut seniorům informace, kde mohou získat pomoc²¹. V další části se BUS téměř identickým způsobem jako jeho předchůdce zabývá významem seniorů pro společnost, nezpochybnitelným kapitálem zkušeností, potřebou zajistit bezpečí seniorů v každodenním životě a na trhu práce. Strategie vidí ve starších osobách potenciál, který by měl být využíván a zlepšován prostřednictvím celoživotního učení, a také zdůrazňuje potřebu vzdělávat pečovatelský personál pro seniory²².

Téměř identické závěry týkající se seniorské politiky v Polsku jsou uvedeny ve strategii, kterou už v roce 2013 připravilo ministerstvo pro správu a digitalizaci Polsko 2030 Třetí vlna moderny. Dlouhodobá národní rozvojová strategie (dále jen TFN). Hovoří ona o potenciálu stříbrné ekonomiky, nezbytných změnách veřejné infrastruktury a takovém vynakládání veřejných peněz, které zohlední nezbytné potřeby seniorů. Klade důraz na soustavné vzdělávání starších lidí s cílem co nejdéle fungovat na trhu práce, zajistit jejich aktivitu a naléhavé vzdělávání pečovatelů²³.

Roční souhrn aktivit v oblasti seniorské politiky je uveden ve zprávě Ministerstva pro rodinu, práci a sociální politiku, Informace o situaci starších lidí v Polsku. Vychází od roku 2015 a popisuje aktuální demografickou, ekonomickou a sociální situaci starších osob v zemi; stav a činnosti sociální politiky vůči seniorům prováděné na jednotlivých ministerstvech a prezentuje výše uvedené skutečnosti v regionálním pohledu spolu s konečným hodnocením situace starších lidí v Polsku a doporučeními pro nadcházející roky.

První studie z roku 2015 pokud jde o bezpečnosti starších lidí uvádí preventivní opatření jako důležitý aspekt policejních aktivit na místní a národní úrovni. Při aktivitách zaměřených na podporu policie s cílem informovat starší lidi o ohrožení života a zdraví doporučuje ministerstvo vnitra a správy spolupráci s místními vládami, poštami, náboženskými úřady a hromadnými sdělovacími prostředky. Starší lidé jsou obzvláště citliví na útoky finančních podvodníků, tzv „na vnučku“ nebo „na policistu“. Počet těchto podvodů se však v letech 2006–2015 zvýšil z 500 na 2 500²⁴.

Některé z dokumentů národní úrovně se prak-

16 Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020 Projekt, Warszawa, 29 października 2013 r., ss.20-1; Długofalowa Polityka Senioralna w Polsce na lata 2014-2020 w zarysie, Warszawa 2013, s. 26.

17 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa 2017, ss. 13-4, 76, 159, 269, 271-73.

18 Ibidem., ss. 153, 163, 179.

19 Ibidem., s. 164.

20 Uchwała Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r., par. 4., (M.P. z 2018 r. poz. 1169).

21 Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO - UCZESTNICTWO - SOLIDARNOŚĆ, Warszawa 2018, ss. 23, 48.

22 Ibidem., s. 55.

23 Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności, Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Warszawa, 11 stycznia 2013 r., ss. 27, 75, 87, 96-102.

24 Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2015, Warszawa 2016, ss. 150-2.

ticky nezabývají problematikou seniorů v širším smyslu. Strategie jižního Polska do roku 2020 uvádí pouze to, že stárnutí společnosti bude postupovat s klesajícím počtem obyvatel²⁵.

ČESKÁ REPUBLIKA

a národní úrovni jsou pokyny pro všechny úrovně správy v oblasti seniorské politiky obsaženy ve strategickém dokumentu „Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019-2025“, který v roce 2018 vypracovalo ministerstvo práce a sociálních věcí. Dokument v 7 částech (B-H) analyzuje jednotlivé skupiny hrozeb pro seniory. Jde o: finanční aspekty, problémy s bydlením, problémy se zdravím, podporu a péči, vzdělávání, prevenci sociální izolace, diskriminaci a násilí. Dokument zároveň rozvíjí 10 základních strategií, které pomohou při přípravě na stárnutí populace, a to spravedlivé důchody, lepší dostupnost a kvalita sociálních a zdravotních služeb, lepší dostupnost bydlení a možnost bezbariérového bydlení, podpora neformální rodinné péče, příprava státu a jednotlivých obcí, podpora rodiny a mezilidské vztahy, boj proti násilí a zlepšování úrovně bezpečnosti seniorů, vzdělávání (např. pod Univerzita třetího věku), bezbariérový přístup k potřebným úřadům a kulturním institucím, vzdělávání.

STRATEGICKÉ DOKUMENTY NA KRAJSKÉ / REGIONÁLNÍ ÚROVNI

POLSKÁ REPUBLIKA

Vojvodské předpoklady politiky vůči starším lidem se významně neliší od předpokladů národní úrovně. Strategie rozvoje Śląského vojvodství „Śląskie 2030“ předpokládá lékařskou pomoc starším, organizování infrastrukturní základny pro seniory zajišťující jejich osobní rozvoj a možnost trávení volného času. Předpokládá také spolupráci s nevládními institucemi a náboženskými svazy, aby byla zajištěna řádná péče o seniory²⁶.

Realita překročila prognózy ze strategie Slezského vojvodství do roku 2020. V roce 2018 žilo ve Śląském vojvodství 1,2 milionu lidí starších 60 let. Od vzniku prvního z projednávaných dokumentů se situace výrazně nezlepšila. Problémy a výzvy, kterým čelí Slezské vojvodství z hlediska seniorské politiky, jsou stále boj proti vyloučení starších osob, rozvoj infrastruktury pro volnočasové aktivity, rozvoj UTW. Tato strategie vidí se-

niory jako hodnotné a podceňované členy společnosti, kteří tvoří cenný sociální kapitál²⁷.

Trochu širší přístup k problému starších osob představuje Strategie rozvoje jižního subregionu Slezského vojvodství. Udává dva obory, které lze významně využít ke zvýšení bezpečnosti starších lidí, a to výuka cizích jazyků a zavádění do progresivní digitalizace. Právě v těchto aspektech je nezbytné doplňkové školení lidí 50+. Jasně naznačuje postupné stárnutí společnosti v okrese Żywiec a Bielsko-Biała. Na tento jev naznačuje další velmi negativní a nebezpečný pro seniory, kteří jsou zvláště ohroženi vyloučením, a to nedostatek ochoty pomáhat v rodině²⁸.

Téma seniorské politiky ve Śląském vojvodství je nejvíce pokryto strategií sociální politiky vojvodství Śląskie na léta 2006–2020 (dále jen SPSWŚ), kterou připravilo Regionální centrum sociální politiky Slezského vojvodství. V kontextu bezpečnosti starších lidí ve Slezském vojvodství označuje SPSWŚ pomoc rodiny jako první linii podpory (výměna podpory). Mladí členové rodiny poskytují péči seniorům a senioři poskytují finanční, morální podporu nebo pomoc při péči o děti. Podle výsledků uvedených v SPSWŚ starší lidé jsou ve Śląském vojvodství aktivními příjemci sociální pomoci. Tato pomoc nejčastěji spočívá ve finanční podpoře, přístupu k bezplatné lékařské péči, pohonným hmotám a jinému hmotnému zboží nebo bezplatnému jídlu²⁹. Pokud jde o jejich kulturní potřeby, SPSWŚ představuje starší lidi jako znalé příležitostí k účasti v této oblasti, ale primárně se zaměřuje na čtení nebo rozvoj v náboženské skupině.

Pokračováním výše uvedené strategie je Návrh strategie sociální politiky Śląského vojvodství na roky 2020–2030 (dále jen PSPSWŚ). Obsahuje souhrn činností předpokládaných v předchozím strategickém plánu, uvádí provozní projekty jako: „Víceletý program Senior + na období 2014-2020“, „Program péče 75 +“, „Slezsko pro seniory-Slezská seniorská karta“; obsahuje také obecná doporučení pro provádění seniorské politiky jako jsou monitorování demografické a ekonomické situace starších lidí, neustálé přizpůsobování systému zdravotní péče situaci seniorů, šíření image seniora jako příjemce podpory, ale také někdo, kdo poskytuje takovou

27 Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030“ Zielone Śląskie, Katowice, Październik 2020, ss. 14-5, 16, 128.

28 Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Południowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, Bielsko-Biała, wrzesień 2015 r., ss. 37, 55, 71, 76, 210, 216.

29 Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015, Katowice 2015, ss. 55-60.

25 Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020, [w:] Monitor Polski, Poz. 152, Warszawa 2014, s. 9.

26 Ibidem, ss. 48, 62, 85,90.

podporu např. prostřednictvím péče o děti nebo životních zkušeností, zájem o rozvoj seniorů, jejich neustálé vzdělávání a účast na kulturním a společenském životě³⁰.

Dokument Slezské. Demografické výzvy. Koncepce politiky boje proti demografickým změnám, vylidňování a stárnutí společnosti ve Slezském vojvodství; duplikuje výše uvedené informace. Diagnostikuje stárnutí společnosti jako jeden z hlavních problémů, upozorňuje na nutnost povstání rozsáhlé péče o seniory. Starší lidé jsou prezentováni jako cílová skupina podpory ve formě přístupu k sociálním službám, včetně tele-péče. Dokument si rovněž klade za cíl podporovat zaměstnávání starších lidí a jejich kontinuální vzdělávání³¹.

Nejnovější strategický dokument pro Slezské vojvodství, Směr Slezsko 3.0., je pokračováním předchozích myšlenek v seniorské politice. Předpokládá zvýšení nabídky a dostupnosti zdravotnických a pečovatelských služeb, popularizaci aktivního stárnutí, zavedení nebo udržování výhod pro seniory³².

Prakticky stejný obsah jako v dokumentech ze Slezského vojvodství najdeme ve strategické dokumentaci z Malopolského vojvodství. Starší lidé jsou prezentováni jako hodnotní členové společnosti, o které je třeba pečovat a starat se o ně. Jsou zmíněny plány na zaměstnaneckou aktivaci seniorů a jsou oni prezentováni jako jako dárci specifického trhu pečovatelských služeb. Strategie rozvoje Malopolského vojvodství zdůrazňuje úlohu Univerzity třetího věku v každodenním životě seniorů a naznačuje mezigenerační solidaritu jako faktor budující sociální zabezpečení³³.

Výše uvedené informace se shodují s údaji uvedenými v Regionálním operačním programu Malopolského vojvodství na období 2014–2020, kde dočteme také o úzkosti související se stárnutím společnosti a rizikem vyloučení, potřebou předcházet vyloučení, problémy starších lidí v profesní oblasti a péče o jejich vzdělání zlepšo-

váním odborné kvalifikace³⁴.

Lze si všimnout, že vnímání problému stárnutí společnosti a starost o kontinuální vzdělávání seniorů, např. v Univerzitě třetího věku, se stává hlavní zásadou strategických dokumentů Malopolska. Tyto duplicitní závěry lze nalézt také v Plánu řízení strategie rozvoje na období 2011–2020³⁵.

ČESKÁ REPUBLIKA

Politiky a strategie v oblasti péče a bezpečnosti seniorů jsou obsaženy ve strategických dokumentech jednotlivých mikroregionů sdružujících obce, vypracovaných v rámci strategie regionálního rozvoje, obvykle v časovém rozmezí od 5 do 6 let.

Mikroregion Žermanické a Těrlické přehrady se v rámci strategického plánu do roku 2020 (od roku 2014) zaměřil na udržení stálého počtu zdravotnických zařízení (205) a zvýšení počtu domovů důchodců. Strategický plán pro nadcházející roky se stále připravuje. Sdružení měst a obcí Region Slezská brána se v rámci strategického plánu zaměřuje na spolupráci v rámci kulturních a vzdělávacích škol, pořádání vědomostních soutěží pro seniory. Důležitým bodem je také zavedení ve všech obcích, které o to mají zájem služby SENIOR-TAXI.

Zájmové sdružení Frýdlantsko - Beskydy: v rámci strategického plánu již funguje organizace Podané ruce, os, tj. osobní pomoc starším a zdravotně postiženým v jejich domácnostech 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Základním kamenem strategie je také systém dobrovolnictví. Strategickým cílem pro roky 2015-2024 je realizace „Akademii Seniora“ (Seniorská akademie), jejímž cílem je poskytnout seniorům dostatečné informace o sociálních službách, její činnost bude zahrnovat také bezpečnost (jako součást preventivních opatření). Mezi plánovaná témata patří: Policie České republiky, Český červený kříž, Sdružení ochrany spotřebitele a Městská policie.

Dobrovolný svazek obcí Olešná – zde se strategie do roku 2020 soustředila na získání Hradu v Paškově (převod do majetku obce) a utvoření tam Domova důchodců, který by nabízel také vzdělávání v rámci Univerzity třetího věku nebo

30 Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030, Projekt z dnia 07.08.2020 r., Katowice, sierpień 2020, ss. 13-4, 67-75.

31 Śląskie. Wyzwania demograficzne. Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa w województwie śląskim, Katowice 2016, ss. 20-5.

32 Kierunek Śląskie 3.0 Program Rozwoju Wewnętrzznego Województwa Śląskiego do 2030 Inicjatywa strategiczna, Katowice 25 listopada 2015, ss. 20-1.

33 Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011 – 2020, Kraków 2011, ss. 84-9, 129.

34 Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Kraków, wrzesień 2020 r., ss. 13-5, 38,41.

35 Plan Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, Kraków, maj 2018, ss. 12-34.

léčebné pobyty. Strategický plán pro nadcházející roky zatím není k dispozici.

Sdružení měst a obcí povodí Ondřejnice – nemá žádný strategický plán.

Sdružení povodí Morávky - strategický plán do roku 2022 podpoří aktivity umožňující seniorům aktivně se zapojit do společnosti podle svého potenciálu a žít zdravý a důstojný život. Pozornost bude také zaměřena na otevírání nových domovů důchodců.

Mikroregion sdružení obcí povodí Stonávky - současná strategie (bez upřesnění posledního rok) se zaměřuje na činnosti zaměřené na výstavbu nebo rekonstrukci zařízení pro seniory, činnosti zaměřené na rekreační a sportovní programy (pro seniory).

Obce ležící v Moravskoslezském kraje se mohou řídit strategickým dokumentem kraje Strategie Rozvoje Moravskoslezského kraje 2019-2027, kde je obecně věnována pozornost problémům stárnoucí společnosti a výzvám souvisejícím s tímto jevem.

DOKUMENTY NA OKRESNÍ ÚROVNI

POLSKÁ REPUBLIKA

Strategie rozvoje poviátů z Euroregionu Beskydy na polské straně nepředstavují podrobné studie o bezpečnosti starších osob. Většina údajů na toto téma se týká záměru implementovat standardy plynoucí z úrovně EU přes národní a vojvodský úroveň.

Ve strategii rozvoje poviatu Bielsko-Biala v analýze SWOT ve sloupci slabých stránek v bodě 14 se nachází informace o stárnutí společnosti a zhoršující se situaci starších lidí³⁶. Podobné situace jsou popsány ve Strategii rozvoje poviatu Osvětim³⁷.

Více informací o seniorské politice je uvedeno ve Strategii rozvoje poviatu Żywiec, nejedná se však přímo o předpoklady zaměřené na zajištění bezpečnosti seniorů v moderní realitě. Jde například o revitalizace nemocnice a vytvoření geriatrického komplexu s klinikami pro seniory, jednotkou dlouhodobé péče a komplexem domovů pro starší osoby. Dokument rovněž zmiňuje potřebu mezigenerační solidarity v situ-

aci kdy čelíme eskalujícímu stárnoucí společnosti tak, aby byla starším lidem zaručena bezpečnost a aby senioři byli chráněni před marginalizací³⁸. V aktualizované verzi z roku 2020 uvádí strategie činnosti zahrnující zapojení starších lidí do různých forem aktivit. Senioři je využívají díky vládnímu programu pro aktivní stárnutí (ASOS) s financováním od ministerstva rodiny, práce a sociální politiky. Strategie jako důležitý prvek aktivizace seniorů v regionu Żywiec představuje aktivity univerzit třetího věku, ale přestože si vedou dobře ve vzdělávací, kulturní a sociální oblasti, neposkytují seniorům příležitost rozšířit své znalosti o bezpečnosti v moderním světě³⁹.

Strategie rozvoje poviatu Sucha Beskidzka uvádí nárůst poptávky po zdravotnických službách, sociální pomoci a školení starších osob jako jednu z nových podmínek rozvoje⁴⁰. Pokud jde o bezpečnost, poviat Sucha Beskidzka také předpokládá podporu pro instituce poskytující pomoc zdravotně postiženým a starším lidem, a to jak v oblasti zajišťování dopravy na vhodná místa, kde mohou najít podporu, tak také prostřednictvím modernizace infrastruktury. Strategie rozvoje poviatu Pszczyna nezmiňuje akce v oblasti pro-seniorské politiky.

Novela zákona o obecní samosprávě v listopadu 2013 umožnila jmenování rad seniorů v obecních a povátských samosprávách. Úkolem rad seniorů je definovat priority, potřeby a problémy starších osob. Starost o jejich integraci, preventivní péče, profesní aktivaci. Za příznivých podmínek ze strany místních vládních orgánů mohou rady seniorů být poradním orgánem⁴¹.

V oblasti Euroregionu Beskydy působí rada seniorů v poviatu Żywiec, jako Rada seniorů vedle Starosty obce Żywiec. Byla jmenována na základě usnesení starosty z dne 25. dubna 2016 na čtyřleté funkční období. V té době ji tvořilo šest lidí⁴².

ČESKÁ REPUBLIKA

Činnosti prováděné obcemi v oblasti péče a zajišťování bezpečnosti seniorů jsou založeny na pokynech a analýzách uvedených ve strategických dokumentech, většinou připravených

36 Strategia rozwoju powiatu bielskiego do 2020 r., Bielsko 2014, s. 42.

37 Strategia rozwoju powiatu oświęcimskiego na lata 2007-2013, s. 99.

38 Strategia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu żywieckiego na lata 2006-2020, Aktualizacja 2013, s. 47, 49

39 Ibidem, s. 75

40 Program rozwoju powiatu Suskiego na lata 2016-2020, Powiat łączący dla dobrej przyszłości!, Sucha Beskidzka 2013 r., s. 3.

41 Rady seniorów w województwie śląskim Kondycja i perspektywy rozwoju, Katowice 2017, ss. 12-18.

42 Ibidem, ss. 3, 8, 49.

na okresní úrovni . Mají jiný charakter a jinou úroveň detailů v závislosti na jednotce, která je připravuje.

V dokumentu zpracovaném pro okres Havířov (Strategie území správního obvodu ORP Havířov 2015-2024), který zahrnuje obce Albrechtice, Havířov, Horní Bludovice a Těrlicko, bylo uvedeno, že nabídka pro seniory v oblasti bydlení, terénních a ambulantních služeb, která byla v období před implementací strategie navýšena, plně pokrývá potřeby obyvatel okresu. V následujících větách však dokument naznačuje, že důležitým pilířem služeb pro seniory je dobrovolnictví dobrovolníků podporujících pečovatelské domy. Vybudování denního centra komplexní péče o seniory, které v okrese neexistuje, bylo definováno jako strategický cíl pro nadcházející roky.

Dalším strategickým cílem byla potřeba vyřešit problém rostoucí poptávky po malých bytech pro seniory, zejména vytvoření 12 míst v Albrechticích v účelových domovech, obývaných seniory s podobnými potřebami a zdravotním stavem. Dalším strategickým cílem je vytvořit dostupnou síť terénních služeb na základě plánovaného meziokresního centra odpovědného za koordinaci činností (seniorská politika). Ve městě Havířov už se povedlo vytvořit (v rámci služeb radnice) profesionální sociální poradenství pro seniory, které poskytuje bezplatné odborné poradenství seniorům a jejich pečovatelům v obtížné životní situaci. Jde o poskytování informací, rad nebo pomoci a podpory při zvládnání obtížné situace, pomoci při vyjednávání s institucemi nebo doprovázení těchto jednání. Město také podporuje cestovní (zdravotní) projekty do sousedních zemí, když tam mohou získat přístup k lepší nebo rychlejší léčbě.

Podobný dokument vypracoval také okres Frýdlant nad Ostravicí (obce: Bílá, Čeladná, Frýdlant nad Ostravicí, Kunčice pod Ondřejníkem, Pržno, Malenovice, Metylovice, Pstruží, Staré Hamry, Ostravice, Janovice - Strategie území správního obvodu ORP Frýdlant nad Ostravicí). V této obecní strategii za nejdůležitější služby, které by měly být rozvíjeny v kontextu potřeb seniorů byla uznána široce chápaná sociální péče, včetně prevence.

Strategický dokument tohoto typu lze nalézt také v případě okresu Frýdek-Místek (Frýdek-Místek, Staré Město, Sviadnov, Dobratice, Horní Tošanova, Nižní Lhoty, Bruzovice, Dolní Domaslovice, Horní Domaslovice, Lučina, Pazderna, Soběšovice, Pazderna, Soběšovice, Pazderna, Soběšovice, Pazderna, Soběšovice,, Vyšní Lhoty, Hukvaldy,

Kozlovice, - dokument Strategie území správního obvodu ORP Frýdek -Místek). Kromě problémů a aktivit uvedených ve výše uvedených dokumentech z jiných okresů, tento dokument zdůrazňuje také význam seniorských klubů jako míst integrace a rozvoje a potřebu vytvořit službu koordinující činnost samotných seniorů.

STRATEGICKÉ DOKUMENTY NA ÚROVNI OBCÍ

POLSKÁ REPUBLIKA

Strategické dokumenty jednotlivých obcí představují velmi podobný obraz stavu a potřeb v oblasti seniorské politiky na nejnižší správní úrovni.

V obci Brzeźnica problémem je neustále rostoucí počet starších lidí. Záporná bilance migrace. Viditelná potřeba přizpůsobení sociálních služeb⁴³. Strategie rozvoje obce Buczkowice také představuje problém spojený s nedostatkem míst, kde by mohli senioři trávit svůj volný čas. Jako jedna z aktivit zaměřených na naplnění cíle rozvoje lidského potenciálu si klade za cíl spolupracovat a podporovat nevládní organizace a sociální iniciativy prováděné seniory⁴⁴. Obec Czernichów ve své rozvojové strategii předpokládá, že si senioři udržují dobré zdraví a nezávislost tak dlouho, jak to jen bude možné, díky pokračující profesní činnosti a sociální angažovanosti⁴⁵.

Strategie rozvoje obce Gilowice předkládá pouze lakonické informace oznamující budování dobré spolupráce mezi veřejným sektorem a organizacemi sdružujícími seniory⁴⁶. Obdobná situace je ve strategickém dokumentu obce Lipowa , který zmiňuje pouze směry aktivit zaměřených na zajištění rozvoje veřejných a tržních služeb podporujících fungování starších osob⁴⁷. Stejně vzácné informace jsou uvedeny v programu místní revitalizace obce Ujsoły . Tento dokument se zabývá výstavbou infrastruktury zajišťující fungování klubu seniorů⁴⁸. Doplnuje je

43 Strategia Rozwoju Gminy Brzeźnica na lata 2016 – 2026, Brzeźnica 2016, s. 24.

44 Strategia Rozwoju Gminy Buczkowice na lata 2015-2030, Buczkowice 2016, s. 36,54.

45 Strategia Rozwoju Gminy Czernichów na lata 2015 – 2020 +, Kraków luty 2015, s. 51.

46 Strategia Rozwoju Gminy Gilowice na lata 2015-2022, Gilowice listopad 2015, s. 67.

47 Strategia Rozwoju Gminy Lipowa do 2020 roku, Lipowa 2015, s. 73.

48 Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ujsoły na lata 2017-2023, Ujsoły, dn. 25.04.2017 r., s. 34.

Strategie řešení sociálních problémů pořádáním kurzů používání počítače pro seniory, jejich profesionální aktivit a pořádáním kurzů pro pečovatele o seniory⁴⁹. Problematická otázka stárnutí populace je jasně vyznačena ve strategii rozvoje obce Polanka Wielka, ale neexistuje konkrétní návod, jak tento problém napravit⁵⁰.

Zajímavý projekt v souladu s seniorskou politikou realizuje obec Jordanów. Senior-WIGOR je vládní projekt zaměřený na pomoc a aktivizaci starších osob. Předpokládá zřízení denního domova seniorů, který bude kombinací univerzity třetího věku, seniorského klubu, knihovny a rehabilitačního pracoviště. Strategie rozvoje komunity Jordanów navíc předpokládá vývoj a propagaci Senior karty, včetně slev pro osoby starší 65 let. Plán na podporu seniorů v obci Jordanów také stanoví možnost pro seniory využívat levnější komunikaci, přístup ke školení a prázdninové nabídky⁵¹. Zapojení do seniorské politiky v obci Jordanów je také vyjádřeno v dokumentu Strategie pro seniorskou politiku města Jordanów na období 2019-2024. Tento dokument je zpracován na základě výše uvedených osvědčených postupů vyšších úrovní a představuje model seniorské politiky založený na bohaté účasti na společenském životě, aktivitě v institucích politického systému, bohaté sociální participaci, budování pozitivních vztahů v rodinách a široce chápaná pozitivní příprava na stáří⁵².

Problém seniorské politiky se ukázal také ve fázi sociálních konzultací v obci Łodygowice. Během setkání byla naznačena nutnost vybudovat infrastrukturu pro seniory, zorganizovat kurzy používání počítače a zřídit Seniorskou radu v Rade obci v Łodygowicích⁵³. Strategie rozvoje však nepředkládá konkrétní plány na řešení výše uvedených problémů.

V obci Milówka je odborná pomoc a péče o seniory velmi ceněna. V rozvojové strategii obce je do roku 2025 plánováno vybudování centra nabízejícího okamžitou a specializovanou pomoc starším lidem⁵⁴. Zpráva o stavu obce na rok 2018 potvrzuje dosažení dříve stanovených cílů,

hovoří o zvláštní péči, kterou mají obecní úřady o nejpotřebnější obyvatele, včetně starších osob, a zmiňuje dobrý přístup ke specializované zdravotní péči pro seniory jako dobře hodnocené obyvateli⁵⁵. Strategie rozvoje obce Pcim informuje o přizpůsobení budovy Obecního úřadu fyzickým schopnostem starších a zdravotně postižených lidí. Jedním z jejích strategických cílů je výstavba zařízení, které bude sloužit jako seniorský klub⁵⁶.

Problém stárnutí populace je také představen v obci Radziechowy-Wieprz. Strategie rozvoje představuje výše uvedený problém, ale neexistují žádné jasné plány na jeho zmírnění nebo využití potenciálu starších lidí⁵⁷. Ve strategii rozvoje obce Rajcza existuje pozice zřízení centra pro seniory. Tento návrh byl navržen soukromým investorem a byl plánován na období 2017-2020⁵⁸. Strategický dokument obce Łękawica jasně popisuje problém nedostatku adekvátní infrastruktury pro seniory, problémem je například absence výtahu na obecním úřadě. Strategickým cílem bylo zlepšit současnou situaci a zlepšit dostupnosti sektoru služeb pro starších lidí⁵⁹.

Obec Bystra-Sidzina vidí příležitost v rozvoji lidského kapitálu díky zapojení mladých lidí do společenského života společně se seniory se zaměřením na výměnu zkušeností a mezigenerační spolupráci. Rovněž byla zaznamenána potřeba vytvořit kulturní infrastrukturu pro seniory, jako je univerzita třetího věku⁶⁰. Pozdější Zpráva o stavu obce Bystrá - Sidzina za rok 2019 zmiňuje pouze potravinovou pomoc nejchudším starším lidem⁶¹. Strategie rozvoje obce Spytkowice za účelem poskytování pomoci starším předpokládá propagaci a rozvoj pečovatelských služeb a výstavbu domova důchodců⁶². Strategie rozvoje obce Zator zdůrazňuje problém chudoby, která postihuje starší lidi v důsledku problémů v odvětví zemědělství. Dokument si klade za cíl usnadnit seniorům pohyb po silnicích zlepšením

55 Raport o stanie gminy za rok 2018, Milówka 27 maja 2019 r., ss. 26, 60, 64.

56 Strategia Rozwoju Gminy Pcim – aktualizacja 2007 - , Pcim, maj 2007, ss. 8, 26.

57 Program rozwoju Gminy Radziechowy -Wieprz na lata 2016-2027, Radziechowy-Wieprz Kwiecień 2015, ss. 17,74

58 Strategia Rozwoju Gminy Rajcza na lata 2014-2025, Rajcza 2015, s. 70,77.

59 Strategia Rozwoju Gminy Łękawica na lata 2014-2025, Łękawica, grudzień 2014, ss. 60-1.

60 Strategia Rozwoju Gminy Bystra-Sidzina na lata 2014-2020, Bystra-Sidzina 2014, ss. 65, 68.

61 s. 58.

62 Strategia Rozwoju Gminy Spytkowice na lata 2016-2020, Spytkowice 2016, ss. 24, 36, 38.

49 Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ujsoły na lata 2014-2020, Ujsoły grudzień 2013, ss. 23, 32, 56.

50 Strategia Rozwoju Gminy Polanka Wielka na lata 2015 - 2020, Polanka Wielka 2015, ss. 18-33.

51 Strategia rozwoju miasta Jordanowa na lata 2015-2022 z horyzontem długoterminowym do 2030 roku, Jordanów 2015, s. 111.

52 Strategia Polityki Senioralnej Miasta Jordanowa na lata 2019-2024, Jordanów 2018, s. 2.

53 Strategia Rozwoju Gminy Łodygowice na lata 2014-2020, Łodygowice, luty 2014 r., ss. 78-82.

54 Strategia Rozwoju Gminy Milówka na lata 2015-2025, Milówka 2015, ss. 54,59.

a přizpůsobením infrastruktury města tak, aby byla pro seniory pohodlná. Předpokládá podobná vylepšení v městské architektuře a veřejných budovách⁶³.

Velmi krátká zmínka o starších osobách je součástí rozvojové strategie města Szczyrk, která zmiňuje pouze aktivní a zdravé stárnutí⁶⁴. V obci Ślemień již ve fázi veřejných konzultací byla hodnocena péče o seniory na průměrné úrovni. Strategie rozvoje předpokládá boj s vyloučením starších lidí na trhu práce a v každodenním životě, výstavbu domovů pro seniory a podporu dobrovolné práce zaměřené na pomoc seniorům⁶⁵.

Klasický přístup k problému starších lidí v obci je představen ve strategii rozvoje obce Świnna. Mluví o nezbytné péči o zdravotní prevence seniorů a podpoře seniorů jako nejvíce potřebujících⁶⁶. Podobné jako ve Świnnej jsou strategické předpoklady v obce Tomice. Strategie rozvoje předpokládá péči o seniory, vyplácení ošetřovného, integraci seniorů s mladými lidmi, výstavbu infrastruktury umožňující trávení volného času, boj s vyloučením seniorů⁶⁷. Tyto předpoklady jsou reprodukovány v téměř identickém znění Městským programem revitalizace obce Tomice⁶⁸. Strategie rozvoje obce Zawoja zahrnuje problematiku lékařské péče o seniory⁶⁹.

Existují také obce, které se vůbec nezabývaly tématem starších osob, například obec Stryszawa.

ČESKÁ REPUBLIKA

Jednotlivé obce z Euroregionu Beskidy s počtem obyvatel do 15 tisíc. nemají vlastní nezávislé strategie týkající se seniorské politiky, řídí se společnými strategickými dokumenty regionálního charakteru.

63 Strategia Rozwoju Gminy Zator 2005 – 2013, Zator 2005, ss. 89-90, 94.

64 Strategia Rozwoju Miasta Szczyrk na lata 2014-2022, Szczyrk 2013, s. 98.

65 Strategia rozwoju Gminy Ślemień na lata 2014-2020, Ślemień 2014, ss. 10, 14, 25.

66 Strategia Rozwoju Gminy Świnna na lata 2015-2022, Świnna 2015 r., ss.49,52,60.

67 Strategia Rozwoju Gminy Tomice na lata 2016-2025, Cieszyn 2016 r., ss. 49, 57, 60, 100, 102.

68 Gminny Program Rewitalizacyjny Gminy Tomice na lata 2017-2023, Tomice 2016, ss. 43-3.

69 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Zawoja na lata 2005 – 2025., Zawoja 2004, s. 163-4.

ZÁVĚR

Čtení strategických dokumentů z úrovně EU na úroveň obcí a okresů ukazuje, že otázka bezpečnosti starších lidí je považována za důležitou otázku. Bezpečnost je chápána široce: jak osvobozením od fyzických hrozeb, tak možností využívat zdravotní péči v rozsahu, v jakém ji senior potřebuje, přístup k sociální péči, boj proti sociálnímu vyloučení (nižší mobilitou nebo problémy s využíváním virtuálního světa), zajištění slušné životní podmínky (bydlení, ekonomický stav). V souvislosti se seniory také roste poptávka po zajištění všeobecné pohody, chápáné nejen jako zdravotní a sociální ochrana, ale také jako přístup ke kultuře, zábavě a digitálnímu světu. V Polsku i v České republice je zdůrazněna role univerzit třetího věku a podobných organizací.

Je však třeba poznamenat, že okresy a obce na obou stranách hranice mají různé přístupy k otázce bezpečnosti seniorů. Některé dokumenty a zprávy obsahují podrobné diagnózy a implementované činnosti, jiné jsou obecnými prohlášeními nebo vůbec neřeší problém seniorů. Zdá se důležité specifikovat jednotlivé body z dokumentů, aby nezůstaly pouze ve formě záznamu v administrativním listu. Je nezbytný širší a komplexnější přístup místních orgánů k demografickým problémům, aby nebyli vybráni, ale každý okres a obec mají v dlouhodobé perspektivě připraveny konkrétní plány, které by byly realizovány významným způsobem. Užitečná by byla i určitá standardizace dokumentů na nižších úrovních s přihlédnutím ke specifikům místní vládní jednotky se současnou zárukou, že senioři z tohoto místa nebudou fungovat ve výrazně horších podmínkách ve srovnání se svými sousedy.

2. Odborné rozhovory se specialisty z různých institucí, které se denně zabývají prací se seniory

Pro odborné rozhovory, které měly zodpovídat na otázku bezpečnosti seniorů, s jakými hrozbami se potýkají a v jakých oblastech jsou vyžadována nápravná opatření byly zvoleny instituce jako: místní policejní ředitelství, obecní stráž, dobrovolný hasičský sbor a neveřejné instituce podporující seniory (koordinátor univerzity třetího věku).

POLSKÁ REPUBLIKA

Výše uvedené jednotky hlásily následující problémy týkající se bezpečnosti osob starších 65 let, žijící ve vesnicích nebo městech do 15 000 obyvatel:

- Dobrovolný hasičský sbor informoval o potřebě vzdělávání seniorů v oblasti nebezpečí oxidu uhelnatého, prevence požárů, chůze a jízdy na kole po setmění bez oslnění, první pomoci. Za tímto účelem bylo navrženo uspořádat setkání se zástupci uniformovaných služeb a zapojit média. Osamělost byla také zdůrazňována jako hrozba pro seniory.
- Policie zdůrazňuje, že je třeba zvýšit povědomí starších lidí o aktuálních hrozbách (např. vedení vzdělávacích setkání) a naznačit vhodné postupy, zejména při pokusu podvádět „na vnučku“ nebo „na policistu“. Pozornost je zde věnována velké roli médií, informačních plakátů na veřejných místech a rodiny v procesu informování seniorů. Rovněž byla zdůrazněna role policistů s náznakem, že o tento systém by se mělo v budoucnu starat a rozvíjet ho.
- Městská stráž také zdůraznila nutnost vést další vzdělávací setkání pro seniory a mládež - v případě druhé jmenované kategorie jde o využití generačního odkazu, díky kterému budou vnoučata učit prarodiče.
- Univerzita třetího věku Akademie WSB upozornila na problémy s přístupem některých seniorů na místa s místními pobočkami Univerzity třetího věku, což znamená, že někdy chybějí na přednáškách např. o bezpečnosti. Řešením by bylo financovat pro ně speciální autobus místní samosprávou, což by usnadnilo nejen příjezd na schůzky, ale také k lékaři nebo na úřad.

Všechny instituce uvedly, že je zapotřebí většího počtu vzdělávacích setkání se seniory, která budou poskytovat informace o podvodech „na vnučku“ nebo „na policistu“, pravidlech bezpečného pohybu, prevenci požárů a provádění školení a prezentací první pomoci. Byla také vznesena poznámka, že média by měla být zapojena do procesu informování seniorů o nebezpečích, která jim hrozí, např. o podvodech. V současné době pandemie blokuje možnost takových aktivit. Jednotné služby také deklarují plnou spolupráci při plnění těchto úkolů mezi policií, městskými strážci, hasiči a dobrovolným hasičským sborem.

ČESKÁ REPUBLIKA

Výše uvedené jednotky hlásily následující problémy týkající se bezpečnosti osob starších 65 let, žijící ve vesnicích nebo městech do 15 000 obyvatel:

- Policie: obecně lze bezpečnost seniorů hodnotit na 4 na 5-bodové stupnici, senioři zcela ochotně spolupracují s policií a jsou si velmi dobře vědomi nebezpečí, kterým mohou čelit. Nejnebezpečnějšími místy jsou ulice a bankomaty (okamžik výběru peněz), zaznamenávány jsou také silniční incidenty zahrnující seniory (jako chodce a řidiče vozidel). Nejčastěji zaznamenávanými událostmi, které jsou pro seniory nebezpečné, jsou krádeže, podvody (např. „na vnučku“, následované prodejními podvody, požáry, únik plynu, otrava oxidem uhelnatým a události související se zdravotními problémy. Policie vysoce oceňuje úroveň preventivních aktivit prováděných v regionu a kladně hodnotí činnosti zaměřené na ochranu seniorů. Podle názoru odborníka jsou nejdůležitější činnostech pro bezpečnost seniorů: dobrovolnické činnosti, činnosti podpůrných míst pro seniory, krizová centra a nouzová péče. Dále: vzdělání, profesionalita sociálního zabezpečení, dostupnost mechanického zabezpečení bydlení. Expert hodnotí úroveň právní ochrany seniorů jako dobrou a úroveň organizační ochrany jako velmi dobrou, systém považuje za komplexní.
- Policie (úroveň poviatu): obecně lze bezpečnost seniorů hodnotit na 2 na 5-bodové stupnici, stejně jako povědomí seniorů o hrozbách. Lépe, podle odborníka, vypadá komunikace se seniory (4 z 5). S největším nebezpečím se potýkají senioři v obchodech a ve svých domovech a v autě (na silnici). Nejčastěji hlášenou nebezpečnou událostí událost, na které se podílejí seniory je otrava oxidem uhelnatým. Expert hodnotí preventivní činnosti prováděné v regionu na střední úrovni a činnosti zaměřené na ochranu seniorů na slabé úrovni. Za nejdůležitějšími nástroji individuální prevence uznává: vzdělávání, profesionalitu sociálních služeb, dobrovolnictví, činnosti podpůrných míst pro seniory a nouzová péče. Expert hodnotí úroveň právní ochrany seniorů a úroveň organizační ochrany jako průměrnou, systém považuje za komplexní (3 body z 5). Uznává však, že systém podpory pro seniory v oblasti bezpečnosti má komplexní charakter.

- Hasičský záchranný sbor: obecně lze bezpečnost seniorů hodnotit na 2 na 5-bodové stupnici a informovanost seniorů o hrozbách na průměrné úrovni stejně jako komunikaci s nimi o bezpečnostních otázkách. Podle odborníka leží největší hrozby před seniory doma, pak u bankomatů, v autě a v obchodech. Mezi nejčastěji hlášené nebezpečné události patří: požár, únik plynu, otrava oxidem uhelnatým, domácí násilí. Jejich intenzita je však průměrná. Expert hodnotí preventivní činnosti prováděné v regionu a činnosti zaměřené na ochranu seniorů na střední úrovni. Za nejdůležitější nástroje individuální prevence považuje: dobrovolnou práci a nouzovou péči. Expert hodnotí úroveň právní ochrany seniorů a úroveň organizační ochrany jako slabou, systém považuje za komplexní (2 body z 5). Neuznává však, že systém podpory pro seniory v oblasti bezpečnosti má komplexní charakter.
- Instituce sociální péče: obecně lze bezpečnost seniorů hodnotit na 3 na 5-bodové stupnici, stejně jako povědomí seniorů o hrozbách. O málo lépe, podle odborníka, vypadá komunikace se seniory (3 z 5). S největším nebezpečím se potýkají senioři v obchodech a ve svých domovech a dále v autě (na silnici). Mezi nejčastěji hlášené nebezpečné události patří: požár, únik plynu, otrava oxidem uhelnatým. Jejich intenzita je však průměrná. Expert hodnotí preventivní činnosti prováděné v regionu na slabé úrovni a činnosti zaměřené na ochranu seniorů na střední úrovni. Za nejdůležitějšími nástroji individuální prevence uznává: profesionalitu sociálních služeb, dobrovolnictví, činnosti podpůrných míst pro seniory a nouzová péče. Jejich významnost však hodnotí průměrně. Expert hodnotí úroveň právní ochrany seniorů a úroveň organizační ochrany jako průměrnou, systém považuje za komplexní (3 body z 5). Uznává však, že systém podpory pro seniory v oblasti bezpečnosti má komplexní charakter.
- Zástupce nevládní organizace pracující se seniory: obecně lze bezpečnost seniorů hodnotit na 2 na 5-bodové stupnici, zatímco povědomí seniorů o hrozbách na velmi nízké úrovni. Lépe, podle odborníka, vypadá komunikace se seniory (4 z 5). S největším nebezpečím se potýkají senioři v obchodech a ve svých domovech a v autě (na silnici). Nejčastěji hlášenou nebezpečnou událostí událost, na které se podílejí seniory je otrava oxidem uhelnatým. Expert hodnotí

preventivní činnosti prováděné v regionu na slabé úrovni a činnosti zaměřené na ochranu seniorů na střední úrovni. Za nejdůležitějšími nástroji individuální prevence uznává: vzdělávání, profesionalitu sociálních služeb, činnosti podpůrných míst pro seniory a nouzová péče. Expert hodnotí úroveň právní ochrany seniorů a úroveň organizační ochrany jako průměrnou, systém považuje za komplexní (3 body z 5). Uznává však, že systém podpory pro seniory v oblasti bezpečnosti má komplexní charakter.

ZÁVĚR

Drtivá většina odborníků kritizuje systém podpory seniorů z hlediska jejich bezpečnosti ve všech jeho dimenzích. Nehodnotí nejlépe také povědomí seniorů o nebezpečích, která jim hrozí. Udávají potřebu vzdělávání, rozvíjení dobrovolnictví a také organizační a právní změny.

3. Anketní zjišťování seniorů týkající se jejich povědomí o hrozbách, preventivních akcích a pomoci, kterou v tomto ohledu dostávají

Studie byla provedena v období od 1. prosince 2020 do 31. ledna 2021 v Euroregionu Beskydy, na polské a české straně. V souladu s předpoklady projektu bylo v obou zemích anektováno 30 osob. Osoby provádějící průzkum (smíšená metoda - přímá a vzdálená, ale s využitím telefonů) ověřovali, zda senior bydlí (jde o skutečný pobyt, nikoli místo formální registrace), v oblastech měst pod 15 000 obyvatel. V případě měst na polské straně to byly: Stryczawa, Ujsoły, Spytkowice, Ślemień, Kęty, Rajcza, Osiek, Świnna, Brzeznica, Tomice, Chrzanów, Stróża, Pcim, Koszarawa, Łodygowice, Łekawica, Gilowice. V případě měst na české straně to byly: Hnojník, Palkovice, Hukvaldy.

Většina respondentů vyžadovala podporu při vyplňování dotazníku: přečtení otázky a označení uvedené odpovědi. Lidé si ji občas sami vyplnili na internetovém formuláři, což naznačuje, že digitální vyloučení v této skupině může být značný problém. Respondenti byli ochotni odpovědět a měli zájem znát výsledky poté, co byly shromážděny a analyzovány. Uvedli, že problém je závažný, a vyjádřili spokojenost s provedeným výzkumem. Pokud jde o charakteristiku zkoumané skupiny, v případě obou zemí převažovaly ženy, což je v souladu s demografickým trendem pozorovaným v evropských zemích. V obou zemích většinu tvořili lidé ve věku 65–70 let (shoda jako v případě pohlaví) a lidé se středním vzděláním (jak je uvedeno výše).

POHLAVÍ	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
žena	24	75	17	56,7	41	66,1
muž	8	25	13	43,3	21	33,9

VĚK	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
65-70	22	68,8	12	40,0	34	54,8
71-75	8	25	5	16,7	13	20,9
76-80	0	0	5	16,7	5	8,1
81-85	2	6,3	6	20,0	8	12,9
86-90	0	0	2	6,6	2	3,2
>90	0	0	0	0	0	0

VZDĚLÁNÍ	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
podstawowe	5	15,6	2	6,6	7	11,3
średnie	22	68,8	20	66,6	42	67,7
wyższe	5	15,6	8	26,8	13	21,0

PREZENTACE VÝLEDKŮ VÝZKUMU S KOMENTÁŘEM

1. Jak hodnotíte úroveň zabezpečení v místě Vašeho bydliště (např. z hlediska ochrany proti vloupání, požární bezpečnosti, náhodným nehodám atd.)??

● Cítím se velmi bezpečně	4
● Cítím se bezpečně	16
● Nemám názor. Nezajímá/a jse...	4
● Necítím se bezpečně	6
● Cítím se v místě mého bydlišt...	0

JAK HODNOTÍTE ÚROVEŇ ZABEZPEČENÍ V MÍSTĚ VAŠEHO BYDLIŠTĚ (NAPŘ. Z HLEDISKA OCHRANY PROTI VLOUPÁNÍ, POŽÁRNÍ BEZPEČNOSTI, NÁHODNÝM NEHODÁM ATD.)?

	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Cítím se velmi bezpečně	2	6,3	4	13,3	6	9,7
Cítím se bezpečně	19	59,4	16	53,3	35	56,4
Nemám názor. Nezajímá/a jsem se to	4	12,5	4	13,3	8	12,9
Necítím se bezpečně	5	15,6	6	20,0	11	17,7
Cítím se v místě mého bydliště ohrožen/a	2	6,3	0	0	2	3,2

Více než 60 procent seniorů se v místě svého bydliště cítí bezpečně (včetně výjimečně bezpečně). Zde nejsou žádné významné rozdíly mezi respondenty z Polska a České republiky.

2. Je místo Vašeho bydliště přizpůsobeno Vaším potřebám (rukojeti v koupelně, snadný přístup ke každodenním předmětům atd.)?

- Jsem plně spokojen/a s vybav... 9
- Jsem spíše spokojen/a s vybav... 16
- Nemám názor. Nezajímá/a jse... 0
- Jsem spíše nespokojen/a s vyb... 5
- V místě bydliště nemám odpo... 0

JE MÍSTO VAŠEHO BYDLIŠTĚ PŘIZPŮSOBENO VAŠIM POTŘEBÁM (RUKOJETI V KOUPELNĚ, SNADNÝ PŘÍSTUP KE KAŽDODENNÍM PŘEDMĚTŮM ATD.)?

	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Jsem plně spokojen/a s vybavením s vého bydliště	9	28,1	9	30,0	18	29,0
Jsem plně spokojen/a s vybavením s vého bydliště	10	31,3	16	53,3	26	42,0
Nemám názor. Nezajímá/a jsem se to	6	18,8	0	0	6	9,7
Jsem spíše nespokojen/a s vybavením s vého	5	15,6	5	16,7	10	16,1
V místě bydliště nemám odpovídající vybavení	2	6,3	0	0	2	3,2

Více než polovina respondentů prohlašuje, že je spokojena s vybavením, které má v místě svého bydliště. V Polsku je to kolem 60%, v České republice - 83, takže je výrazný rozdíl v reakcích respondentů na obou stranách hranice.

3. Potýkáte se pravidelně s problémy v místě Vašeho bydliště (např. pád, selhání domácích spotřebičů, zabouchnuté dveře atd.)?

- Ano, stává se mi to často. 1
- Ano, občas se mi to stane. 7
- Vyskytují se jednotlivé inciden... 12
- Nemám takové problémy. 10

POTÝKÁTE SE PRAVIDELNĚ S PROBLÉMY V MÍSTĚ VAŠEHO BYDLIŠTĚ (NAPŘ. PÁD, SELHÁNÍ DOMÁCÍCH SPOTŘEBIČŮ, ZABOUCHNUTÉ DVEŘE ATD.)?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ano, stává se mi to často	0	0	1	3,3	1	1,6
Ano, občas se mi to stane	6	18,8	7	23,3	13	21,0
Vyskytují se jednotlivé incidenty, avšak nepravidelně	18	56,3	12	40,0	30	48,4
Nemám takové problémy	8	25	10	33,3	18	29,0
Nie posiadam odpowiednich udogodnień w miejscu zamieszkania	2	6,3	0	0	2	3,2

Respondenti v obou zemích připouštějí, že existují jednotlivé situace, ve kterých se potýkají s problémy se selháním domácích spotřebičů nebo jinými podobnými událostmi, přičemž v Polsku takové situace zažilo více než 56% respondentů, a v České republice - přes 48 procent.

4. Můžete se spolehnout na pomoc svých příbuzných (např. rodiny, přátel, pečovatele atd.) během každodenních činností (např. nakupování, návštěva lékaře atd.)?

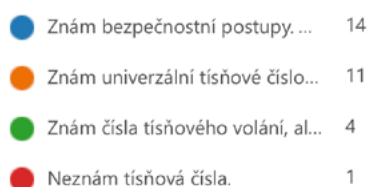
● Ano, vždy.	10
● Obvykle ano.	12
● Občas ano.	5
● Nepotřebuji pomoc, i když má...	3
● Nemohu se na pomoc spoleh...	0

MŮŽETE SE SPOLEHNOUT NA POMOC SVÝCH PŘÍBUZNÝCH (NAPŘ. RODINY, PŘÁTEL, PEČOVATELE ATD.) BĚHEM KAŽDODENNÍCH ČINNOSTÍ (NAPŘ. NAKUPOVÁNÍ, NÁVŠTĚVA LÉKAŘE ATD.)?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ano, vždy	7	21,9	10	33,3	17	27,4
Obvykle ano	14	43,8	12	40,0	26	42,0
Občas ano	5	15,6	5	16,7	10	16,1
Nepotřebuji pomoc, i když mám k ni přístup	4	12,5	3	10,0	7	11,3
Nemohu se na pomoc spolehnout	2	6,3	0	0	2	3,2

Pouze 21 procent starších Poláků může vždy počítat s pomocí svých příbuzných (v České republice - 33 procent) Když porovnáme společné odpovědi „vždy“ a „obvykle“, v Polsku dostaneme téměř 66 procent. odpovědi, a v České republice - přes 69. V této oblasti neexistují žádné významné rozdíly mezi situací seniorů v obou zemích.

5. Znáš bezpečnostní postupy. Máš zaznamenaná tísňová čísla a rychle je mohu použít.

ZNÁM BEZPEČNOSTNÍ POSTUPY. MÁM ZAZNAMENANÁ TÍŠŇOVÁ ČÍSLA A RYCHLE JE MOHU POUŽÍT.

	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Znáš bezpečnostní postupy. Máš zaznamenaná tísňová čísla a rychle je mohu použít.	11	34,3	14	46,7	25	40,3
Znáš univerzální tísňové číslo (112)	18	56,3	11	36,7	29	46,8
Znáš čísla tísňového volání, alnosím mobilní telefon ani jiné zařízení které by mi umož	3	9,4	4	13,3	7	11,3
Neznáš tísňová čísla	0	0	1	3,3	1	1,6
Nie posiadam odpowiednich udogodnień w miejscu zamieszkania	2	6,3	0	0	2	3,2

Podle prohlášení 90 procent seniorů v Polsku a 83 procent v České republice by bylo schopných volat o pomoc profesionální služby, přičemž v Polsku by drtivá většina této skupiny by používala univerzální číslo 112, zatímco v České republice více respondentů prohlašuje, že zná všechna čísla tísňového volání (jednotlivé služby).

6. Byli jste v minulém roce svědkem nebo účastníkem nehody (např. Autonehoda, požár, vloupání atd.)?

● Ano, několika.	7
● Ano, jednou.	11
● Ne.	10
● Ne, protože se nepohybují mi...	2

BYLI JSTE V MINULÉM ROCE SVĚDKEM NEBO ÚČASTNÍKEM NEHODY (NAPŘ. AUTONEHODA, POŽÁR, VLOUPÁNÍ ATD.)?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ano, několika	0	0	7	23,3	7	11,3
Ano, jednou	9	28,1	11	36,7	20	32,2
Ne	21	65,6	10	33,3	31	50,0
Ne, protože se nepohybují mimo své bydliště	2	6,3	2	6,7	4	6,5

Polovina respondentů nebyla v minulém roce ani svědkem ani účastníkem nehody nebo jiné nešťastné události, ale třetina respondentů se v takové situaci alespoň jednou ocitla.

7. Cítíte se ve svém městě bezpečně (dostupnost chodníků, přítomnost dobře značených a osvětlených přechodů pro chodce, monitoring atd.)?

- Ano, velmi, a to i po setmění. 9
- Ano, velmi, ale snažím se nevy... 13
- Nemám názor na toto téma. 2
- Ne, a proto vycházím ven pou... 5
- Necítím se bezpečně ani ve dn... 1

CÍTÍTE SE VE SVÉM MĚSTĚ BEZPEČNĚ (DOSTUPNOST CHODNÍKŮ, PŘÍTOMNOST DOBRĚ ZNAČENÝCH A OSVĚTLENÝCH PŘECHODŮ PRO CHODCE, MONITORING ATD.)?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ano, velmi, a to i po setmění	6	18,8	9	30,0	15	24,2
Ano, velmi, ale snažím se nevy cházet ven po setm ěni	17	53,1	13	43,3	30	48,5
Nemám názor na toto téma	0	0	2	6,7	2	3,2
Ne, a proto vycházím ven pouze ze během den	7	21,9	5	16,7	12	19,3
Necítím se bezpečně ani ve dne, ani vnoci	2	6,3	1	3,3	3	4,8

Pouze čtvrtina respondentů se ve svém městě cítí bezpečně po setmění (v České republice - 30%, v Polsku - méně než 19%) Většina (téměř polovina respondentů, 53% v Polsku, 43% v České republice) prohlašuje, že se nebojí ohrožení, ale snaží se nevycházet po setmění, což může znamenat, že nedostatek strachu není 100%. Tady je vidět rozdíly na obou stranách hranice: Češi se po setmění cítí doma bezpečněji než polští senioři.

8. Jaký je váš pocit bezpečí na kulturních akcích (např. koncerty, představení, venkovní setkání atd.)?

● Cítím se velmi bezpečně.	6
● Cítím se bezpečně.	13
● Cítím se spíše bezpečně.	6
● Nemám na toto téma názor.	4
● Necítím se bezpečně.	1

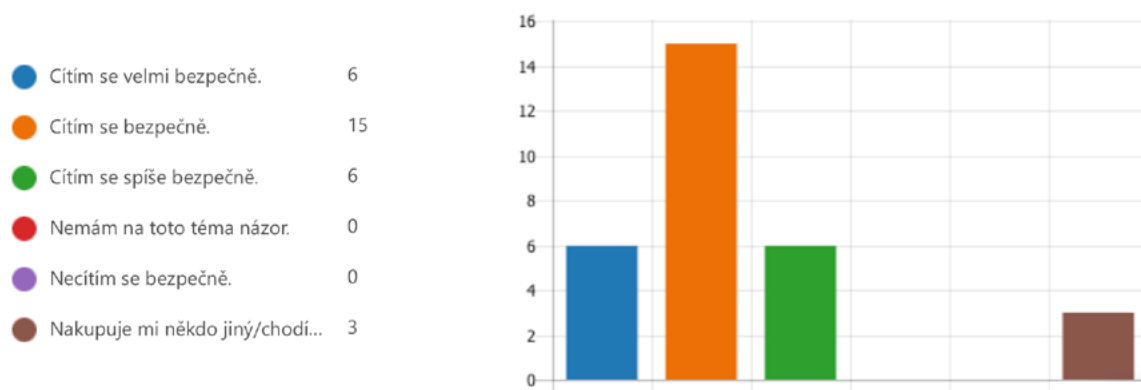

JAKÝ JE VÁŠ POCIT BEZPEČÍ NA KULTURNÍCH AKCÍCH (NAPŘ. KONCERTY, PŘEDSTAVENÍ, VENKOVNÍ SETKÁNÍ ATD.)?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Cítím se velmi bezpečně.	2	6,3	6	20,0	8	12,9
Cítím se bezpečně.	7	21,9	13	44,3	20	32,3
Cítím se spíše bezpečně.	10	31,3	6	20,0	16	25,8
Nemám na toto téma názor.	13	40,6	4	13,3	17	27,4
Necítím se bezpečně.	0	0	1	3,33	1	1,6

Mírně kolem 60 procent polských respondentů (tři odpovědi společně) prohlašují, že se při hromadných kulturních akcích cítí bezpečně, ale většina respondentů uvedla odpověď „nemám názor“, což může naznačovat, že se takových akcí neúčastní. V České republice až 84 procent respondentů deklarovalo pocit bezpečí, s minimálním výběrem zbývajících odpovědí.

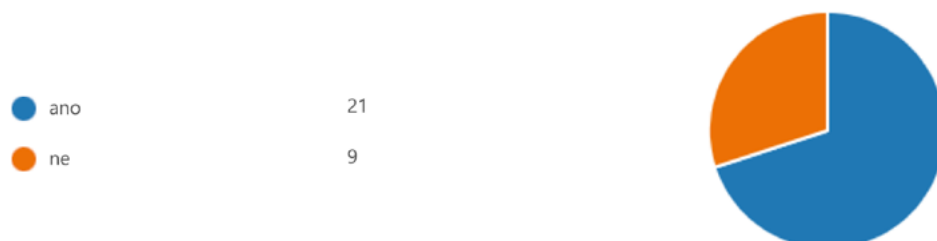
9. Cítíte se bezpečně při samostatném nakupování ve Vašem městě?

CÍTÍTE SE BEZPEČNĚ PŘI SAMOSTATNÉM NAKUPOVÁNÍ VE VAŠEM MĚSTĚ?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Cítím se velmi bezpečně	4	12,5	6	20,0	10	16,1
Cítím se bezpečně	9	28,1	15	50,0	24	38,7
Cítím se spíše bezpečně	13	40,6	6	20,0	19	30,6
Nemám na toto téma názor	3	9,4	0	0	3	4,8
Necítím se bezpečně	3	9,4	0	0	3	4,8
Nakupuje mi někdo jiný/chodím nakupovat společně	0	0	3	10,0	3	4,8

Nakupování je bezpečná aktivita pro seniory - to deklaruje přes 85% respondentů (80% v Polsku a 90% v České republice).

10. Jezdíte do sousedního města za nákupy (např. do nákupního centra, na trh atd.)?

JEZDÍTE DO SOUSEDNÍHO MĚSTA ZA NÁKUPY (NAPŘ. DO NÁKUPNÍHO CENTRA, NA TRH ATD.)?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
ano	14	43,7	21	70,0	35	56,4
ne	18	56,3	9	30,0	27	43,6

V Polsku většina seniorů nakupuje blízko domova, aniž by museli někam jít (téměř 44 procent respondentů), zatímco v České republice až 70 procent respondentů deklarovalo, že jde nakupovat do sousedního města.

11. Cítíte se bezpečně během používání veřejné dopravy (vlaků, autobusů, minibusů)?

- Cítím se velmi bezpečně. 5
- Cítím se bezpečně. 11
- Cítím se spíše bezpečně. 7
- Nemám na toto téma názor. 2
- Necítím se bezpečně, jezdím a...

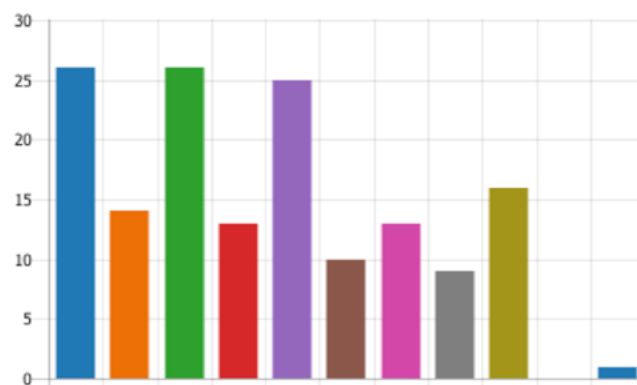

CÍTÍTE SE BEZPEČNĚ BĚHEM POUŽÍVÁNÍ VEŘEJNÉ DOPRAVY (VLAKY, AUTOBUSY, MINIBUSY)?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Cítím se velmi bezpečně	2	6,5	5	16,7	7	11,3
Cítím se bezpečně	4	12,9	11	36,6	15	24,2
Cítím se spíše bezpečně	12	38,7	7	23,3	19	31,0
Nemám na toto téma názor	11	35,5	2	6,7	13	20,9
Necítím se bezpečně, jezdím autorem s rodinou nebo známými	2	6,5	5	16,7	7	11,2

Obecná bezpečnost seniorů v komunikaci se pochybuje na vysoké úrovni (přes 66 procent), ale v Polsku méně lidí než v České republice prohlašuje, že se cítí velmi bezpečně a bezpečně (více než 19% s téměř 39% zvolilo odpověď „spíše bezpečných“ „“, v České republice: 53 procent až 23 procent)

12. Důvěřujete ochranným a lékařským službám ve vašem městě a okolí? Lze vybrat více odpovědí.

● Důvěřuji policii.	26
● Důvěřuji městské policii.	14
● Důvěřuji hasičům.	26
● Důvěřuji dobrovolným hasičům.	13
● Důvěřuji záchranné lékařské sl...	25
● Důvěřuji pohraniční stráží.	10
● Důvěřuji lesní stráží.	13
● Důvěřuji ochraně železnic.	9
● Věřím armádě.	16
● Nedůvěřuji výše uvedeným.	0
● Inne	1

DŮVĚŘUJETE OCHRANNÝM A LÉKAŘSKÝM SLUŽBÁM VE VAŠEM MĚSTĚ A OKOLÍ? LZE VYBRAT VÍCE ODPOVĚDÍ.

	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Důvěřuji policii	18	58,1	26	86,7	44	70,9
Důvěřuji městské policii	0	0	14	46,6	14	22,6
Důvěřuji hasičům	17	54,8	26	86,7	43	69,3
Důvěřuji dobrovolným hasičům	14	45,2	13	43,3	27	43,5
Důvěřuji záchranné lékařské službě	18	58,1	25	83,3	43	69,3
Důvěřuji pohraniční stráží	0	0	10	33,3	10	16,1
Důvěřuji lesní stráží	0	0	13	43,3	13	20,9
Důvěřuji ochraně železnic	0	0	9	14,5	9	14,5
Věřím armádě	7	22,6	16	25,8	23	37,1
Nedůvěřuji výše uvedeným	5	16,1	0	0	5	8,1
Inne	3		1	3,3	4	6,4

Policie, hasiči a záchranná služba jsou tři instituce, kterým senioři v obou zemích nejvíce důvěřují.

13. Cítíte se dobře se svou finanční situací?

- Ano, mám stálý přísun hotovo... 19
- Ano, o mé potřeby se stará m... 3
- Ne, mám pravidelný přísun ho... 8
- Ne, mám pravidelný přísun ho... 0
- Ne, o mé potřeby se stará moj... 0

CÍTÍTE SE DOBŘE SE SVOU FINANČNÍ SITUACÍ?

	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ano, mám stálý přísun hotovosti na pokrytí svých potřeb	11	34,4	19	63,3	30	48,4
Ano, o mé potřeby se stará moje rodina- nevdí mi, že nezvládám své vlastní	5	15,6	3	10,0	8	12,9
Ne, mám pravidelný přísun hotovosti, ale nepokrývá všechny mé potřeby	11	34,4	8	26,7	19	30,6
Ne, mám pravidelný přísun hotovosti, ale nepokrývá všechny mé potřeby	5	15,6	0	0	5	8,1
Ne, o mé potřeby se stará moje rodina- trápí mě skutečnost, že své finance	0	0	0	0	0	0

Třetina polských seniorů a téměř dvě třetiny českých seniorů soudí, že peníze, ke kterým mají přístup, pokrývají jejich potřeby. Zároveň jedna třetina v Polsku a jedna čtvrtina v České republice uvádí, že peníze, které mají k dispozici, nepokrývají všechny jejich potřeby.

14. Bojíte se hospodářské krize?

- Ne, nemyslím si, že mě taková... 16
- O takové události se nezajímá... 6
- Ano, považuji jí za skutečnou ... 8

BOJÍTE SE HOSPODÁŘSKÉ KRIZE?

	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ne, nemyslím si, že mě taková událost může ovlivnit	1	3,1	16	53,3	17	27,4
O takové události se nezajímám	7	21,9	6	20,0	13	21,0
Ano, považuji je za skutečnou hrozbu pro mě	24	75	8	26,7	32	51,6

V Polsku se hospodářská krize obává 75 procent respondentů, v České republice - o něco více než čtvrtina. 53 procent českých respondentů nesoudí, že by události tohoto typu na něj měly dopad.

15. Bojíte se přírodních katastrof (povodeň, tornádo, extrémní sněžení, velmi vysoké nebo nízké teploty)?

- Ne, nemyslím si, že mě taková... 5
- O takové události se nezajímá... 3
- Ano, považuji je za skutečnou ... 22

BOJÍTE SE PŘÍRODNÍCH KATASTROF (POVODEŇ, TORNÁDO, EXTRÉMNÍ SNĚŽENÍ, VELMI VYSOKÉ NEBO NÍZKÉ TEPLoty)?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ne, nemyslím si, že mě taková událost může ovlivnit	0	0	5	16,7	5	80,6
O takové události se nezajímám	1	3,2	3	10,0	4	6,5
Ano, považuji je za skutečnou hrozbu pro mé	30	96,8	22	73,3	52	83,9

Téměř 97 procent českých seniorů a přes 73 procent seniorů z České Republiky považují přírodní katastrofy za skutečnou hrozbu pro sebe.

16. Bojíte se takových událostí, jako je válka, stanné právo, politické a sociální nepokoje?

- Ne, nemyslím si, že mě taková... 8
- O takové události se nezajímá... 7
- Ano, považuji je za skutečnou ... 15

BOJÍTE SE TAKOVÝCH UDÁLOSTÍ, JAKO JE VÁLKA, STANNÉ PRÁVO, POLITICKÉ A SOCIÁLNÍ NEPOKOJE?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ne, nemyslím si, že mě taková událost může ovlivnit	0	0	8	26,7	8	12,9
O takové události se nezajímám	2	6,3	7	23,3	9	14,5
Ano, považuji je za skutečnou hrozbu pro mě	30	93,8	15	50,0	45	72,6

Téměř 94 procent českých seniorů a přes 73 procent seniorů z České Republiky považují válku a sociální a politické nepokoje za skutečnou hrozbu pro sebe.

17. Cítíte se ohroženi teroristickým útokem?

- Ne, nemyslím si, že je taková h... 16
- O takové události se nezajímá... 2
- Ano, považuji je za možnou hr... 12

CÍTÍTE SE OHROŽENI TERORISTICKÝM ÚTOKEM?

	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ne, nemyslím si, že je taková hrozba a skutečná	12	37,5	16	53,3	28	45,2
O takové události se nezajímám	15	46,9	2	6,7	17	27,4
Ano, považuji je za možnou hrozbu v mé zemi	5	15,6	12	40,0	17	27,4

Přes 27 procent respondentů považuje hrozbu teroristického útoku za skutečnou hrozbu pro sebe, přičemž v Polsku je to méně než 16 procent a v České republice - 40 procent. Je těžké dojít k závěru, co je důvodem tak velkého rozdílu v odpovědích, protože obě země vykazují podobnou úroveň teroristické hrozby.

18. Myslíte si, že současná epidemiologická situace související s virem COVID-19 je skutečnou hrozbou?

- Ne, nemyslím si, že mě taková... 1
- Ne, ale sleduji pandemické inf... 6
- Ano, považuji jí za skutečnou ... 23

MYSLÍTE SI, ŽE SOUČASNÁ EPIDEMIOLOGICKÁ SITUACE SOUVISEJÍCÍ S VIREM COVID-19 JE SKUTEČNOU HROZBOU?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ne, nemyslím si, že mě taková událost může ovlivnit	4	12,5	1	3,3	5	8,1
Ne, ale sleduji pandemické informace kvůli změnám v zákazech a přístupu	4	12,5	6	20,0	10	16,1
Ano, považuji jí za skutečnou, považuji jí za skutečnou hrozbou promé	24	75	23	76,7	47	75,8

75 procent respondentů (srovnatelný výsledek v Polsku a České republice) považuje pandemii koronaviru za skutečnou hrozbu pro sebe.

19. Považujete síť 5G za faktor ohrožující život nebo zdraví?

- Ne, nevěřím, že 5G má negativ... 16
- Nevím, co je to 5G síť nebo na... 12
- Ano, síť 5G považuji za skuteč... 2

POVAŽUJETE SÍŤ 5G ZA FAKTOR OHROŽUJÍCÍ ŽIVOT NEBO ZDRAVÍ?	POLSKO		ČESKO		CELKEM	
	N	%	N	%	N	%
Ne, nevěřím, že 5G má negativní dopad na zdraví	6	18,8	16	53,3	22	35,5
Nevím, co je to 5G síť nebo na toto téma nemám žádný názor	18	56,3	12	40,0	30	48,4
Ano, síť 5G považuji za skutečnou hrozbu pro zdraví a život	8	25,0	2	6,7	10	16,1

5G je seniory málo známé téma (téměř polovina respondentů, více v Polsku než v České republice). Když je však tento termín srozumitelný, respondenti v Polsku označí hrozbu z něj (25% všech odpovědí) nebo žádnou hrozbu (Česká republika, 53% odpovědí). Lze konstatovat, že informace a vzdělávání v této oblasti se v obcích Euroregionu Beskydy na obou stranách polsko-české hranice liší.

Závěr

Přes 60 procent seniorů se cítí bezpečně (včetně výjimečně bezpečně) v místě svého bydliště (srovnatelné procento v obou zemích) a toto je jedna z mála takto konzistentních odpovědí v případech obou národnostních skupin. Společné je také to, že polovina respondentů nebyla v posledním roce svědkem nehody nebo jiné nešťastné události ani se jí neúčastnila a největší důvěru seniori v obou zemích vkládají do policie, hasičů a záchranné služby. Spojuje je také společné uznání koronaviru jako významné hrozby pro ně samotné.

Obecná prohlášení o vysokém pocitu bezpečí v jejich lokalitách narážejí na volbu odpovědi, že ačkoli je to bezpečné, obecně se seniori snaží nevycházet ven za tmy, přičemž polští respondenti se v takových situacích cítí méně bezpečně než čeští respondenti. Možná odtud je v Polsku větší tendence k tomu aby nejít do sousedního města (v Polsku většina seniorů nakupuje blízko domova, aniž by museli někam jít (téměř 44 procent respondentů), zatímco v České republice až 70 procent respondentů deklarovalo, že jde nakupovat do sousedního města. Pokud jde o pocit bezpečí ve veřejné dopravě a na hromadných akcích, tak je on umírněný.

Více než polovina respondentů prohlašuje, že je spokojena s vybavením, které má v místě svého bydliště. V Polsku je to kolem 60%, v České republice - 83, takže je výrazný rozdíl v reakcích respondentů na obou stranách hranice. Respondenti v obou zemích připouštějí, že existují jednotlivé situace, ve kterých se potýkají s problémy se selháním domácích spotřebičů nebo jinými podobnými událostmi, přičemž v Polsku takové situace zažilo více než 56 procent respondentů, a v České republice - přes 48 procent. V takových situacích je podpora příbuzných klíčová, ale to může být problém. S přihlédnutím ke skutečnosti, že pouze 21 procent starších Polaků může vždy počítat s pomocí svých příbuzných (v České republice - 33 procent) veřejné instituce by měly mít na paměti, že alespoň částečně bude břemeno poskytování takové podpory na nich.

Jak již bylo zmíněno, vyzrálí respondenti velmi důvěřují policii, hasičům a záchranné službě. Podle prohlášení 90 procent seniorů v Polsku a 83 procent v České republice by bylo schopných volat o pomoc profesionální služby, přičemž v Polsku by drtivá většina této skupiny by používala univerzální číslo 112, zatímco v České republi-

ce více respondentů prohlašuje, že zná všechna čísla tísňového volání (jednotlivé služby).

Třetina polských seniorů a téměř dvě třetiny českých seniorů soudí, že peníze, ke kterým mají přístup, pokrývají jejich potřeby. Zároveň jedna třetina v Polsku a jedna čtvrtina v České republice uvádí, že peníze, které mají k dispozici, nepokrývají všechny jejich potřeby. V Polsku se hospodářská krize obává 75 procent respondentů, v České republice - o něco více než čtvrtina. 53 procent českých respondentů nesoudí, že by události tohoto typu na ní měly dopad

Polští a čeští seniori mají podobný přístup k terorismu, přírodním katastrofám, válkám a sociálním nepokojům, ačkoli polští respondenti jsou ohledně rozsahu hrozby pesimističtější.

Úsudky

„Seniorské“ dokumenty uznávají důležitost potřeb této sociální skupiny a jsou si vědomy toho, že postupem času budou narůstat. Bezpečnost je nimi chápána široce: jak osvobozením od fyzických hrozeb, tak možností využívat zdravotní péči v rozsahu, v jakém ji senior potřebuje, přístup k sociální péči, boj proti sociálnímu vyloučení (nižší mobilitou nebo problémy s využíváním virtuálního světa), zajištění slušné životní podmínky (bydlení, ekonomický stav). V souvislosti se seniory také roste poptávka po zajištění všeobecné pohody, chápáné nejen jako zdravotní a sociální ochrana, ale také jako přístup ke kultuře, zábavě a digitálnímu světu. V Polsku i v České republice je zdůrazněna role univerzit třetího věku a podobných organizací.

Je však třeba poznamenat, že okresy a obce na obou stranách hranice mají různé přístupy k otázce bezpečnosti seniorů. Některé dokumenty a zprávy obsahují podrobné diagnózy a implementované činnosti, jiné jsou obecnými prohlášeními nebo vůbec neřeší problém seniorů. Zdá se důležité specifikovat jednotlivé body z dokumentů, aby nezůstaly pouze ve formě záznamu v administrativním listu, a sjednotit politiky na úrovni celých regionů. Za úvahu stojí také jednoznačné stanovení seniorského věku (60 nebo 65).

Formace zabývající se zajišťováním bezpečnosti a zástupci institucí pracujících se seniory naznačují potřebu multidimenzionálního vzdělávání mezi seniory (fyzická bezpečnost, požární bezpečnost, zabezpečení bydlení, kybernetická bezpečnost.

Navrhuje se, aby byla do tohoto procesu více zapojena tradiční média, protože je stále volí senioři ochotněji než nová média.

Odborníci různě hodnotí úroveň bezpečnosti seniorů (včetně komplexnosti systému podpory), jejich informovanost a formy podpory, které mohou využívat. Obzvláště špatně vypadá problematika požární bezpečnosti. Odborníci ukazují na nutnost zvýšit vzdělávání (zejména v této oblasti) a efektivitu oslovení zájemců s ním a podporu dobrovolníků, kteří v této oblasti denně pracují se seniory.

Přestože senioři hodnotí svůj celkový pocit bezpečí vysoko, identifikují několik oblastí, kde považují hrozbu za významnou. Patří sem možnost nemoci, finanční problémy a dokonce i válka nebo sociální nepokoje. V tomto ohledu jsou poštější senioři mnohem pesimističtější než jejich čeští kolegové. Rodina a blízcí jsou důležitým systémem podpory pro seniory, ale mnozí z nich přiznávají, že s touto podporou nemohou počítat ve všech situacích. Přidáním finančních problémů (počet prohlášení, že držené prostředky nejsou dostatečné k pokrytí potřeb), lze vyvodit závěry. Senioři dbají na fyzickou bezpečnost ve svých lokalitách a přestože ji obecně považují za bezpečnou, preventivně se vyhýbají pobytu venku po setmění, což může znamenat, že skutečná úroveň pocitu bezpečí je nižší, než je deklarováno.

Je znepokojující, že mnohé z činností podporujících seniory v oblasti bezpečnosti (a ty, které odborníci hodnotí jako nejefektivnější) vycházejí z dobrovolné práce, která má omezené akční možnosti a nestabilní financování, což může způsobit potíže v přístupu ke službám nebo přerušeni možnosti jejich použití, zejména v obdobích, jako je probíhající pandemie.

Předběžná doporučení

- Jedna definice seniora a seniorského věku, která nesouvisí s dobou odchodu do důchodu
- Společná diagnostika a jednotné standardy uspokojování potřeb seniorů, včetně bezpečnostních potřeb na regionální úrovni
- Úroveň okresu jako klíč při přípravě a implementaci nadřazených strategií (obce jsou příliš malé jednotky, zejména pokud jde o finanční možnosti), úroveň kraje je příliš vysoká kvůli velké rozmanitosti jednotky

- Jednotné systémy podpory pro seniory v oblasti ekonomické, zdravotní a sociální bezpečnosti na regionální úrovni
- Boj s digitálním vyloučením jako prostředek pro kybernetickou bezpečnost seniorů
- Přijmout, že well-being seniorů je jejich základní potřebou, jejíž uspokojení jim dává pocit bezpečí
- Podpora rodin v péči o seniory
- Podpora bezpečné mobility seniorů (po setmění, veřejná doprava)
- Systémy specializovaných školení v oblasti fyzické bezpečnosti, finanční bezpečnosti, požární bezpečnosti
- Systém podpory mezi seniory usnadňující navazování vztahů se seniory z různých měst s nízkou mobilitou seniorů
- Systém podpory dobrovolnické práce se seniory za účelem zvýšení dostupnosti a profesionalizace

Poznámky

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

© *Akademia WSB*
Dąbrowa Górnicza

TÝM PROVÁDĚJÍCÍ TERÉNNÍ VÝZKUM:

na polské straně:

- dr Malwina Wojtala
- mgr Damian Domżański
- mgr Grzegorz Wielgus

na české straně:

- dr inž. Hana Štverková
- dr inž. Blanka Poczatkova
- inž. Katarzyna Czerna

vedoucí projektu:

- dr Paulina Polko

WEBOVÉ STRÁNKY PROJEKTU:

- <https://wsb.edu.pl/seniorsec-bezpieczenstwo-seniorow-z-terenowwiejskich-i-malomiasteczkowych/cele-i-zalozenia-projektu>

ZDROJ FOTOGRAFIE:

- www.pixabay.com

AUTOR ZPRÁVY:

- dr Paulina Polko

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Akademia WSB

Dąbrowa Górnicza, Cieszyn, Olkusz, Żywiec, Kraków

Vysoká škola
podnikání a práva

